„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

V. évf. 2. szám
1994. április
50,— Ft

Prófétahűség

„Vére árán...”?

Links-liberal

Orvosok az AIDS-esekért

Moha-mese

Egy nagy család portréja

A Világkatekizmus istenképe

Keresztyének ökológiai felelőssége

Bulányi György

Isten csudája

Szöveged alaptextus.* Megszólítja azt, aki ebben a cipőben jár és él. Megszólított engem is, és mondhatnám: *Isten csudája minden prófétahűség.* Isten csudája? Hát ez meg mi? Mondom másképpen is: valószínűtlen, ésszerűtlen, eszelős, embertelen, *önámító* és másokat is ámító. „Én csak vetek, majd az utánam jövők aratnak” — ezt a szöveget húsz éve a lelkipásztori marketingben a papi önbecsapás tipikus példájaként idéztem. S ahogyan múlnak az évek, egyre döbbentebben figyelem magam. Azt, ahogyan alkudozom. Miben? Igazolandó, hogy nem ámítom magam, amikor az apostoli siker dátumait egyre odébb és odébb tolom az időben. Valamikori szövegem így hangzott: „Egy élet munkájával a próféta összekaparja a maga tizenkettőjét”. Tegnapi–mai szövegeim e tekintetben egyre bőségesebbek, és jaj de mások. Kis mustra belőlük:

a) Jézus nem tudta összekaparni: a 12-ből több mint fele aligha csinált valamit... Csak kései legendák „tanúskodnak” legtöbbjükről, hiteles történelmi emlékek inkább nem, mint alig.

b) Ha kettőt-hármat tudunk a magunk helyére állítani, az is nagy dolog.

c) Az ősegyház nemzedékenkénti szaporodási indexe 1,7 volt: egy nemzedék alatt 10 keresztényből mindössze 17 lett, és nem 120.

d) Az ősegyház fenti szerény szaporodási indexe is javarészt a keresztény családok bőséges gyermekáldásából forrásozott, nem pedig a családon kívüli apostolkodásuk sikeréből.

e) A terjedési sebességet bizony akadályozza az üldözés... meg a nem-üldözés is... — egy kitüntetetten önámításról árulkodó megállapítás.

f) Ne kergessük el azért azt se, aki csak megüli a maga kisközösségi karosszékét... szemben „a padokban ülő keresztényekről” mondott harsány szövegeinkkel azokról, akik nem „elmenvén”, hanem „fel sem állván” akarnának Jézus tanítványaivá válni. Önámító hűség a prófétahűség.

Nemcsak önámító, *embertelen* is. Úgy építkezem, mint a komáromi kályhás, aki támasztatja inasával az imént felrakott cserépkályha falát, hogy legalább addig össze ne omoljék, amíg felveszi érte a munkadíjat a megrendelőtől. Azaz folyamatosan rettegve munkám semmivé levésétől, s magamat fenyegetőn zsoltározva: Ha az Úr nem építi a házat, hasztalanul fáradoznak, akik azt építik. Mondhatnám ezt is: ebben telt el a Bokor eddigi 46 esztendeje. Az emlékezetes három kötelékes, 1971. évi halásztelki lelkigyakorlat is erről énekelt, vagy inkább nyüszített, amikor úgy látszott, hogy 15 éven át tartó nullára hullás után talán újra tudunk valamit kezdeni.

Bizony embertelen ez a prófétahűség. Mert ha már ingyen és bérmentve dolgozom, s a pénzem is arra költöm, hogy dolgozhassam ingyen, és börtönveszélyt és börtönt is vállalok azért, hogy dolgozhassam ingyen..., akkor legyen már ennyi áldozatnak valami eredménye. Hát nem arra lettünk, hogy becsületes munkáért erkölcsi megbecsülésben, anyagi ellenszolgáltatásban legyen részünk? Az asszony ugyan fájdalommal látogatja a szülőszobát, s naponként újra főz, mosogat, takarít, mos, vasal... ingyen (a „nem dolgozó” nő!), de legalább nő a gyerek és él a nemzet. S bizony „beleőrül”, ha gyermekét elüti a vonat. A próféta esetében az a mindennapos, hogy a gyerek elhal. De a próféta csak bírja ki, csókoljon újra, foganjon, hordja terhét, szülje a következőt..., hogy azt is eltemesse.

Nemcsak embertelen, *eszelős* is. Minden értelmes ember tudja, hogy harcolni úgy kell, hogy erőfölényhelyzetet teremtek a magam számára. Ez az, ami a próféta számára nem lehetséges; nem, mert puskája nincs, s a fegyveres hatalomtól csak a fizikai megsemmisítést, az úgy nevezett erkölcsi testületektől (vallások s azok fő papjai) pedig csak az erkölcsi megsemmisítést várhatja. Több frontos harcot vállal egy frontra sem elég fegyverek birtokában. Ő az, aki mérget vehet rá, hogy legyőzik, kettéfűrészelik, verembe dobják, keresztre feszítik, lefejezik, vagy csak nevetségessé teszik, búra alá rakják, közegtelenné varázsolják..., ő az, aki a történelmi szemétdombra kerül.

Nemcsak eszelős, *ésszerűtlen* is. Miért? Mert bár tudja jól, hogy rendre és minden fordulóban így végez, mindig összeszedi magát új fordulóra. Hogyan teheti? Csak azért képes rá, mert biztosra reméli a diadalt. Azt, hogy most már aztán győzni fog. Ha nem remélné, képtelen lenne kinyitni száját. Márpedig kinyitja, s beszél az Ország történelmi diadaláról. Az Országéról. Nem magánvállalkozó ő. A próféta mindig népet akar gyűjteni Istennek. Ez a nép pedig bizony nem gyűlik, ha nem tapasztal a prófétában hegyeket mozgató hitet és reményt. Mire pedig megtapasztalja és ennek következtében gyűlik is, már meg is van az új baj. És éppen azért van meg, mert elkezd gyűlni a nép. Amíg nem gyűlik, amíg a próféta csak fő a sikertelenség keserű levében, addig csak személyes a baj. Amikor megindulnak feléje az emberek, akkor már országos... és érdekeltté lesznek a heródesek, kaifások, pilátusok.

Ez az az óra, amelyben az ország diadalát daloló próféta megkeményíti arcát és elindul Jeruzsálem felé. Elindul, de már új szöveggel. Közli a körülötte lelkesedve hullámzó immár sokakkal, hogy a főpapok, az írástudók, a vének — ezek a fegyveres hatalom mindenkori, csak más és más nevet viselő reprezentánsai — kezébe kell kerülnie. Első menetben ezt a lelkesedők nem hiszik el, a másodikban sem, a harmadikban majd megtapasztalják, s nehogy nekik is bajuk legyen, szétfutnak... És megint tíz–nulla a hatalom javára.

Ezért aztán *egyre valószínűtlenebb* a prófétahűség, ti. az, hogy annyi és annyi ilyen történelmi tapasztalat után még újra kezdje valaki. De ha már naivan és fiatalon és tapasztalatok nélkül és a hatalmasok minden módszeres butító hatása ellenére is (hülyén?) elkezdi, hogyan képes folytat-

* Gergely G. András: Az én erőm az Úr. A prófétai hivatáshordozás lélektana c. tanulmányára reflektál itt a Szerző.

ni? Hogyan képes folytatni, amikor néhány évtized múltán, veremből kimászván, s önnönmagát — csak önnönmagát — újra összekaparva úgy érzi: új lehetőségei támadnak a szónak és a szóval népet gyűjtésnek... Hogyan? Hogyan, amikor egy kicsit is értelmes, tudnia kell, hogy az új lendületre kapás csak a következő veremig tart, és abba bizony újra ő, és nem más esik bele!? Ha egy kicsit is értelmes... De hát nem az. Nem értelmes! És csak azért, mert mindent felejt és semmit sem tanul... mert eszelős, ezért indul újra útnak, s történik meg az, ami teljességgel valószínűtlen, és mégis megtörténik. (Sőt, ha idejében kezdi, valahogy kimászik a második veremből is, és talán még mindig nem fogy ki belőle a lehelet és elindul útjára harmadszor is.) Tökéletesen reménytelenül és mégis reménykedve, eszelős esztelenként... és levelet ír a korintusiaknak Isten esztelenségéről, miként Pál, és könyvet a balgaság dicséretéről, miként ama rotterdami humanista.

Tulajdonképpen *kötözni való bolond,* mert kárt tesz önmagában. És nemcsak önmagában, hanem azokban is, akik felülnek neki. Mert ha vele együtt nem is mennek bele a verembe, hanem inkább csak — s közben mélyen szégyellve magukat — szétfutnak, előbb-utóbb egyiküknek-másikuknak kedve kerekedik utánacsinálni a ki- és elmúlt ámokfutónak ezt az ámokfutását új kiadásban. Újban, egyéniben, legszemélyesebb új alakításban a megváltozott — és keservesen soha meg nem változó — új történelmi körülmények között.

A diktatúrával kacérkodni örökké kész hatalom nem akkor üt le a Gellért-hegyet felrobbantani készülőkre, amikor azok a hegy oldalában lefektetik a gyújtózsinórt. Hanem amikor először merül fel bennük a robbantás gondolata. Azazhogy az egészen kifinomult diktatúra ezt sem várja meg, hanem leüt azokra, akikről többé-kevésbé feltételezhető, hogy ilyesmi egyszer majd talán az eszükbe jut. A társadalom egészének e hatalmi őrei nem annyira gyógyítani akarják a beteget, mint inkább megelőzni a betegségeket.

A tökéletes profilaxis még mélyebbre ás: kidolgozza a teológiai alapokat is. Így: Isten a hatalomnak adta át a maga bölcsességét és isteni gondoskodását. Ezért aztán, aki a hatalommal szembeszegül, magával Istennel szegül szembe. Ha megbánja vétkét töredelmesen, testét azért máglyán elégetik, hogy ezen Istent engesztelő hitaktus által lelke még bementődjék Isten örök és transzcendens országába... Isten időbeli országát immár töredelmében reábízván arra, akit illet, a hatalomra. Ez lenne a tökéletes profilaxis mindenféle prófétát támasztás ellenében. Csak azt kell tudni hozzá elhitetni az emberrel, hogy nincsen forró drótunk Istenhez... és hogy forró drótja oda csak a hatalomnak van. Csak azt kell tudni elhitetni hozzá az emberrel, hogy aki saját fejével akar gondolkodni, az lázad Isten ellen. Azt, hogy Isten csak az „alázatosakat" kedveli, és ezek az alázatosak mindig az gondolják igaznak, amit a hatalom tanít. S hogy Istennek rendre az a tetsző, amit a hatalom kíván tőlük. Ezzel az „alázatos" emberrel lesz tökéletes a profilaxis, amely megmenti az emberiséget a prófétától, s a prófétát magát is a hűségtől, önmagától. Hogyan gyártható le ez az „alázatos" ember?

A robotot más programozza be, s a robot nem tud ennek ellenállni. *Az alázatost saját maga programozza be,* mert nem akar ellenállni a fenti programnak. A kapott utasításokat interiorizálja, szembehelyezkedni akaró gondolatait, mint kísértéseket elhessegeti magától. Nem felejti el a morálisból a delectatio morosa, a tartós élvezés fogalmát, amely arról beszél, hogy mielőtt elutasítanók magunktól azt, amit gondolunk, előtte egy kicsit, mint tilossal, azért még eljátszogatunk vele. Veszedelmes dolog. Ha ez csak egy-két másodpercig tart, akkor csak bocsánatos a bűn, de ha késlekedünk az elutasítással, ha kitartunk valameddig gondolataink mellett, az már halálos bűn. Az alázatos ember ezt elkerüli. Egy-két másodpercen belül meg kell születnie a határozott elutasításnak, mert nem szabad azt gondolnunk, amit gondolunk. Lehetséges ez? Lehet nem gondolnunk a fehér elefántra? Megpróbáltuk, nem sikerült. Ezért aztán a hatalom irgalmas is hozzánk: beéri azzal, hogy csak mást mondjunk, mint amit gondolunk. Gondolni szabad, csak ne mondjuk ki. Hazudjunk — az ember üdvéért!

A tudós alkatú ember azért kivétel. Neki meg van engedve a delectatio morosa. Neki nem kell két másodpercen belül végeznie a gondolattal. Foglalkozhatik vele. De csak abból a célból, hogy igazolja: ami gondolat eltér a hatalom gondolatától, az logikátlan, ésszerűtlen, kártékony és bűnös. A nem-tudós alkatú csak elhessegetésre van kötelezve. A tudós alkatú többre. Neki igazolnia is kell, hogy ha eltérőt gondolunk, az képtelenség, az ellenkezik a józan ésszel. Ebben a világban nincs alternatíva. Talán holnap. Ha majd a hatalom vált és holnapra tanítja azt, amit ma éget és tagad és megtagadtat, akkor majd tudós és nem-tudós alkatú ember egyaránt vallhatja, amit ma elhessegetni, ill. cáfolni a kötelessége. Értelmi és erkölcsi. Holnapra már majd csak az lesz tilos, amit az Isten felé fejlődő szabad és be nem programozott ember majd holnap gondol ki.

Ez lenne a tökéletes profilaxis, amelynek feltalálásában mesterkednek, mióta világ a világ, mindazok, akik uralkodni akarnak az emberen. A múltban s az egyre újuló jelenben. Persze azt is tudják, hogy ezt a békát azért jól meg kell cukrozni, hogy szívesebben nyelje az, aki jót akar magának. Adagoltatik is gazdagon ez a cukor: társadalmi nagyság, anyagi gazdagság s az akár pallosjogig menő részesedés hatalomban; ezek megnyilvánulásaiban válik lenyelők és le nem nyelők számára kézzel foghatóvá. A társadalmi kiváltság a bér, ha az ember hajlandó megrontani magát. Vörösmartynk szavával: az Isten arcát őrült sárrá torzítani. A prófétátlanított világ az őrült sár birodalma.

Bizony Isten csudája, hogy mégis akadnak újra és újra, akik elcsábulnak a prófétaság csak verembe vezethető útjaira. Bár sokszor századokon keresztül senki se csábul. *A profilaxis tud nagyon sikeres is lenni. Mindenható azonban nem.* Van valami, ami ellene dolgozik. Mi? Maga a lét, mely minden nemzedékben és minden emberben őseredeti formájában kezdhet új életet, profilaxistól menteset, ahogyan kikerül az alkotó kezéből. Eleddig még nem sikeres az a géntechnika, amely megronthatná a létet az „én" hozzájárulása nélkül. Ezért aztán — akármi történt is az apák és anyák nemzedékében — a serdülőkből új nemzedék serdül, s ez újat akar és ellene mond... minek? A hazugságnak. Mert szép a szép, és rút a rút! Így aztán, ha százados kihagyásokkal, ha rövidebbekkel — Isten csudájaként mégiscsak akadnak újra és újra valakik, akik elindulnak a valószínűtlen és ésszerűtlen, az eszelős és embertelen, az önámító és másokat ámító utakra. A hatalom csak kiváltságok adására képes. Ezeket biztosítja a hazudni készeknek, a jókedvvel-bőséggel hazugoknak az örök kárt vallók kárára. Ha a hatalom többre is képes

volna, ha meg tudná teremteni a társadalom egésze számára a Kánaánt, akkor a profilaxis végső győzelmet arathatna. Ha képes volna erre, akkor az eddigi sor végére oda lehetne írni: a prófétahűség hűség az Istenhez és hűség az Isten-arcú emberhez — nevetséges önmaga előtt is és önmaga számára is. De a hatalom erre még sohasem volt képes. Mindig csak a harmadik világ kárára tud nagy, gazdag és hatalmas lenni. A Kánaán eddigelé csak a kiváltságoltaké, de nem az emberé. Ezért nem irtható ki radikálisan és egyszer s mindenkorra az emberiség történelméből a próféta. S ezért nem található sem az Ó, sem az Új testamentumban a prófétavallomás: nevetségessé lettem uram, a magam szemében is, s bizony le kellett köpnöm magam nagyképűségem miatt, csak a hatalom s az annak tapsolók vádolják a prófétát nevetségességgel, gyalázzák nagyképűséggel. *Ettől az egytől, hogy ti. magamagát tekintse nevetségesnek, a próféta — még a verem fenekén is — mentes marad.*

Kísértésként eszébe juthat, hogy megadja magát neki, feladja a prófétaságot, s beáll a tapsolók és talpnyalók közé. S ha megteszi, előbb-utóbb meg is jutalmazzák érte, mert nincs drágább és édesebb a hatalomnak, mint a prófétát rohasztás. Akkor érzi biztonságban magát. De ha a próféta nem adja fel magát és a prófétaságot, akkor éppen az ellenkezőjét gondolja magáról. Leírom, amit gondol. Leírom akkor is, ha gőgösnek hat és éppen ezért újra s fokozottabban nevetségesnek. Ezt gondolja: ő, csak ő, egyedül ő — akármennyien is sorakoznak fel ellene — egyedül ő a hűséges Istenhez, aki több és különb, mint a hatalom. Különb mint az még akkor is — s ekkor leginkább —, ha ez a hatalom a maga pártjára állítaná még az Istent is, és éppen ezzel taszítaná le Istent a semmibe, hogy magát tolja fel annak helyébe.

Isten csudája a prófétahűség. De mi lenne, ha ő is hűtlenné válnék!? Kiesnék a világ feneke. Nem is teheti. Inkább sebeit nyalogatva fel-feltápászkodik a neki juttatott történelmi szemétdombról, és újrakezdi. Megy tovább valószínűtlen és ésszerűtlen, eszelős és embertelen, önámító és másokat ámító, a világ szemében nevetséges útján. Megy tovább a győzelem biztos reményében... a következő veremig, amelybe újra és újra belehullik, amíg csak meg nem váltja őt a kisbetűs halál, amely után — hiszi, és vére hullásával is megpecsételten hiszi — a nagybetűs Élet gyógyítja be... idelent rendre hegedni is alig tudó sebét.

Írtam 1991 márciusában, nagypéntek elé.

Márciusi közhelyünk

„A pénz nem boldogít, de...”

Sajátosan befejezetlen ez a közhely; azért csak idézőjelben befejezetlen, mert befejezése nagyon is megvan alkalmazója fejében, és gyakorlatilag bármely hallgató fejében is, hiszen tudja, mi szokott lenni a folytatás. Ilyesmi: ...jó, ha van; ...szükséges; ...nem árt, ha van; s talán a legfontosabb: ...nélküle nem lehet boldogulni. Ez a „befejezetlenség” jól és élesen fejezi ki a közhelyek egyik, egyébként rejtett, kettős tulajdonságát: többnyire van bennük „sejtető”„utaló” elem, azaz nem mondják ki világosan, értsd: teljes nyíltsággal a beszélő gondolatát, csak céloznak rá, bár meg kell adni: egyértelműen. Ezzel párhuzamosan és részben ebből eredően van bennük egyfajta cinkosságra buzdítás: „Ugye, te is így gondolod? Ugye, egyetértesz velem?”

Másik „formai” megjegyzésem a „nem ... de” szópárral kapcsolatos. Az esetek döntő többségében kimutatható, hogy amikor valaki ezt a kifejezésformát használja, akkor valójában „igen”-t akar mondani, tehát ténylegesen állítani akarja azt, amit szavaival tagad, csak ezt valamilyen okból elrejti. Pl.: „Nem mondom, hogy gyönge írásmű ez, de...(nem is jó = szerintem gyönge)”; „Nem feledkeztem meg rólad, de... (annyi minden jött közbe = bizony megfeledkeztem rólad)”. — Ennek értelmében e közhely tényleges jelentése: „A pénz boldogít.”

Lássuk most tartalmi oldalról a dolgot! Furcsa már a mondat első fele is („a pénz nem boldogít”), mert kilóg a közhelyek általános mentalitásából, amely az anyagira, a megfoghatóra, az evilágira helyezi a hangsúlyt; arra, amit legjobban a pénz szimbolizál. Úgy tűnik, a „közhely-mentalitás” előtt egy pillanatra felvillan az igazság, de fontossá nem válik számára (mert nem „belülről” fakad, hanem csak „külső”valóságként ismeri föl), hiszen rögtön hozzáteszi, hogy „de”, ami egyértelműen jelzi, hogy *más* a fontos számára (v.ö. pl.: „Én szívesen elmennék hozzátok, de...”).

S ez a „más”: a „boldogulás”. Az a fajta életszínvonalbeli és/vagy társadalmi pozícióbeli „felszínen maradás”, „szinten maradás”, ill. folytonos előbbre lépés, amelynek legfőbb s végső soron talán egyetlen forrása és biztosítéka a pénz. Azáltal, hogy a boldogulás mellett dönt, e közhely alkalmazója voltaképpen arról tesz bizonyságot, hogy a boldogulástól várja a boldogságát, hiszen az ember életének csak egy fő iránya, fő törekvése lehet, s a vizsgált szempontból ez a fő törekvés az, hogy boldog legyen; végső fokon minden ember ezt az egyet akarja. S mivel a boldogulás legfőbb eszköze a pénz, ez azt jelenti, hogy aki a boldogulástól várja a boldogságát, az a pénztől várja, tehát úgy gondolja: A pénz boldogít.

Így hát a tartalmi elemzés ugyanoda vezetett, ahova a formai elemzés alapján is jutottunk. Ám e közhely mentalitását magáévá tevő ember élete szükségképpen tragédiához vezet, mert a pénz a valóságban tényleg nem boldogít.

—n—s

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból (VI. rész)

A kollektív árnyék

Jézus olyannak mutatkozik környezetében, amilyen. Ezzel máris el van vetve a későbbi fejlemények és a tragédia magva; Jézus lénye és lényege vált ki mindent spontánul, következetesen és eltéríthetetlenül. Így kerül sor arra, hogy *Jézus minden szavával és gesztusával,* akarva és még gyakrabban akaratlanul a környezete számára valami egészen elviselhetetlent csinál: *leleplezi a kollektív árnyékot.*

Mélypszichológiailag „árnyékon” értjük mindazt, amit nem éltünk meg, ami elsüllyedt, amit elfelejtettünk, háttérbe szorítottunk, elfojtottunk, röviden: *önmagunk „másik” oldalát.* Ez a „másik” nem csupán a tudattalan homályában rejtezik, hanem többnyire a psziché és a személyiség **„sötétebb” oldala is.** Ezt az „árnyékot” kritikusan tudatossá kell tennünk, különben naivul és *tudattalanul kivetítjük,* és ebben a projekcióban fogjuk megélni.

Jézus környezete szinte kizárólag ezt csinálja. A tóra-jámborságot (úgy-ahogy) gyakorolva a farizeusok felszínes önigazolásában él, gigantikus méretű elfojtási, ill. kivetítési folyamatban, nemcsak egyénileg, hanem kollektíven is.

Jézus valami hallatlant tesz: *felszólítja környezetét, hogy „vegye vissza” a projekcióból közös, kollektív árnyékát,* ismerje fel mint sajátját, és fogadja el. Ezt a folyamatot jellegzetesen mutatja be Mk 7,15-ben lejegyzett szava („Nem az teszi tisztátalanná az embert...”); ez az ige klasszikus módon fogalmazza meg az árnyék-pszichológia alapelvét. Hogy elővételezzük a végeredményt: a zsidó kollektívum nem volt képes elfogadni Jézus „terapeutikus eljárását”, így Jézus maga válik a projekciók hordozójává, elvetetté és istentelenné, akit ki kell irtani; Pilátus csak ravaszul beleszőtt, de jelentéktelen figura a drámában...

De ne rohanjunk előre! *Nézzük meg előbb néhány (4) problémakörön, hogyan leplezi le* Jézus a kollektív árnyékot, hogy felelős elfogadásához vezesse kortársait.

Elsőként gondoljunk a farizeusokhoz intézett, megtérésre felszólító beszédeire. A folyamatos elfojtás és kivetítés azt eredményezi, hogy a dolgokat sosem nevezik valódi nevükön, s ami még súlyosabb, hogy kerülik a problémák lényegének megközelítését. Jézus egyszerűen és találóan nevezi ezt a magatartást képmutatásnak: Mt 23,1–36.

Mivel (igazi férfihoz méltóan) **jogos („szent”) harag motiválja** Jézust e beszédekben, helytelen „gyalázkodó/gúnyolódó beszédnek” nevezi őket. A haragot magas etikai minősítés illeti meg, ellentétben pl. a dühöngéssel, ami ellenőrizetlen indulatok kitörése. Haragra csak bizonyos volumennel rendelkező személyiség képes; az átlag túl gyenge és szerény hozzá. (F. Kattenbusch szerint „Isten haragja” azt jelenti, hogy Isten valóban „szívén viseli” az ember tevékenységét, a legmélyebben „részes” abban, ha az ember hamis cselekvését kell néznie.) — Ennek megfelelően kell értékelnünk Jézus „haragos beszédeit”, nem kell szabadkoznunk miattuk, ellenkezőleg meg kell csodálnunk értük. Ráadásul még egy másik, pszichológiailag jellemző motívum is megszólal bennük: a humor (menta, ánizs – irgalmasság, hűség; szúnyog megszűrése – teve lenyelése).

Egy **másik** problémakörben Jézus különösen az *irgalmatlanságot* tárja fel, mely a kollektív árnyékhelyzetben való raboskodást gondolkodás nélkül a gyöngék ellen irányítja. E gyöngék közé tartoznak a nők (különösen az özvegyek), az idős szülők és a gyerekek. Egyáltalán az embertársakkal szemben szabályokba merevedett magatartásról van szó. Jézus következetesen védelmébe veszi a gyöngéket (Jn 8,1–11 — Mt 23,14 — Mk 7,9–13 — Mt 10,10; 18,5)!

(Megjegyezzük: Jézus számára nők — s persze a többi „gyöngék”: az idősek, rabszolgák, gyerekek is — egyenrangúak. Amikor házassági kérdésekben előkerül az Írás, Jézus kivétel nélkül mindig a Ter 1-re utal: Isten „férfinak és nőnek” teremtette az embert: Mt 19,4. Az egész patriarchális tradíció azonban ezzel szemben kizárólag a Ter 2-re hivatkozik (Ádám bordájából teremtés — utólagosan — „segítőtársul”). Jézus nem egyensúlyozta ki a két forrást, hanem hangsúlyozott kizárólagossággal Ter 1-re támaszkodott!...)

Az árnyékhelyzet különösen a parancsok megtartásának módját teszi zavarossá. A ritualizmust, a nyilvános konvenciókat Jézus formalizmusként leplezi le **(harmadik problémakör),** mely megöli az igazi értékeket.

Különösen a szombati gyógyítások problematikája tartozik ide (Jn 9,1–41), főképp a 24c vers; Lk 13,10-17;14,1–6), és egyáltalán a szombat megtartása körüli viták (Mt 12,1–8), de a helyes imádság, böjt és alamizsna kérdése is (Mt 6,1–4.5–8.16–18). Mindezzel az élettelen formalizmussal Jézus ezt az alapszabályt szegezi szembe: A parancs nem önmagáért, hanem az emberért van (vö. Mk 2,27).

Egy negyedik kört is súlyosan érint az árnyékhelyzet: a „végső”, metafizikai vonatkozásokra gondolunk, a nyilvános vagy hivatalos hitbeli magatartásra. Ami e tekintetben Jézus szerint megromlott, tönkrement, kifacsarodott, azt így lehet közös nevezőre hozni: *a hit jogi ügyletté lett.* Mélypszichológiailag ez azt jelenti, hogy az integrálatlan ember a maga elfojtási görcsével és projekciós viselkedésével makacsul igazolni akarja önmagát, és ál-legitimációkat keres, egészen az istenképig menően. Ezért ebben az összefüggésben hangzanak el Jézus leghatásosabb szavai, legszemléletesebb képei, példabeszédei; mind arra szólítanak fel, hogy mondjunk le az „érdem-, igényés jutalomgondolkodásról” (ide tartozik a tékozló fiúról, a gonosz szolgáról, a kései szőlőmunkásokról s a két adósról mondott példabeszéd: Lk 15,11–32; Mt 18,23–35; Mt 20,1–16; Lk 7,41–43). Isten öröme, dicsősége és fönsége abban áll, hogy ajándékoz és szeret, és szeretik Őt: Aki tapasztalatot szerez erről, s akit ez a tapasztalat megváltoztat, az képes és annak kell föllelkesednie Isten nagylelkűségének követésére. Erre utal az ellenségszeretet parancsa is (Mt 5,43–48).

Ezen a döntő ponton maga a keresztény hagyomány is kapitulált, és saját kapitulációját elrejtendő adta Jézus szájába ezt az igét „...egyetlen ióta sem vész el a törvényből...” (Mt 5,18). Ha így lenne, akkor Jézus nem mondhatta volna el legtöbb mondatát, nem tehette volna meg legtöbb tettét. A kritikai kutatás konzervatív tendenciájú, zsidókeresztény retusálást lát az idézett mondatban.

(A fordító megjegyzése: *A Szerző féligazságot vall a negyedik pontban.* Az érdemek és azok jutalmazásának gondolata sokszorosan kimutatható Jézus gondolatvilágában. Baj akkor keletkezik csak, ha valaki az érdemek egyedül üdvözítő voltát képviseli, másrészt helytelenül szembeállítja az osztó igazságosság és a szeretet fogalmát, harmadrészt a jutalmazásban, ill. büntetésben naivul Isten közvetlen működését feltételezi, negyedrészt úgy gondolja, hogy az egyik igazság — „Isten feltétel nélkül és mindenkit végtelenül szeret” — fölöslegessé teszi a másikat — „jó tetteink elnyerik jutalmukat, gonosz tetteink büntetésüket”.)

Jézus *nemcsak szavakkal leplezte le* a kollektív árnyékot, hanem teremtői módon, kiengesztelő, megnyerő magatartással „elő is élte” ezt a leleplezést. Legbeszédesebb példája ennek Zakeus meglátogatása (Lk 19,1–10) és a hasonlók, melyek nyomán ellenfelei úgy vélekedtek róla: „Falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja”

(Mt 11,19). Sőt, amint H. Braun írja: „Jézus nemcsak előélte azt, amit az embertársak iránti helyes nyitottságon értett. Magatartása fölhatalmazta és fölbátorította azokat, akik készek voltak önmaguk feladására. Ily módon nemcsak prédikálta a kegyelmet, hanem meg is valósította.”

Eddig csak példákat hoztunk fel Jézus árnyékleleplező magatartására, de nem értelmeztük pszichológiailag kielégítően a folyamatot, amely itt zajlik.

A kollektív árnyék problémája először is azt jelenti, hogy Jézusnak **egyénekkel van dolga,** s bármilyen meszszemenően vagy intenzíven részesedjenek is ezek a társadalmak kollektív árnyékában, s bármennyire „egy valakivé” („man”) vagy egy „számmá” koptassa is őket a kollektív árnyék, valamiképpen mégis egyedek és így felelősek önmagukért. **A felelősség e maradéka alapján döntenek Jézus mellett vagy ellen.**

Mit jelent pszichológiailag az „igen”, mit jelent a „nem”?

Az „igen”-t a morálisan és szociálisan deklasszáltak mondják. **Mi zajlik ilyenkor** bennük? A legjobb választ a farizeus és a vámos példabeszéde nyújtja. A farizeus mindent eljátszik, imája hiábavaló, hiszen csak öntetszelgő póz. Egyet nem akar a farizeus, most sem és soha: saját árnyékát felismerni és elismerni, a saját magában rejtőző „legocsmányabb embert”, ahogyan Nietzsche mondja. A farizeus tovább él élethazugságában. „Az adóvégrehajtó azonban mellét verte és ezt mondta: Isten légy elnéző irántam, én pocsék ember vagyok” (Lk 18,9–14). **Elismeri a saját árnyékát!** Ez az a jelentőségteljes pszichikai folyamat, mely nem csupán a belső ember sorsáról dönt, hanem — amint Jézus is biztosít róla — Isten előtti helyzetünk szempontjából is ez a döntő.

Ha az ember valódi lénye, a tényleges Én jut szóhoz, akkor ez mindig egyfajta vereséget jelent az Én számára, éspedig az Én szűkössége, korlátoltsága, önhittsége vagy szélsőséges merevsége számára. **Ezt a vereséget zsebre kell vágnia** ahhoz, hogy fény támadhasson ott, ahol addig árnyék volt, amint Freud mondja. Ez keserű dolog, elviselhetetlennek tűnik. De (amint az analízisre is, úgy) Jézusra is csak az képes „igen”-t mondani, aki „igen”-t tud mondani saját árnyékára.

S mit jelent *„nem”-et* mondani Jézusra? Nem mindig ugyanaz a „nem” hangzik el. **Az egyik** pszichológiai csoport az, amely *a lényegi gyengeség* (Wesensschwäche) *miatt* mond „nem”-et (e csoport tipikus képviselője a „gazdag ifjú”). Ez a ma tömegessé vált típus, az ideális táptalaja minden tömegideológiának is és minden kollektív árnyéknak. Az „Én” vagy az akarat gyöngeségéről lehetne beszélni, de igen gyakran valami komolyabb áll emögött, ezért használjuk a „lényegi gyöngeség” kifejezést, ami a személy lényegi magvának vagy *a személy dinamikus alapidentitásának alapvető gyöngeségére utal* („nagy és kis entelecheiák” — mondja Arisztotelész, „öt, két vagy csak egy talentum” — mondja Jézus”, Mt 25,14–30 és Lk 19,11–26). Az emberek különbözőségének végső rejtélyét érintjük itt. Ez a csoport veszélytelen Jézusra. Nevetnek és gúnyolódnak legfeljebb aztán továbbállnak.

De veszélyes a „nem”-et mondók **másik** csoportja: *a ravaszak, az aljasak, a gátlástalanok* és gonoszok, a démonizáltak. Mert a saját árnyék tartós elfojtása démonizálja az egész személyiséget. Következésképpen ez a csoport *saját belső démonát közvetlenül Jézusra vetíti ki:* „Ördögöd van!” (Jn 7,20; 8,48.52), „Ördögöd van és megháborodtál! (Jn 10,20), „Csak azért tudod kiűzni a Gonoszt, mert a Gonosszal cimborálsz!” (Mt 12,24). Az Írás itt a „Szentlélek elleni bűnről” beszél, mely nem nyer bocsánatot (Mt 12,32).

Egy nép azonban nem csupán egyénekből és egyének csoportjaiból áll, és a kollektív árnyék is nagyobb és autonómabb, mint az összes egyének (egyéni) árnyékai. Itt utalni kell a *„szövetségre”,* melyet Izrael felfogása szerint Isten a néppel kötött, s melyet a népnek Istenhez való hűségben meg kell tartania. Ez az a keret, melybe a judaizmus egész jámborsága bele van szőve. *A szövetségi gondolat azonban — minden vallásilag pozitív jelentősége mellett — egyúttal az egyének fölötti, terhes kollektív árnyék.* Ránehezedik az Egészre, amelyből minden egyes egyén részesül. A néphez szólt Isten. A népet mentette meg. A népnek tett nagy ígéreteket. Csak aki a néphez tartozik, az részese a szövetségnek. A „kívülállók”, a „bűnösök”, az „elveszettek” nem. E szövetségi gondolkodás síkján minden jövő a népé. Pszichológiai, metafizikai és vallási szempontból az egyén még egyáltalán nem ébredt föl. *Az egyént fogságban tartja az általános alany („man”). Jézus azonban félreérthetetlenül a felelős „személlyé” válásra szólít fel.* Tehát a fejlődést gátló, egyetemes kiterjedésű kollektív árnyék ellen indít támadást!

Az Ószövetség drámai könyv. Megfigyelhetjük benne, hogyan kísérli meg (az Ószövetség) átlépni a korlátait, megvalósítani az áttörést a partikularizmusból az univerzalizmusba (pl. Zsolt 73,23–26): *jelentős kísérletei* ellenére az elvi univerzalizmusra nem jut el, csak Jézusnál kerül sor arra, amit R. Bultmann „az ember Isten előtti abszolút egyénné válásának” nevez (az Istenhez fűződő viszony individualizálódására gondolva). Ezzel az abszolút individualizálódással az egész szövetségi gondolkodás szembehelyezkedik.

Csakhogy! Ha az egyén elzárkózik az elől, hogy megtegye a fejlődésében soron következő lépést, akkor elkezdődik egy visszafelé tartó folyamat. *Regrediál.* Végül neuretikussá válik. Ha egy nép tagadja meg a fejlődés esedékes és természetes lépését, akkor *tömegneurózisra kerül sor.* (Mert a természet és a psziché föllázad a beszűkülés, a csonkítás, a kifosztás ellen, az ellen, hogy kizárják a fejlődési lehetőségek teljességéből, a „létvesztés”, az „ontikus veszteség” ellen (K. Schmid).

Ám annak a kollektívumnak az esetében, mellyel Jézusnak dolga van, nem csupán arról van szó, hogy infantilisan, korcs felelősségtudattal megtagadja a fejlődésben soron következő lépést. *Itt maguk a legfőbb kollektív értékek és hittartalmak tiltják a lépés megtételét!* A „legszentebb javak” forognak kockán, ha Jézus ösztönzését követjük — kénytelenek gondolni az emberek. Valóban: A „Magasságbeli” nevében utasítják el Jézus felhívását és ítélik el Jézust. Egy sajátosan jámbor kollektívum csap át bűnöző kollektívumba. Az Abszolútum nevében követik el az abszolút bűnt. *A kollektív árnyékhelyzet démonizálódik!*

És nem lenne elég hozzátenni: Jézus eme árnyékká változott kollektív hatalom (egyik) áldozata lett. Nem. Ő egyenesen kihívja ezt a hatalmat, nem törődve a személyes következményekkel. Kihívja, mivel ki kell hívnia.

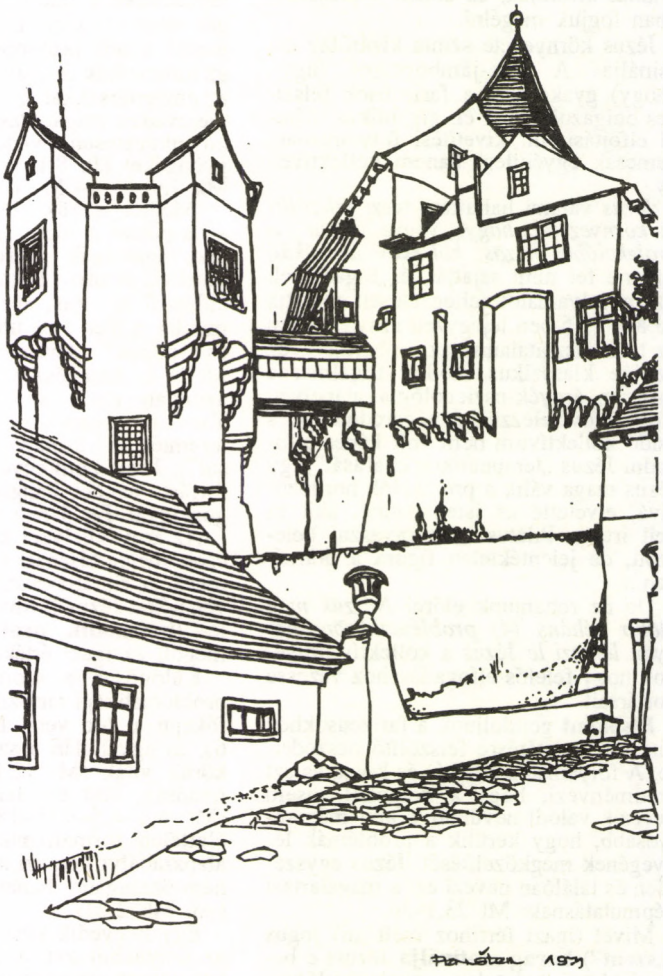

A személyes árnyék

Van-e Jézusban is tökéletlenség, vannak-e életében meg-nem-élt, elhibázott, elnyomott mozzanatok? Van-e Jézusnak is árnyéka? A kérdést fel kell tenni, és igen-nel kell rá válaszolni. *Aki ember, annak árnyéka is van.* Ha tehát azt akarjuk, hogy a „valóságos ember” meghatározás érvényben legyen (ritkán volt az), akkor Jézus személyes árnyékáról is beszélnünk kell, a következő három pszichológiai megfontolásból.

Az árnyék nélküli ember *nem lenne ember.* Irreális fantom lenne, nem lenne kapcsolata a valósággal; félelmetes és embertelen lenne, mert az emberhez hozzátartozik — a „másik”, a „sötét” oldala is. Az árnyékmentes krisztológia mindenkor doketizmus volt, melyet joggal vetettek el. — Az árnyék meglátása nélkül nem lehet *fejlődésről, integrációról* beszélni, aki nem látja meg a saját árnyékát, az naivan gyerekes, infantilis marad. Márpedig Jézus fejlődött. Pl. ha nem szembesült volna a saját árnyékával, azaz nem űzetett volna ki a gyermekkor paradicsomából, akkor sosem válhatott volna férfivá. Láttuk anima-integrációját is. Megkísértésének története eleven emlékezés arra, hogy Jézus találkozott a homállyal, az árnyékkal, a kísértéssel, vagy ahogy a hagyomány nevezi, az „ördöggel”. — Az árnyékkal történő konfrontáció nélkül egyáltalán nem lehetséges (mélypszichológiai értelemben) *tudatos élet.* Márpedig külön fejezetben mutattuk meg, hogy Jézus tudatosan élt. Ha Jézus nagy tanításai nem egy önkritikus tudatból fakadtak volna, akkor teljesen ki lennének téve annak a gyanúnak, hogy talán mégiscsak egy naivul megélt árnyék torzszüleményei, s azt, hogy Jézus túllépett minden szokott mértéken, tényleg „őrültségnek” lehetne minősíteni, ahogyan ellenségei tették.

Ebben az összefüggésben döntő Jézus *saját állásfoglalása*; ő egyáltalán nem érezte szentségtörésnek a személyes árnyékára irányuló kérdést, ellenkezőleg magától értetődő igennel felelt rá, amikor megvallotta, hogy *„csak Isten jó”* (Mk 10,17–18). Spontánul és totálisan elveti magára nézve a „jóságot”, s ezzel spontánul és totálisan elismeri személyes árnyékát. (A „jó” az egyetlen melléknév, mely sem metafizikai, sem etikai, sem pszichológiai értelemben nem fokozható, túl van minden mennyiségi gondolkodásmódon az érték/ek/kel kapcsolatban; a „jó” egész fogalom, valamiképpen mindig numinózus; elvileg szólva ezért csak Isten jó. Fenti állításával Jézus a humánumhoz tartozónak vallotta magát, amelyről viszont mindig csak relatív kifejezésekkel lehet szólni: mindig csak jobb vagy rosszabb humánumról beszélhetünk, abszolútról soha. Ezért egyenértékű Jézus fenti állítása saját személyes árnyékának elismerésével.) Amint megmutattuk, *Jézus szélsőségesen introvertált érzelmi típus* volt. Ezért eleve normális és várható, hogy *a kifelé irányuló vonatkozások a tudat peremén vagy árnyékban maradnak.* Ezt fogjuk analizálni a következőkben **három területen,** mindig szem előtt tartva, hogy nem a tudati funkciókról általában, hanem sajátosan azok aktív extraverziójáról van szó!

Mindenekelőtt *árnyék* nyugszik Jézus **extravertált** *gondolkodási funkcióján.*

A vallástörténeti összehasonlításban mindig föltűnt, hogy Jézus evangéliuma bizonyos egyszerűséget mutat, ami külső megjelenését és alakját illeti. Buddha beszédei pl. elsőrangú gondolkodói teljesítmények. Jézusról ilyesmit nem lehet elmondani. *Ő nem „gondolkodóként” lép elénk,* hanem a konkrét helyzetekben odavetett egyedi mondatok embere. (Az evangéliumokban áthagyományozott hosszabb beszédei kivétel nélkül a szerkesztők vagy az evangélisták kompozíciói!)

A szóban forgó problematikát egyetlen területen szeretnők *szemléltetni.* Hogy lehet az, hogy Jézus, aki a maga lényegi üzenetét olyan élesen és világosan meg tudta fogalmazni, **a jövőt illetően** megmaradt ködös, határozatlan utalásoknál, általánosságoknál („senki sem tudja a napot és az órát”; az eszkatológia és az apokaliptika egész problematikájára kell itt gondolnunk; a kutatások szerint az e vonatkozásban Jézus szájába adott állítások túlnyomórészt nem az ő gondolatai)? Nos, a szeme előtt zajló életre könnyen reagált határozottan és világosan a maga differenciált érzelmiségével mint integrált főfunkciójával. A jövő viszont sokkal inkább a *gondolkodás* és a *spekuláció* problémája, e kettő viszont „nem feküdt” Jézusnak, hiszen főfunkciójának, az érzelmiségnek a jelen értékeihez van köze, melyek gyakorlati és egzisztenciális állásfoglalást váltanak ki belőle; a jövővel kapcsolatos mérlegelelései viszont igen általánosak maradnak. Tehát: az általános, a határozatlan itt egész nyilvánvalóan árnyékban marad, azaz nem a tudat síkjának közepén helyezkedik el. (Ez a jézusi alaphelyzet közelebbről: „Ha egyszer Isten a jelent oly totálisan minősíti, meghatározza, ha egyszer ez az Isten mindenkor megtöltött jelent ajándékoz, minek kellene akkor bármi különöset mondani a jövőről? A jelen, amely Isten jelen(lét)évé lett, garantálja, hogy minden jövő Isten jövője lesz.”)

Persze itt egy finom, és nem durva árnyékhelyzettel van dolgunk, de mégiscsak egy árnyékhelyzettel, amelynek meg is lettek a súlyos *negatív következményei.* Először az, hogy teljes lendülettel ömlött a Jézus-hagyományba a durva apokaliptika és mágia (a jövővel kapcsolatos „hiányt” pótlandó), majd az apokaliptikával szemben (már az evangéliumokban: Máté–Márk–Lukács–János) kialakuló távolságtartás újból és újból rossz lelkiismeretet okozott („Nem rendezkedhetünk be evilágra!”), ez viszont ismételten felkorbácsolta a khiliaszta és egyéb rajongó mozgalmakat. Maga a „hivatalos” egyház is oly mértékben fokozta durva árnyékká Jézus finom gondolkodási árnyékát, hogy (Jézussal, a bíróval meg a világvégével fenyegetőzve) kollektív neurózisok jöttek létre, főleg a 15. században. Végül az apokaliptika nem csupán a Krédóban vert gyökeret, hanem minden dogmát eszkatologizáltak, és az egyházi évet ennek megfelelően tematizálták. *Miért történhetett meg mindez?* Nos, Jézust valóban követni szívünkkel és egész egyéniségünkkel sokkal nehezebb, mint tantételekkel és spekulációkkal. Egyébként az apokaliptika a maga tűz- és kénkőkatasztrófáival ugyanazt teszi durva módon, mint a végtörténeti eszkatológia finomabb módon. Kivetítik és ennek megfelelően kívülről várják azt, amit Jézus igényeire válaszolva régen meg kellett volna tennünk belülről (magunkban). Minden probléma megoldását egy külső mirákulumtól várni: ez csupán sajátos formája az oly nehezen levetkőzhető infantilitásnak, a felelősségtől való irtózásnak.

Másodszor: *Árnyék* nyugszik Jézus **extravertált** *érzékelő funkcióján.*

Ez a tudati funkció úgyszólván azonos *a „tények iránti érzékkel”:* a valóságosban, a ténylegesben, az adottban van otthon, akkor lélegzik fel, ha a „tapintható valósággal” akad dolga. Főként kereskedők, technikusok, mérnökök között találhatók olyanok, akiknek ez a főfunkciójuk.

Jézus természetesen a számára problematikus extraverzióban is számot vetett a valósággal, de amennyire fejlett az „introvertált érzékelő funkciója” (olyannyira, hogy egyenesen mintaszerű érzékelésről vagy hatványozott valóságérzékről beszélhetünk), annyira más a helyzet az extraverzió (kifelé fordulás vonatkozás) tekintetében: itt éppen *nem a reális vonatkozások határozzák meg magatartását.* És ezért Jézus *nem* szociális reformer vagy gazdaságpolitikai forradalmár, még akkor sem, ha üzenete mindezen vonatkozásokban többet ért (is) el, mint a rá hivatkozó reformerek programjai együttvéve.

A Tizenkettő és a Hetvenkettő missziós útjának példáján szemlélhetjük tételünket (vö. Mt 10,5–15; Lk 10,1-12). A munkás természetesen méltó a bérére. Az extravertált érzékelő funkció azonban megkérdezi (amit Jézus nem tesz), vajon meg is kapja-e majd? És mivel egyáltalán nem lehet száz százalékosan biztos benne, intézkedni fog. Nem lett volna-e célszerűbb egy ilyen vállalkozáshoz a következő útmutatást adni: „Ne felejtsétek itthon az erszényt és tarisznyát se! Ügyeljetek arra, hogy legalább egy napi tartalékotok mindig legyen! Ne legyetek megfontolatlanok önmagatokkal szemben!”?

Ennek az árnyékmozzanatnak is meglettek a *negatív következményei,* mihelyt pietista irányultságú missziók tiszta evangéliumként fogták fel és szó szerint vették. Az újabbkori egyháztörténelem különös árnyékfejezetét olvashatjuk fiatal misszionáriusok, feleségük és gyerekeik sírjainak hosszú során Indiában, Japánban vagy Afrikában. E sírok előtt állva értjük meg, hogy a Jézus extravertált érzékelő funkcióján nyugvó árnyéknak is meglettek a történelmi következményei.

A harmadik *árnyék* Jézus *intuíciójára* vetül. — Az intuíció az a tudati funkció, mely a lehetőségeket ragadja meg. Eltorlaszolt kilátás mellett is talál még utakat, amelyek megoldáshoz vezethetnek. A legközelebbi vagy legtávolabbi lehetőségeket megszimatoló zsenialitás ez. Többnyire költők, művészek főfunkciója.

Jézus gazdagon tudott élni az intuícióval. Az érzelmi funkció mint főfunkció mellett bizonyára ez volt az **első segédfunkciója.**

Ragyogó **példa** a mustármagról mondott példabeszéde (Mt 13,31–32). Mi tette Jézust képessé arra, hogy egy szegényes, keveset ígérő, ellenséges környezetben ennyire merész látomást bontson ki? Nyilvánvalóan csak az éppoly erős, mint valódi és rendkívüli intuíció, mely mindenek ellenére sem téved.

(Vége következik)

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

„Vére árán...”

Két mese a huligánok megmentéséről

Első mese

Volt egyszer egy apa. Az apa lement az utcára, hogy az enyhe szellőben sétáljon egy kicsit. Az utcán egyszer csak odaugrott hozzá egy huligán és pofon vágta. Az apa iszonyú haragra gerjedt.(1) A menekülő huligánt megátkozta egész bandájával együtt.

Az apa visszavonult, és felment emeletes palotájába. Megnyitotta a vízcsapot, és feldagadt képét vizes ruhával borogatta. A fia megkérdezte, hogy mi történt. Az apa levette a borogatást, és megmutatta az arcát. Majd elmondta, mi történt. Akkor az apa és fia leültek a családi kerekasztalhoz, hogy kieszeljenek valamit a huligán banda ellen. A terv meg is született:

APA: Fiam, elmész azokhoz az istentelen huligánokhoz az aluljáróba. Ha valamelyik kezét emeli rád, és nemcsak megüt, de meggyilkol téged, akkor... az aluljáró összes huligánjának, az elsőtől az utolsóig, megkegyelmezek.(2)

FIÚ: Igen, apám, EZT KELL TENNEM: Ez bölcs megoldás. Egy pofonért iszonyúan megharagudtál, de ha engem, a fiadat, meggyilkolnak, te mindenkinek kegyelmet osztasz. De van egy gondom.

APA: Mondjad csak bátran, fiam.

FIÚ: Mi van akkor, apám, ha nem akarnak meggyilkolni azok a huligánok? Akkor fuccs a tervnek!

APA: Dehogyis, édes fiam. Én erre is gondoltam. Ha lemész az utcára, barátkozz össze néhány jóindulatú legénnyel, és amíg az aluljáróhoz értek, győzd meg legalább az egyiket, hogy neked minden áron meg kell halnod.

FIÚ: Értem, apám. Amelyik a legjobban szeret majd engem, biztosan megérti tervünket, és jól időzített árulással hozzá is segít ahhoz, hogy a huligánok belém is vágják a késüket.(3) Igen hálás leszek neki, mert nélküle odalenne a gyilkosság is, és a kegyelem is... De mi legyen a többi barátommal?

APA: Jó, hogy mondod, fiam. Nagy tervem van velük is. Ha már téged kinyírtak azok a szemét huligánok, akkor jönnek majd a te barátaid.

FIÚ: Őket is megölik, apám?

APA: Dehogy, fiam, hogy gondolsz ilyet?! Elég volt, hogy téged meggyilkoltak. Ezzel a gyilkolással örökre kiengesztel-tek engem. A barátaidnak csak egyetlen feladatuk lesz, hogy szünet nélkül és mindenkinek osztogassák a kegyelmemet.(4)

FIÚ: Értem, apám. Ők tehát megúszták az erőszakos halált. De hogyan sikerülhet ez nekik?

APA: Nagyon egyszerű ez, fiam. Hagyd meg nekik, hogy öltözzenek díszes ruhákba és így vonuljanak az aluljáróba. A közkegyelmet is csomagolják vonzó csomagokba, mondjuk LSD-s és marihuánás tasakokba, mert tudod, ezek a huligánok nagy hívei a kábítószernek.(5)

FIÚ: Világos, apám. A díszes öltözettől a vademberek majd megszeppennek, és szent áhítattal nézik őket. A csillogó kábítószeres csomagokat meglátva pedig indiánüvöltésben törnek ki. Talán még jó pénzt is fizetnek a kegyelemosztogatóknak! De mi van akkor, ha rájönnek, hogy a csomagban kegyelem van, és nem marihuána?

APA: Ejnye, fiam! Ennyire semminek tartod AZ ÉN KEGYELMEMET? A huligánok jó része rá fog jönni, hogy az én kegyelmem többet ér, mint a kábítószer. Mert attól csak egy álomvilágba szédülnek, míg az én kegyelmemtől, ami egészen újjávarázsolja őket, felemelkedhetnek ide az emeletre, ahol szüntelen házibuli várja őket.(6)

FIÚ: Értem, apám. Bizony nagy jótéteményei lesznek az én barátaim ennek a huligán világnak. Biztosan meg is változnak mindannyian.

APA: Hogy gondolod, fiam! Mindennél fontosabb, hogy ha a barátaid nem akarnak a te sorsodra jutni, akkor egyértelműen mondják meg a huligánoknak: Nem kell megváltoznotok tetteitekben. Élhettek úgy, mint eddig. Rabolhattok is, gyilkolhattok is. Mi még a késeiteket is megáldjuk, amivel egymás ellen mentek. Csak a mi kis labdacsainkat vegyétek meg, és higgyétek, hogy az belsőleg és lényegileg megváltoztat titeket.(7)

FIÚ: Értem, apám. Tulajdonképpen semmi sem változik, de a barátaim is, és a huligánok is becsapják magukat, hogy minden megváltozott az én vérem árán. Nekünk pedig csak az kell, hogy megvan bennük a jószándék és főleg a hála, ha tovább pofozkodnak is az aluljáróban.(8)

APA: Okos vagy, fiam! Van-e még megbeszélnivalónk, mielőtt elindulsz a nagy útra?

FIÚ: Most már minden világos, apám. A meggyilkolásom érdeme miatt te megkegyelmezel a huligánoknak. Nekik semmi mást nem kell tenniük, csak elfogadni a közkegyelmet és az újjávarázsoló kegyelmet, amit a barátaim COMPACK vállalata csomagol és árul nekik az aluljáróban nyitott olcsó piacon. Akik elfogadják, jöhetnek a palota dísztermébe, a jutalom bankettre; akik nem fogadják el, mehetnek a tüzes kazánok mellé a palotánk pincéjébe.(9) Bizony, édes jó Atyám, ezt mi nagyon jól kiterveltük!

Felhasznált irodalom:

Dr. Előd István: Katolikus dogmatika. Szent István Társulat, Bp. 1978.

(1) A haragvó Isten: „Az ősszülők vétkeztek és ezzel Isten büntetését vonták magukra.” Trienti zsinat: DS 1511 (161. o.)

(2) Megváltó halál: „Jézus halála megváltást eszközlő halál volt.” (210. o.) Meghozta az áteredő bűntől és minden személyes bűntől, valamint ezek következményeitől való szabadulást”: DS 1513,714,9523. (229. o.)

(3) Júdás szerepe: „A megváltói halál bemutatta, hogy Isten nagyobb úr, mint a Sátán, ...mert ő még a rosszat is képes fölhasználni valami nagyobb jó megvalósítására.” (218. o.)

(4) Az Egyház küldetése: „Az Egyház az üdvösség jele és eszköze...élő eszköze a kegyelemközvetítésnek.” II. Vatikáni zsinat: Dogmatikai konstitúció az Egyházról 1. (456. o.)

(5) Kultusz: „A szentségi kegyelemközvetítés...a szó legszorosabb értelmében vett liturgia (leiton ergon = közös cselekvés).” (464. o.)
Szentségek: „A Krisztus-eseményt megjelenítő Egyház látható jelek útján a megváltás misztériumában részesít minket... látható formában közlik a láthatatlan kegyelmet”: DS 1639. (462. o.)

(6) Kegyelem: „A kegyelem Isten jóindulata (megkegyelmezés), de egyben olyan természetfeletti ajándék is, amely új teremtménnyé tesz.” (359. o.)

(7) A szentségek hatékonysága: „A szentség nem a felvevő személyes teljesítménye formájában hat (ex opere operantis), hanem a szentség olyan eszköz, amely magában foglalja (continet) és a felvevőre átviszi (confert) a kegyelmet, vagyis dologi teljesítmény formájában hat (ex opere operato)”: DS 1606,1608. (467. o.)

(8) A szándék: „Az érvényes szentségfelvételhez az eszük használatával rendelkezőknél szükséges a felvétel szándéka... Minimális követelmény, hogy a felvevő személy legalább annyit akarjon, hogy az egyházi szertartást őérette végezzék; igent mondjon arra, hogy a rítus az ő személyére irányul; akarja elfogadni, amit az Egyház nyújt neki. Az érvényességhez azonban nem feltétlenül szükséges, hogy magát a kegyelmet is akarja.” (476. o.)

(9) Kárhozat. Üdvözülés: „Aki a kegyelmet szabad akarattal visszautasítja...örökre elkárhozik.” (702. o.) „Istennek látására, vagyis a vele való kapcsolatra, ingyenes ajándék formájában maga Isten emeli az embert”: DS 890. (699. o.)

Második mese

Volt egy apa. Az utcán pofon vágta egy huligán. A pofon iszonyúan fájt neki, de ő csak azt kérdezte: Miért? A menekülő után pedig azt kiáltotta: Szeretlek! Megbocsátok!(1)

Az emeleten a fiú nézte apja feldagadt arcát. Vizes ruhát hozott, azzal enyhítette fájdalmát. Aztán egymásra néztek. A fiú csendesen megszólalt:

FIÚ: Van egy tervem, apám. Lemegyek az aluljáróba. Nézd, egymást is megölik.

APA: Téged fognak megölni, fiam.

FIÚ: Meglehet. De hátha meg tudom tanítani őket, hogyan éljenek. Ezt meg kell kockáztatnunk, ha szeretjük őket.(2)

APA: Igen, fiam. Nincs más út. Vállalni kell a halált is, és a gyilkosok fölött is azt kiáltani: Szeretlek! Megbocsátok! De van egy gondom, fiam.

FIÚ: Mire gondolsz, apám?

APA: Mi van akkor, fiam, ha nem hallgatnak rád, nem követik a példád és a halálod sem rendíti meg őket; ha hiába adod az életed?

FIÚ: Gondoltam én is erre, apám. Ezért bejárva az utakat, barátokat gyűjtök. Ha sikerül összeszednem legalább egy tucat jóbarátot, még ha egy elárulna is, a többi segíteni fog nekem. (3)

APA: Mit vársz, fiam, a barátaidtól?

FIÚ: Az a tervem velük, apám, hogy ha engem kinyírnak, ők állnak a helyembe. Egy helyébe tízen. És ha ez így megy, csak ki kell számítani, hogyan fogynak a huligánok és hogyan növekszik azok száma, akik jóbarátok. Gyorsan megváltozik az alvilág, apám!(4)

APA: Optimizmusod boldoggá tesz, fiam. Igazad van, csak így lehet megváltoztatni őket. De attól tartok, hogy barátaid olcsóbban akarják megúszni a dolgot, mint te.

FIÚ: Mire gondolsz, apám?

APA: Olcsó megoldás volna pl., ha csak a Te ruhádba öltöznének és nem beléd; ha a szeretet jeleit mutogatnák és nem a szeretetet vinnék az aluljáróba. Ezzel végzetesen kisiklatnák a tervedet.(5)

FIÚ: Valós veszély ez, apám. Még azzal is számolni kell, hogy a tervet kisiklató álbarátok és a huligánok közt üzletszerű megegyezés jön létre, egy olyan összejátszás, aminek következtében még jobban növekszik a banditizmus. A barátaink ennek a banditizmusnak lesznek a szolgái. De valaminek ki kell derülnie.

APA: Minek, fiam?

FIÚ: Az egész világ előtt ki kell derülnie, hogy ruhákkal és jelvényekkel nem változtatható meg az élet. Ki kell derülnie, hogy élet csak élettel változtatható meg. Az is kiderül, hogy akik az öltözéktől és jelek alkalmazásától várnak döntő változást, azok önámítók és csalók. Azok nem barátaink, hanem ellenségeink.(6)

APA: Mit vársz ettől a lelepleződéstől?

FIÚ: Azt várom, hogy a báránybőrbe bujtatott farkasokról lehúzva a báránybőrt, nyíltan a farkasok közé számíttassanak. Azt várom, hogy látva az árulást, látva az aluljáró végveszélyét, bárányok támadjanak. A jószándékú járókelőkből, de az álbarátokból is, sőt a kiábrándult huligánokból is. És folytatódjék az, amit én elkezdtem. Hatékonyan!(7)

APA: Azt gondolod, fiam, hogy ha lesznek is álbarátok, akik álmegoldásokat eszelnek ki, de mindig lesznek, akik igaz barátok és akik az önfeláldozás szándékával állnak a porondra?(8)

FIÚ: Ebben hiszek, apám. Ezért megyek le az aluljáróba..

APA: Minden világos, fiam. Nem meghalni mész, hanem élni és életre tanítani. Ha megölnek is, bízol a helyedbe álló barátaidban, akik cselekedetekkel és nem pótcselekedetekkel változnak és változtatnak. Hiszel az aluljáró életének megváltozásában, hogy a lejáróba új felirat kerül: „Szeretlek!” „Megbocsátok!” Hiszel abban, hogy boldogok lesznek, és ez a boldogság csak beteljesül azon a banketten, amire hívjuk őket. A boldogságra csak az nem jut be, aki maga nem akar...

Bizony, édes fiam, veszélyes kaland ez a terv, de én sem tudok neked mást mondani!(9)

Felhasznált irodalom:

Dr. Előd István: Katolikus dogmatika. Szent István Társulat, Bp. 1978.

(1) A nem haragvó Isten: „Istent nem hasonlíthatjuk megsértett és ezért haragvó, csakis büntetéssel és elégtétellel kibékíthető uralkodóhoz... Nem Isten fordul el a bűnöstől, hanem a bűn fordítja el az embert Istentől...” (221–222. o.)

(2) A megváltó életpélda: „Isten haragját nem túlozhatjuk el annyira, hogy azt állítsuk: azt csak emberáldozattal lehet lecsillapítani...” (221. o.)

„Jézus kínhalála tehát az emberek megátalkodottságának köszönhető... A jogi elképzelést nem fogadhatjuk el, egyetlen válasz marad: szolidaritást akart vállalni a bűn következményeinek kitett emberrel, és példáét akart mutatni, hogyan lehet a 'szolgai' állapotban Isten dicsőségét szolgálni... A helytállásban az Atya akaratának hirdetésében kitartott akkor is, amikor ellene fordultak...” (215–16)

(3) Júdás nem „társ-megváltó”: „A morális rosszat, vagyis a bűnt az Isten semmiképp sem akarhatja pozitív akarással, sem önmagáért, sem valami nagyobb jó érdekében.” (79. o.)

(4) Az Egyház Krisztus Útján: „Jézus csak elvileg váltott meg bennünket. Hogy gyakorlatilag, vagyis egyénileg is érvényesüljön a megváltás hatékonysága, ahhoz egyénileg is el kell sajátítani az istenszeretetnek és az emberszeretetnek lelkületét és cselekedeteit, amire Jézus példát adott. Egyénileg csak Krisztus követése által SZEREZHETJÜK MEG MAGUNKNAK A MEGVÁLTOTTSÁGOT!” (219–20. o.)

(5) A kultusz kevés: „A krisztusi élet követése által...a világ Krisztusba öltözöttsége révén nyeri el Krisztus saját kiteljesedését....” (463. o.)

A szentségi jel kevés: „A hívek tudatában a szentségek könnyen mágikus szertartásokká válnak. A mágia veszélyét többféle módon iparkodnak elhárítani a hittudósok, pl. a szentségek meghatározásában felcserélik a kegyelem szót a találkozás szóval.” (457. o.)

(6) Kegyelem = szeretet-élet: „Isten minduntalan döntés elé állít bennünket, hogy a vele és embertársainkkal folytatott kölcsönös szeretet dialógusát válasszuk végleges életformának...” (363. o.)

(7) Hatékony keresztények: „Az opus operatum úgy is értelmezhető, mintha a szentségek mechanikus okok módjára vagy pedig mágikus formában hatnának... Az opus operatum csak elvileg ad kegyelmet...gyakorlatilag hinni és akarni kell...” (vö. 469. o.)

(8) Mindentadás szándéka: „Isten jósága adja meg nekünk az örökséget (Kol 3,2), de nekünk is meg kell tennünk mindent, hogy azt elnyerjük...” (446. o.)

(9) Földi Isten-világ beteljesedése: „A mennyország az ember tökéletes kiteljesedése, személyiségünk szabad döntéseinek jutalma...” (698. o.)

„A mennyei jutalom...egész emberségünket betöltő szeretetkapcsolat és ezzel járó boldogság lesz.” (699. o.).

Az önzésben megátalkodottak sorsa: „A kárhozottak a földön az önfeláldozó szeretet helyett az önzést választották, sorsuk ezért örök elszigeteltség.” (705. o.).

Kovács László

A választások elébe

Jobbra, balra vagy előre?

Szárszón, úgymond, három irányzat volt jelen: a népi-nemzeti, a liberális és a szocialista. Mi, zöldek, sajnos nem voltunk ott.

Az említett három *mindegyike hordoz értékeket.* Nem élhetünk a magyar nyelv, énekeink, táncaik, zenénk, költészetünk: kultúránk egésze nélkül. A liberalizmus jelenti a sokféleséget, a más másságának tiszteletét, a demokratikus intézményrendszert, a szabadságjogokat és jogrendet, s a szocialista érzékenység a kisemmizettek, kiszolgáltatottak védelmét. Azonban *mindháromnak lehetnek vagy vannak káros velejárói,* veszélyei. Kultúránk szeretete nem lehet kirekesztő, nem becsülhetünk le és gyűlölhetünk más népeket; a liberalizmus rossz, ha szabadrabló, nemzetek feletti, kizsákmányoló kapitalizmussal párosul, s a „szocializmus" — legalábbis megismert állami változataiban — rossz volt, mert központosított és önkényuralmat teremtett, fellépett a vallásos hit ellen és elfeledte eredeti célkitűzéseit.

Hajlamosak vagyunk arra, hogy embereket vagy csoportokat aszerint ítéljünk meg, hogy tőlünk jobbra vagy balra ülnek az Országházban. Idejétmúlt ítélkezés. *Petra Kelly* mondotta annak idején: „Mi nem állunk sem balra, sem jobbra, hanem elöl vagyunk."

Nos, ha mi, zöldek, elöl vagyunk, milyen értékeket fogadunk el? Melyek a legfontosabbak? A teljesség igénye nélkül: Valahol elöl áll az egész élettelen és élő természet, minden élőlény, természetesen minden ember iránti *tisztelet,* szeretet, az ahimsza és a krisztusi *szeretet* is. Mindjárt ezután említem a sokféleség, a különbözőség, a *másság* megbecsülését. A zöld gondolkodás inkább vetélkedő világunkban az *együttműködést* hangsúlyozza erősebben. Erkölcsünk a *közjót* igyekszik szolgálni, s a köz az egész bolygói közösséget jelenti, beleértve a jövő nemzedékeket is. Érték az egyén *szabadsága,* az egyéniség olyan kibontakoztatása, amelyik figyelembe veszi mások szabadságát és egyéniségét. — Elfogadjuk, ha valaki hitetlen, vagy érték számunkra a mély vallásos hit, de nem fogadjuk el, ha valaki a hitét terjesztve másokat sért, bántalmaz és megaláz. Alapvetően a *lelkiismereti szabadságot* fogadjuk el. Elutasítjuk az erőszak minden alakját, s a hatalom erőszakos fellépése esetén helyesnek tartjuk a polgári engedetlenséget. Hirdetjük, hogy a „kicsiny a szép", s mind a politikában, mind a gazdaságban előnyben részesítjük a kicsiny *közösségeket* és termelőket. Amennyire lehetséges, az *állandóság* mellett vagyunk és nem a növekedés mellett. A *demokráciát,* a képviseleti rendszeren túlmutató részvételi demokráciát pártoljuk. A vezetésben nem a többségi, hanem az egyetértési elvet tartjuk követendőnek. A gazdasági életben alapelveink a *méltányosság,* a valós szükségletek kielégítése tartós holmikkal. A közösség feladata gondoskodni róla, hogy mindenki elláttassék alapvető javakkal.

Nem hiszem, hogy az értékek mint bal- vagy jobboldaliak osztályozhatók. A szociális érzés és gondoskodás baloldali vagy vallásos érték, vagy mindkettő? A gyarmati felszabadító mozgalom — vajon nemzeti vagy baloldali-e? *Elavult fogalmak a jobb és baloldal.* Melyik oldalon állnak a nyomorultak, a kizsákmányoltak, a kivégzettek, a 3. világbeliek, a Kelet-Timor-iák, Csernobil áldozatai, a házasságtörés miatt megkorbácsolt–kivégzett irániak vagy pakisztániak, a betegek, a születésük előtt kivégzettek, a bosszúállás során elpusztult iraki polgárok, a (betűrendben!) izraeli vagy palesztin terrorizmus miatt szenvedők, s bármely földrész rabszolgái?

A jobbra-balra értelmét veszítette, *csak a zöld gondolkodás teremheti meg az új értékrendet.*

György Lajos

Links-liberal

Évekkel ezelőtt egy nyugat-németnek nevezhető fiatalember keresett meg. Elmondta, hogy teológiát végzett, de nem pap, s most egy évig Bécsben tanult szociológiát, mivel a későbbiek során a társadalomban szeretne dolgozni az egyház érdekében. Tudott a bázisközösségekről, s azt mondta, hogy Magyarországra azért jött át, mivel Ausztriában azt mondták neki, hogy nálunk *vannak* igazi bázisközösségek. A Bokort említették. Rövid idő is megmutatta, hogy valóban jó ismeretei vannak a témakörben, s az is kiderült, hogy több hazai lelkiségi irányzatot felkeresett. A beszélgetés vége felé körülbelül ezt mondta: Megkérdeztem másokat a Bokor felől, hogy ők milyennek látják a közösséget. Valakik ezt mondták: baloldali-liberálisok. És megkért, hogy észrevételezzem ezt a megállapítást. Már nem emlékszem, mit mondtam, de azt tudom, hogy válaszomban, a két szó fogalmi értelmezése után, vállaltam az elnevezést. Most azt szeretném megmutatni, hogy milyen mértékben lehet ez a jelző további tevékenységünk jellemzője.

Sokan tudják, mennyit törtük a fejünket a 70-es évek elején, hogy nevet találjunk a közösség számára. Pontosabban kifejezve: Valakik törték a fejüket, a többség viszont nem akarta törni. Még a Csatárkán folytak azok a beszélgetések, amelyekben kategorikus elutasítást kapott minden olyan jellegű szerveződés vagy névadás, amely szerzetesrendet, harmadrendet, vagy valamilyen tiszteletreméltó világi vallásos egyesületet tükrözött volna. Fenn akartuk tartani függetlenségünket mind tartalmi, mind strukturális értelemben. Volt, aki azt mondta, hogy kár a fejtörésért. Ha Isten megáldja törekvéseinket, s erre az államhatalom is reflektál, akkor lesz majd egy bírósági dosszié, amire a bíró felírja az ügy nevét. Válasszuk majd azt névnek! Sem ez, sem az nem következett be, hanem a beszélgetéseink és mozgolódásaink közepette született meg a Bokor név, automatikusan. No, de mégis mi lesz a baloldalisággal és a liberalizmussal?

Amikor változik a világ, s az eszmék forgatagában élünk, többről van szó, mint hogy **a baloldaliság** szavát interjúszerűen vizsgáljuk. Számomra *létkérdés,* további létem kérdése, hogy mit válaszolok, hiszen a válasszal arról is döntök, hogy mi az a lényeg, amit átviszek a történelem könyvének

egyik lapjáról a másikra. S mintha a tudat alatt mozgott volna bennem valami, az értékek megőrződésén elmélkedve elhatároztam, hogy legalább gondolatban egymás mellé helyezem könyvtáramnak azokat a könyveit, amelyeket segítségnek gondolok életem maradék részére. Hogy belekapaszkodjam azokba a barátaimba, akik elvezettek szavaikkal oly sok évtizeden át. Sorolhatnék most egy jegyzékből, aminek a lényege azonban mégiscsak az, hogy egymás mellé állt a kommunista Aragon és a lelkész–orvos–orgonista Schweitzer, az Első kör Szolzsenyicinje, a Rekviem Ahmatovája, a „Legalul” Wallraffja, az amerikai felszabadítási teológiáról beszélő Berryman és Cone. Az úgynevezett népi írók mellett ott áll a békeszerető Babits, a Nyitnikék református Szabó Lőrince és az antipolitika szentenciáit szakaszokba soroló zsidó Konrád. Baloldali vagyok, mint a munkásság barátja, Aragon, mint a lamberenei kórház gyógyító fehér embere, mint a Pimen pátriárkát nagyböjti levélben bíráló isten- és hazaszerető ortodox Szolzsenyicin, mint elítélt férjét gyászoló Ahmatova, vagy az önmagát török vendégmunkásnak álcázó Wallraff. Baloldali vagyok, mert azokkal rokonszenvezem, akiknek meg kellett küzdeniök a mindennapi kenyérért, mint valamelyik brazíliai földfoglalónak, vagy még inkább földjéről elűzött nincstelennek; mert azokkal rokonszenvezem, akiknek ugyanúgy meg kell küzdeniök mindennapi emberi jogaikért, lévén észak-amerikai négerek, vagy hazai cigányok vagy munkanélküliek. Baloldali vagyok, s ebben a baloldaliságban erőt, erkölcsi érzéket, mozgató indítékot találok a mára és a jövőre. Úgy érzem, hogy aki a szegények, gyengék, elnyomottak, kínzottak, megtévesztettek mellé áll, az jobb igazságot képvisel, mint aki a nagyokhoz és erősekhez húz. Előttem a „The Independent” május 15-i száma, s olvasom benne a Christian Aid kérdéseit. Baloldali kérdéseket olvasok. Néhányat le is írok.

— „Hiszel a halál *előtti* életben?”

— „Hiszed-e, hogy senkit sem szabad 40 év kényszermunkára ítélni?”

— „Hiszed-e, hogy a tiszta ivóvíz szükséglet és nem luxus?”

— „Hiszed-e, hogy senkinek sem szabad gyengén tápláltnak lenni egy olyan világban, amely élelmiszer túltermelést hoz létre?” — (Szójáték az under-nourish és over-produce szavakkal.)

— „Hiszel-e a megelőzhető betegségek megelőzésében?”

— „Hiszed-e, hogy minden gyermeknek lennie kell gyermekkorának?”

Baloldali kérdések, egy irgalmassággal foglalkozó keresztény segélyszervezet politikai tartalmú kérdései. Ugyanolyan súlyú kérdések, mint amilyeneket Jézus is feltett az írástudóknak és farizeusoknak, a szegények, özvegyek és árvák sorsát illetően. Baloldali állásfoglalás, az Ó- és Újszövetség Istenének állásfoglalása. Én is baloldali akarok lenni, mint hitem Istene. A baloldaliság szót dicséretnek tekintem, nem tekintem a földhözragadottság jelének, mert Jézus életéből látom, hogy egységben lehet a szegények melletti elkötelezettség s a transzcendens szemlélet. Sőt: transzcendens szemlélet nélkül nincs igazi odaállás a kicsinyek mellé. Miért?

A baloldaliság magatartásunk lényeges eleme, de ettől még elmehetnénk Jézus igazi üzenete mellett. A szegények mellé állásból vérontás lehet, majd újabb elnyomás megváltozott szereplőkkel. Baloldaliságunkat ezért *radikális erőszaknélküliséggel* kell párosítani. Ez két következménnyel jár. Az egyik a transzcendens kapcsolat szükségességét húzza alá. Nem fogunk tudni teljes szívvel és önzetlenül a szegényekhez állni, ha nem hiszünk abban, hogy az evilágban elvesztett életünk megszerzi számunkra az el nem múló életet. Az erőszakmentes baloldali ugyanis nem reménykedhet abban, hogy egy nagyszerű forradalom élére állva megszerezheti a hatalmat, s ennek birtokában gazdaggá teheti szegényeit és megalázhatja a korábbi hatalmasokat. Az erőszakmentes baloldali legsikeresebb élete Jézusféle élet lehet, amelynek éléséhez a magány és elhagyatottság néhány óráját kivéve azért mégiscsak inkább az Atyával való egység, a Benne levés és az Atya szándékainak meghallása szükséges. A forradalmárnak tudnia kell, miért adja oda az életét. Ha nincs a kezemben puska, ha nem állhatok gerillának a hegyekben, ha nem remélhetem, hogy a fegyveres harcban győzzek és én lehessek az új világ erős embere, sőt inkább el kell szenvednem a jelen kor erőseinek szorongatását, akkor igazi erőt csak egy erős, Istenbe vetett hit adhat.

Az erőszakmentes baloldalinak másrészt tudomásul kell venni, hogy egyetlen komoly politikai erő sem fogja igazi szövetségesének tekinteni. Ha persze eladja magát s erkölcsileg igazolja egy párt cselekvéseit, akkor elfogadják, de ha sokat beszél lelkiismeretről és nem hajlandó vállalni a pártélettel járó fegyelmet, akkor túladnak rajta. Oly sok barátunk van a különböző pártok soraiban, mégsem fordul a Bokorhoz egyetlen párt sem. Nem vagyunk nekik partnerek. Minket nem lehet vezényelni, velünk csak beszélgetni lehet. De hát ki akar itt beszélgetni? Itt hatalmi kérdésekről van szó, a hatalom embere nem vesztegetheti idejét bizonytalan szövetségesre. Legalább ne lennénk olyan merevek, s valahol valamikor engednénk egy kicsit konok erőszakmentességünkből. Csak annyit kellene éreztetnünk, hogy mi igazán nagyon erőszakmentesek vagyunk, de ha a zsarnokság már elviselhetetlen méreteket ölt, akkor mi majd mégis... Úgy is kifejezhetnénk magunkat, hogy mi a végletekig erőszakmentesek kívánunk lenni, de persze valljuk a jogos önvédelem elvét. Ekkor már látnák barátaink, hogy nem vagyunk fundamentalista hülyék. Lehet beszélni a fejünkkel. Lehetne belőlünk valaki. Intelligensebbnek is tartanának minket az emberek, hiszen Tomka Miklós egyik cikke a Vigíliában azt mutatja, hogy fundamentalistának lenni nem

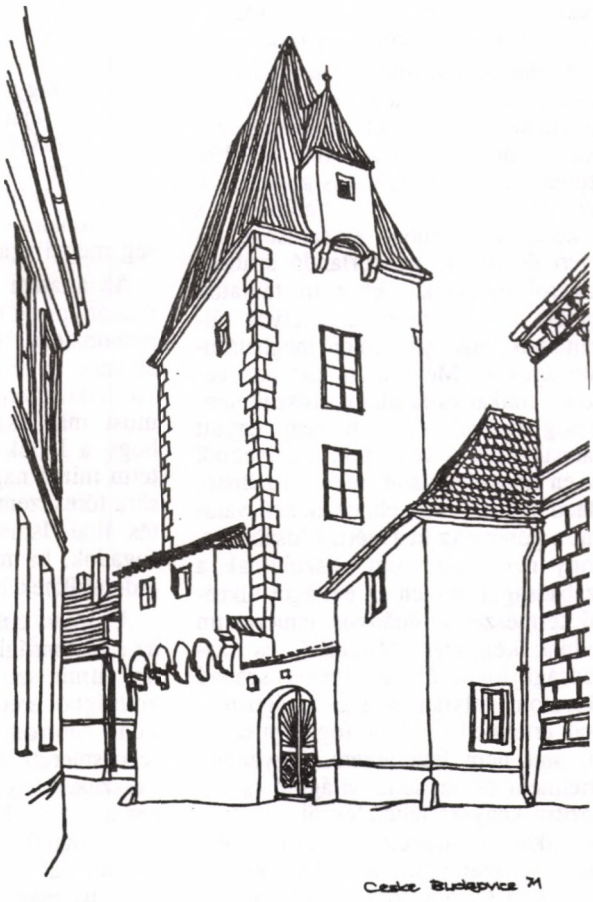

nehéz dolog. Ha viszont valaki elhatározza, hogy nem fogja szó szerint venni az evangéliumi tanítást, annak magas szintű elmemunkára lesz szüksége felelősségteljes és nem szélsőséges döntéseinek meghozatalához. Javaslom, hogy az effajta elmemunkát, hagyjuk meg a nem fundamentalistáknak, mi viszont fordítsuk teljes szellemi és fizikai erőnket arra, hogy felfedezzük, hol és hogyan lehet minél hatékonyabban hirdetni, alkalmazni evangéliumi látásunkat. Mi mindenesetre erőszakmentes baloldaliak akarunk lenni, s ez a kettős tulajdonság átvezet a **liberalizmus** kérdéséhez.

Endreffy Zoltán nem régen védelmébe vette a liberalizmust azokkal a támadásokkal szemben, amelyek általában szabadosságot, erkölcsi tartásnélküliséget, egyszóval vallásellenességet tulajdonítanak ennek a felfogásnak. Ha szélsőséges megnyilvánulásokig megyünk, akkor egyértelműen zsidó szabadkőműves mozgalmat jelent a katolikus egyház megrontására. A kérdés kényes voltára utal az is, hogy az egyébként szolidan fogalmazó és szolid életű Endreffy már több kritikát kapott művére.

Ebben az elmélkedésben természetesen nem fogom képviselni a politikai–társadalmi liberalizmus semmilyen válfaját, így hát kérem is, hogy ne tápláljatok ez irányú előítéleteket. Azt viszont elmondom, hogy ha vállalom a baloldali-liberális elnevezést, akkor az erőszaknélküliség hogyan vezet át az én liberalizmusomhoz.

A liber szó számomra szabadot jelent, s evvel csak a szótárt nyitottam ki. Ha szabad emberek szabad cselekvéséről beszélek, akkor már továbbléptem szép, demokratikus gondolatok felé. Ha kinyitom az evangéliumot, s a keresztény ember Krisztusban elnyert és Benne gyakorlandó szabadságáról beszélek, akkor új távlatok nyíltak meg számomra, amelyek túlmutatnak bizonyos földi meghatározottságokon. Megtoldom ezt az egészet a fizikai és szellemi erőszakmentesség elvével, s azt hiszem, együtt vannak azok a vetületek, amelyekből az én liberalizmusom rekonstruálható. Hadd tegyek még ehhez hozzá valamit a pontosság kedvéért. Először azt, hogy nem gondolom abszolútnak a szabadságot, hiszen az evilágot tükröző természettudományos ismereteim tudnak kényszerfeltételekről és szabadsági fokokról, amelyeket szabad akaratom folytán persze áthághatok, csak értelmetlenül bele fogok pusztulni, ami nem létérdekem. Ugyanúgy értelmem és szellemi világom is tud pozitív kényszerfeltételekről, amelyeket akár természetes logika révén, akár — számomra kinyilatkoztatásnak, azaz Isten valóságos világát feltáró közlésnek tekintett — jézusi szavak által ismerek meg. Mivel akaratom szabad, e szerető kényszereket szintén félretolhatom, de ebbe is belehalok, elvesztem a dzoé-t (az isteni, örök életet), ami ismét ellenkezik létérdekemmel. Az örök élet kedvéért engedetlen lehetek az első típusú földi kényszerekkel szemben, és ebbe belehalhat a földi életem. A második típusú feltételek szerinti életet azonban mindenképpen vallom.

Második pontosító megjegyzésem pedig az, hogy szellemi erőszakmentességen nem passzivitást, lanyha fegyverletételt értek. A szellem világában kemény, határozott szellemi harcra készülök fel. Ebben a világban teljes erőből és teljes elméből merítve indulok harcba igazságaim érdekében. Forgatom az érvek kardját, markolom más érvek pajzsát, s azért izzadok, hogy megcáfoljam ellenfelem érveit, kicsorbítsam kardját, összetörjem pajzsát. És utána? Szabad marad. Nem veszem el szellemi védekező vagy támadó erejét, nem fosztom meg valamilyen machinációval szabad véleményalkotási és ítélkezési lehetőségétől. Nem minősítem — ha nem kell — erkölcsileg, lehetetlenné téve ezáltal őt a további tisztességes vitára. Nem hagyom el őt, nem szakítom meg vele a kapcsolatot, és nem foganatosítok semmilyen olyan szankciót, amely fizikai erőszakkal akadályozná meg további gondolkodását. Kereshet új fegyvereket, ölthet új érvekből álló páncélzatot s újból jöhet ellenem, s ha úgy látom, hogy ebbéli fegyverzetében a nagyobb igazság mellette áll, leteszem saját fegyveremet és elismerem igazságát. Lehetne még foglalkozni ezzel a hasonlattal, de a jelen keretek között talán elég ennyi a szellemi vonalra érvényes erőszakmentesség megvilágítására.

Az általam elfogadott liberalizmus ilyetén pontosítása után röviden azt mondhatom, hogy a Bokor örök alapelvének az erőszaknélküliségen nyugvó lelkiismereti szabadságot tartom, most már csak annyi hozzátétellel, hogy a Lélek által irányított ismereteim minél nagyobb fokú objektivitására törekszem szüntelen ismeretgyűjtés által. Ismereteket mindenkitől elfogadok, ha megvizsgálás után hitelt érdemlőknek bizonyulnak.

A Bokor eme liberalizmusa egyben az a biztonsági szelep, amely megóvja az adminisztratív–teológiai korlátozottságból eredő robbanástól. Nem fogunk robbanni, ha tiszteljük egymás lelkiismereti döntését, ha tudomásul vesszük, hogy adott időszakban megoszlanak a vélemények a teendőkről. Nem fogunk robbanni akkor sem, ha valamit túl gyorsnak találunk, s akkor sem, ha más valamit lassúnak. Érveket fogunk gyűjteni és azokkal állunk ki a szellemi porondra. Nem fogunk hangulati elemekből falakat húzni, vagy ítéletekkel sújtani. Ha nincs győzelem, nincs megvilágosodás, akkor — ha elégedetlenül is — elmegyünk meginni egy pohár sört arra, hogy holnap talán megadatik nekünk a tisztábban látás öröme. Tudom, hogy mulasztással is lehet bűnt elkövetni, de azt is hiszem, hogy meggondolatlan erőszakoskodással is.

Mondanivalóim rendezgetése során elhatároztam, hogy valahol szót fogok ejteni a hálózat dicséretéről. Hadd ragadjam meg az alkalmat erre a liberalizmus okán, s meglátjátok, segíteni fog a Bokor természetének jobb megismerésében, s a jövő jobb tervezésében. Két évvel ezelőtt ilyentájt alakult meg az Elpídia, s akkor vált nyilvánvalóvá, hogy a Bokor egyes tagjainak *van* politikai érdeklődése. Azt is láttuk, hogy barátaink eme speciális tevékenysége hasznot hoz a Bokor életének. Azóta bokortagok létrehozták az Irotron Kft-t, a Család Alapítványt, s újságot is indítottak. Tovább folyt az iszákosmentő akció; ha sikertelenül is, de egy évig klubot működtettünk. Jelenlétünkkel, írásainkkal, az Alba kör támogatásával igyekeztünk előremozdítani a polgári szolgálat ügyét. Elértük, hogy a halálbüntetés eltörlésének ügye az Alkotmánybíróság elé kerüljön, és sikert arattunk. A szegediek az Egyházfórum Bizottságban végeznek közéleti tevékenységet, a pécsiek lakóközösség létrehozásán fáradoznak. Még él Bánya, s lehet, hogy biofalu alapjait rakják le valakik. Természetgyógyászok, jógik élnek közöttünk, s a reformtáplálkozás hívei. Egymást segélyző egyesületet hoznak létre településeinken, vannak, akik önkormányzatokban dolgoznak. Ökumenikus szerveződésekben is részt veszünk, időnként bel- és külföldi konferenciákra megyünk, ha minden sikerül, néhány barátunk nemzetközi találkozót is szervez.

Ne haragudjatok, főleg utólag azok ne, akiknek tevékenységéről nem tettem említést, de abba kell hagynom a felsorolást, amit, ismétlem, folytathatnék zsinatokkal, fórumokkal, pedagógiai programmal, játékkészítéssel és még mindig nem látnám a végét, de megállok, mert nem a lista teljessége most a lényeg, hanem az a tény, hogy a Bokor elbírta azt a hirtelen virágzást, amit az előző jegyzék érzékeltet. Nem állítom, hogy célszerű volt ez a hirtelen változatosság, nem állítom, hogy nem lett volna jobb egy szűkebb skálájú, s ezért jóval koncentráltabb tevékenység az utóbbi években. De elbírtuk ezt a korszakot, együtt éltük át, s bár megoszlanak a vélemények a tennivalók fontosságát illetően, *va-*

gyunk, kissé nyúzottan, néha idegesen, mások elégedetlenül. Vagyunk, mert tudatosan vagy ösztönösen éreztük, hogy a hirtelen elburjánzó másodlagos hálózatok alatt, még ha bizonyos ágaiban, gallyaiban recsegve is, de áll a Bokor. Áll, mert bármilyen nyúzottan, bármilyen idegesen és bármilyen elégedetlenül is, de erőszakmentesen képviseltük a lelkiismeret szabadságára és az ebből eredő szabad cselekvésre való jogot. Tudva – nem tudva képviseltük a voltaire-i elvet: lehet, hogy egyáltalán nem fogadom el elveidet, de meghalnék azért, hogy szabadon elmondhasd azokat. Tudtuk, hogy a Bokorban vannak politikával foglalkozók, de az Elpídia nem a Bokor; a Bokorban vannak vállalkozók, de az Irotron Kft nem a Bokor; a Bokor tagjai alapítványt hoztak létre, de a Család Alapítvány nem a Bokor; újság jelenik meg a Bokorban, de a Szerkesztőség nem a Bokor; tettünk valamit az alkoholisták érdekében, de az Iszákosmentő Akció nem a Bokor; a Bokornak volt klubja, de a klub nem volt a Bokor; vannak természetgyógyászaink, zöldjeink, reformtáplálkozóink, polgári szolgálatosaink, ökumenikus csoportunk, de ezek egyike sem a Bokor.

Mi tehát a Bokor?

A Bokor az az alaphálózat, amelynek a szeretet cselekedeteire informálisan szervezett közösségeibe rendszeresen összegyűlnek politikusaink, vállalkozóink, alapítványtevőink, szerkesztőink, iszákosmentőink, zöldjeink, polgári szolgálatosaink. Ott imádkoznak, elmélkednek, megbeszélik a világ és az egyház külföldi és belföldi helyzetét, minél átfogóbb jellegű áttekintéseket, eredményeket vitatnak meg, elmondják életük és keresztény cselekvéseik tényeit; speciális vagy általános irányelveket fogalmaznak meg további munkájukhoz. Tanulnak, tapasztalatokat cserélnek, karitász-ügyekkel, közösségépítési kérdésekkel foglalkoznak. Szervezik csoportközi, ágközi ügyeiket, a Bokor egész hálózatát érintő kérdésekben foglalnak állást különböző szinteken. Küldötteket, képviselőket választanak egy-egy Bokor-ügy intézésére.

Abbahagyom itt vázlatomat azzal, hogy a liberalizmusról szóló részének végét a hálózati munka dicséretének tekintem, mivel a szabad cselekvésben strukturálisan biztosítja az egységet és a sokféleséget.

Links-liberal. Ha így értik, vállalom.

Merza József

Hadkötelezettség elleni kiáltvány (1925)

A Háború alatt az emberek valamennyi országban elhatározták, hogy örökre ledobják a militarizmus igáját, amikor pedig a béke beköszöntött, a Népszövetséget úgy fogadták, mint e remény szülöttét. Kötelességünk gondoskodni róla, hogy a Háború szörnyű szenvedése ne térjen vissza. Követeljük, hogy határozott lépések történjenek a teljes leszerelés felé, és a civilizált népek gondolkodásának demilitarizálása irányába. A leghatékonyabb intézkedés a hadkötelezettség általános eltörlése lenne. Ezért kérjük a Népszövetséget, hogy javasolja a kötelező katonai szolgálat eltörlését minden országban, mint az első lépést az igazi leszerelés felé.

Meggyőződésünk, hogy a nagy létszámú hivatásos tiszti kar irányítása alatt álló sorozott hadseregek súlyosan veszélyeztetik a békét. A hadkötelezettségnek szerves része az emberi egyéniség megalázása és a szabadságvágy kiirtása. A laktanyák világa, a katonai kiképzés, a vak engedelmeskedés a parancsoknak — bármilyen igazságtalanok és ostobák legyenek is azok — valamint az öldöklésre történő tudatos felkészítés aláássák az egyén, a demokrácia és az emberi élet iránti tiszteletet.

Megcsúfolja az emberi méltóságot, hogy az embereket életük feladására kényszerítsék, vagy rábírják arra, hogy szándékuk ellenére vagy az igazságos cselekvés bizonyossága nélkül halált osszanak. Az az állam, amely azt gondolja magáról, hogy jogában áll polgárait arra kényszeríteni, hogy háborúba induljanak, arra sem fog figyelmet fordítani, hogy békeidőben értéke legyen az emberi életnek és a boldogságnak. Ráadásul a kötelező katonai szolgálat segítségével az erőszak militarista szellemét éppen a legfogékonyabb korukban belecsepegtetik a teljes férfi népességbe. A kiképzés hatására a férfiak elkezdenek úgy gondolni a háborúra, mint ami elkerülhetetlen, sőt kívánatos.

A hadkötelezettség általános eltörlése után nehezebb lesz a háborút kirobbantani. Egy olyan ország kormányának, amely általános hadkötelezettséget tart fenn, nem okoz különösebb nehézséget a háború meghirdetése, hiszen az egész népességet elhallgattathatja egy mozgósítási paranccsal. Amennyiben egy kormány támogatottsága a polgárok önkéntes beleegyezésétől függ, külpolitikájának szükségképpen megfontoltnak kell lennie. A Népszövetség alapokmányának első változatában Wilson elnök azt javasolta, hogy a tagországokban az általános hadkötelezettséget helyezzék törvényen kívül. Kötelességünk, hogy helyreállítsuk a Népszövetséget létrehozó eredeti szellemiséget. Ez a szellem közös sokunkban, azok közül, akik a háborúban harcoltak, és az érintett országok államfői közül is sokan magukénak vallják. A hadkötelezettség általános eltörlésével döntő lépést tehetünk a béke és szabadság felé. Ezért felkérünk minden jószándékú férfit és nőt, hogy minden országban segítsenek olyan közvéleményt teremteni, amely arra készteti a kormányokat és a Népszövetséget, hogy tegye meg ezt a határozott lépést, és így a világ megszabadulhat a militarizmus szellemétől, és megnyílhat az út egy új korszak előtt. Ezt az új korszakot a szabadság jellemzi majd a népeken belül, és a testvériség a népek között.

A kiadványt egy Angliában székelő speciális ad hoc bizottság adta ki. Néhány név az aláírók közül: *Henry Barbusse, Annie Beasant, Martin Buber, Edward Carpenter, Miguel de Unamuno, Georges Duhamel, Albert Einstein, August Forel, M.K. Gandhi, Kurt Hiller, Toyohiko Kagawa, Kéthly Anna, George Lansbury, Paul Löbe, Arthur Ponsonby, Emanuel Rádl, Leonhard Ragaz, Romain Rolland, Bertrand Russel, Rabindranath Tagore, Fritz von Unruh, H.G. Wells.*

Fordította: Gadó György Pál

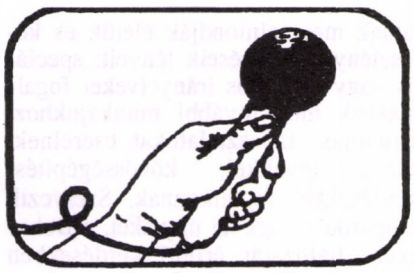

Szent László Kórház, Budapest

Jó egy évvel ezelőtt összefutottam egyik orvostanhallgató ismerősömmel a villamoson. A szokásos „Szia, hová mégy?" kérdésre azt válaszoltam, hogy a László Kórházba. Mire ő: „Juj, ott vannak az AIDS-esek! Oda be nem tenném a lábamat." Akkor jobbnak tartottam, ha nem mesélem el, hogy én viszont pont erre az osztályra megyek.

Heteken, hónapokon át rendszeres látogató voltam. Volt időm figyelni az ott dolgozókat. El-elgondolkodtatott emberileg-orvosilag egyaránt nehéz munkájuk és feladatvállalásuk. A közelmúltban beszélgetésre kerestem fel az osztály egyik orvosát (a továbbiakban Dr.) és nővérét (a továbbiakban Nőv.).

K.: Amíg beteg barátomat kísértem vizsgálatokra, vagy látogattam itt, sokszor elgondolkoztatott, miért vállal valaki ezen az osztályon munkát? Honnan van ereje hozzá, hiszen az első találkozástól kezdve tudja, hogy betege csak egyre betegebb lesz, s haláláig gondozásra szorul? S azt is tudja, hogy itt bizony valószínűleg nem lesznek mutatós sikerei, meg hálapénzre sem igen számíthat.

Dr.: Csak a magam nevében válaszolhatok, bár lehet, hogy kollégáim is hasonlóan nyilatkoznának. Először is azért, mert orvos vagyok, gyógyítani, segíteni akarok. Azután azért is, mert amikor az osztály létrejött 1986–87-ben, akkor új betegséggel találkoztunk, ami érdekességet, szakmai kihívást jelentett. Emlékszem az első betegünkre, aki egyébként nem homoszexuális volt, hanem transzfúziós úton fertőződött. Amikor bekerült, igazi szenzáció volt, összefutott a fél kórház. Aztán valahogy olyan már, hogy felkapaszkodott az ember egy vonatra, s az már rohan vele. Egyik eset, egyik tapasztalat hozza a másikat. Az idő, a gyakorlat sokat számít: ma már sok olyan betegségből meg tudjuk gyógyítani a HIV-pozitív betegeket, amiből korábban — ez csak pár évet jelent! — még nem tudtuk. Vannak tehát apróbb sikerélményeink. Amellett foglalkozunk más immunbetegségekkel is, s az embernek ott is adódnak örömei.

Nőv.: Az is segít, hogy a betegek, főleg akik hosszú ideig állnak gondozás alatt, kötődnek hozzánk, hálásak azért, hogy van egy hely, ahová bizalommal jöhetnek, ahol nem húzódnak el tőlük.

K.: Itt valóban nem kell már rejtőzködnie a betegeknek, hiszen mindent tudnak már róluk.

Nőv.: No, azért nem mindent. Az AIDS-szűrés anonim és önkéntes. A gondozottaknak (azaz a bejáró betegeknek) is lehetőségük van arra, hogy anonimitásukat megőrizzék. Kb. 10 %-uk igényli is ezt. De azt kérni szoktam tőlük, hogy legalább az igazi keresztnevüket használják! Mert amikor már fekvőbetegként vesszük fel őket, akkor — esetleg évek után — nagyon nehéz átszokni egy új, most már valódi névre.

K.: Említették, hogy hosszú (hosszabb) ideig vannak kapcsolatban a betegekkel. Mennyire alakulnak ki személyes szálak orvos, ápoló és beteg között ezen a speciális osztályon?

Nőv.: Soha nem faggatok ki senkit, idővel mégis nagyon sokat elmesélnek magukról ezek az emberek. Valamiképpen mindenki meg akar nyílni, s tudják–tapasztalják, hogy ezt itt megtehetik.

Dr.: Talán ma kevésbé szoros az orvos–beteg kapcsolat, mint a kezdeti években. Egyrészt nyilván azért, mert — sajnos — jóval több a betegünk, s bizony időhiánnyal küzdünk. Meg ma azért már sok opportunista fertőződésből (pl. tüdőgyulladásból) ki tudjuk gyógyítani az HIV-pozitív betegeket, s akkor hazamennek. Egyáltalán: összességében kevesebbet tartózkodnak fekvőbetegként az osztályon. Csak egy előrehaladottabb stádiumban kerülnek be hosszabb időre, amikorra már gyakran szellemileg is leépülnek. Kevesen tudják, de ez is jellegzetes tünete az AIDS-nek, a dementálódás. S valahogy az elbutuló pácienssel nehezebben alakít ki komolyabb kontaktust az ember. Látom, hogy már nem úgy éli meg önmagát, a betegségét, az emberi kapcsolatait, mint korábban, még tiszta tudattal.

Nőv.: Amíg csak lehet, segítünk, küzdünk a betegeink életéért. És azért mindegyikük elvesztése fáj.

Dr.: Minden betegségből meg kell próbálni kigyógyítani a HIV-pozitívokat is. Ez bizony drága dolog! Talán ez is — a teljesen más betegbiztosítási rendszeren túlmenően — oka annak, hogy pl. az Egyesült Államokban, ahol sokkal nagyobb a fertőzöttek aránya, mint nálunk, bizony sokan halnak meg ápolás, gondozás, a közben még gyógyítható betegségek kezelése nélkül. Nálunk más a hozzáállás. De aztán eljön a pillanat, amikor az ember látja, hogy már — a tudomány mai eszközeivel — nem tud segíteni, el kell engednie a beteget.

K.: Noha mindannyian tudjuk, hogy egyszer mennünk kell, mégis más a halálhoz való viszonya annak, akinek „papírja van róla", hogy gyógyíthatatlanul beteg.

Nőv.: Ez biztosan így van. Az elején, a diagnosztizálás után szinte mindenkit foglalkoztat az öngyilkosság gondolata. Mégis eddig talán csak 3–4-en követtek el öngyilkosságot (legalábbis akikről tudunk). Valahogy megváltozik a gondolkodásuk. Azt mondják, „lám, ebből a betegségből még felépültem, majd csak felépülök a következőből is". Csak azután jön egy olyan betegség, amiből már nem épül föl.

K.: Sok a bizonytalanság az AIDS körül. Egyáltalán mikor beszélünk HIV-fertőzöttről (azaz HIV-pozitívról) és mikor AIDS-esről?

Dr.: A betegség lefolyása tapasztalataink szerint kb. 10–13 év. Az első időszakban a beteg még csak tünetmentes HIV-fertőzött, s gyakran maga sem tud még a betegségéről, viszont már fertőz. Ezt követi a tünetes HIV-fertőzött szakasz, majd az AIDS-stádium.

Nőv.: A betegek számára a betegségük diagnosztizálásától kezdve rendelkezésre állunk. Eddig több mint 360 bejelentett HIV-pozitív esetről tudunk, s közülük beszélgetésünkig *(1993. december eleje)* 86-an haltak meg. Most 176-an állnak gondozásunk, rendszeres megfigyelésünk alatt. (Ebből is látszik, hogy jó néhányan vannak, akik ugyan tudják, hogy HIV-pozitívak, de még nem fordultak hozzánk, s erre nem is kötelezhetők). Általában csak 12–15-en vannak nálunk egy időben fekvőbetegként. De előbb-utóbb mindenki megtalál bennünket, akinek szüksége van ránk.

K.: Hogyan lehetne nagy vonalakban csoportosítani a betegeiket?

Nőv.: Kb. 10 %-uk vérkészítmény által fertőződött. Ennek a betegcsoportnak az aránya a szigorú vér- és vérkészítményvizsgálatok miatt csökken, ilyen fertőződéstől Magyarországon ma már nem kell tartani. Kb. 70 %-uk homoszexuális, 10 % fölött van a bi- és heteroszexuálisok aránya és ez az arány egyre nő. Ők általában szexuális kapcsolat során fertőződtek. Növekszik a női HIV-pozitívok száma is.

Szűréssel többek között a Bőr- és Nemibeteg Gondozó foglalkozik, s egyik fő tevékenységük a kontaktus-kutatás. Önkéntes, hogy valaki elmegy-e szűrésre vagy ha őt pozitívnak találták, megadja-e (volt) partnerei nevét. De a rizikócsoportok tagjai általában kíváncsiak is a saját vizsgálati eredményükre.

Dr.: Amikor valakiről megállapítják, hogy HIV-pozitív, akkor aláíratnak vele egy nyilatkozatot, hogy a betegségét tudomásul vette, s büntetőjogilag is felelős azért, hogy azt ne terjessze. (Ezt a papírt az igazolványa mellett kellene tartania, hogy egy esetleges balesetnél is megtalálják.) Tehát elvben büntethető, ha kiderül, hogy pl. szexuális kapcsolat során megfertőzte a partnerét, s nem tájékoztatta előre a betegségéről. De eddig ilyen jellegű feljelentés, per Magyarországon még nem volt. A homoszexuálisok — s azért még ők vannak nálunk többségben — eléggé zárt közösséget alkotnak, s ezen belül duplán is zárt, sőt megbélyegzett a HIV-pozitívak csoportja.

Persze súlyos felelőtlenségnek tartom, ha valaki eltitkolja ezt a betegségét egy esetleg fertőzésveszélyes helyzetben!

Egyébként pedig olyanok, mint bárki más: van szelíd és van agresszív, van hálás és van örök elégedetlen, van élni akaró és van kétségbeesett.

A betegek érdekében ők maguk hozták létre a PLUSS (a Magyarországi HIV-pozitívokat segélyező) Egyesületet (címe: 1450 Budapest, Pf. 29.), majd létrejött a PLUSS Alapítvány (számlaszáma: 314–12160–7007) is. Sokan bekapcsolódtak a programokba: ez olyan környezetet jelent, ahol már nem kell titkolózni, rejtőzködni, ahol mindenki tudja, mi van vele. Persze, ebbe se lehet belekényszeríteni senkit.

Nővr.: Ma talán már inkább elfogadja a HIV-pozitívokat a környezetük, mint korábban. Néhány évvel ezelőtt arra is volt példa, hogy akár még a faluból is elüldözték a beteget. Ma már alig van olyan betegünk, aki pl. bent fekszik és senki nem látogatja.

Dr.: Mivel a betegek hosszú éveket élhetnek a betegségükkel együtt, fontos, hogy helyük legyen a társadalomban. A kezdeti stádiumban nem is javasoljuk, hogy avassa be a környezetét. Ugyanakkor későbbi fázisban, de amíg még nem feltűnő a betegség, már azt tanácsoljuk, hogy keressen könnyebb munkát, esetleg kötetlen munkaidővel, vagy olyan munkakört, ahol nem okoz komoly problémát, ha többször van betegállományban stb. Ne kerüljön olyan helyzetbe, hogy rákérdeznek a munkahelyén, esetleg megalázzák, megszégyenítik!

K.: Az AIDS-et, a fertőződést nagy félelem — és talán nagy tudatlanság is — övezi.

Dr.: Nemcsak a „civil” társadalomban, de még az egészségügyben dolgozók körében is ezt tapasztalom sokszor, sajnos. Betegeinkre, de még ránk, az osztályon dolgozókra is úgy tekintenek akár kollégák vagy mentősök is, hogy ez afféle „leprozium”. Egyik betegünk mesélte, hogy nagyon fájt a foga, s mivel nálunk csak egy héten egyszer van rendelés, elment a körzeti fogorvoshoz. Már beinjekciózták, mikor úgy gondolta, mégiscsak el kell mondania, hogy HIV-fertőzött. Erre meg elküldte a fogorvos. A másiknak már nem szólt, s kezelték is. Ez talán felelőtlenség a beteg részéről, de butaság a fogorvos részéről, aki nyugodtan húzhatott volna gumikesztyűt. Valóban minden lehetőséget meg kell ragadnunk a felvilágosításra, a megértetésre.

K.: Mi a helyzet a vérrel történő fertőződéssel?

Dr.: Mivel a HIV-vírus a vérben van, ott pusztít, nyilván átvitelének szempontjából is ez a leglényegesebb. A fertőzött vérrel való érintkezést mindenképpen kerülni kell, de erre tökéletesen megfelel a gumikesztyű. (Mikorra lesz vajon természetes az, hogy a fogorvosok vagy a laboránsok gumikesztyűben dolgozzanak!? Pedig elsősorban a saját érdekük!)

Nővr.: Biztosan az AIDS-betegség is befolyásolta, hogy ma ritkábban adnak vérátömlesztést, mint korábban. Tervezhető műtétek esetében már arra is van lehetőség, hogy a műtétre való felkészülés során a beteg vérét gyűjtsék a kórházban, s a saját vérét használják fel számára, azt „töltsék vissza”. A véradókat pedig mind szűrik.

Dr.: Sok ezen a téren a talán figyelmetlenségből fakadó téveszme. Bizony nem egyszer hallom, hogy „nem adok vért, mert AIDS-es leszek”. Az, aki vért ad, nem fertőződhet! A fertőzés egyszerűen nem hat ilyen irányban! Bármilyen vérrel átvihető betegségről legyen szó, az csak úgy fertőz, ha már beteg ember vérét adják még egészségesnek. Aki egészséges, az csak az egészséges vérét adja másoknak, maga nem kap semmit. Emellett ma már minden véradásnál egyszerhasználatos, steril felszerelést alkalmaznak. Nagyon-nagyon fontos, hogy ezt tudatosítsuk, mert vérre, véradókra nagy szükség van, s értelmetlen félelem ne tartson vissza senkit, hiszen ez az adomány mással pótolhatatlan. S minden levett vért szűrnek.

K.: Igen, de tudjuk, hogy a HIV-fertőződés (amikortól rögtön fertőzhet is az illető) és a betegség kimutathatósága között idő telik el!

Dr.: A teljes vért csak a legritkább esetben használják fel rögtön. Nagyobb részben alkotórészeire bontják, vérkészítmények készülnek belőle, s ezzel idő telik el, amikorra az — egyébként szinte valószínűtlen fertőzöttség — már kimutathatóvá válik. Nálunk nagyon szigorúak az előírások ezen a téren!

És még valami: több éves tapasztalatból úgy látjuk, hogy a fertőzöttek bizony azt legalábbis tudják, hogy rizikó-csoportba tartoznak, s nem is mennek vért adni.

Nővr.: Érdemes talán azt is megemlíteni, hogy a családon belüli fertőződésre sincs példa: Hemofíliás (vérzékeny) betegeink, akik általában még gyerekként fertőződtek, s ma kamaszok, fiatalok, ahol és amíg lehet a családjukban maradnak. A ruhájukat nem mossák külön, nincs külön „fenntartott” tányérjuk, még sincs fertőződésről tudomásunk. Persze, ha vérzik a gyerek, azt megfelelően kell ellátni. Hasonlóképpen fertőzött felnőttek is éveket élhetnek családjukban anélkül, hogy betegségüket továbbadnák.

K.: Egy másik visszatérő kérdés: Születhet-e HIV-pozitív anyának negatív, azaz egészséges gyereke?

Dr.: Igen, születhet, de az esélyeit illetően már megoszlik a kutatók, orvosok véleménye. De 70–50 % a valószínűsége, hogy a baba egészséges lesz. Viszont a fertőzött anya teje is átviheti a fertőzést.

K.: Sokszor felteszik a kérdést, mi közvetíti a vírust? Az már elhangzott, hogy a vér és az anyatej.

Dr.: A HIV-vírus csak bizonyos környezetben életképes: ilyen a vér, az anyatej, az ondó és a hüvelyváladék. De pl. a nyál, a könny nem megfelelő közeg a vírusnak, ott elpusztul. A nyálból történő teszteknél pl. nem magát az élő vírust lehet kimutatni, hanem vírusalkatrészeket, ill. vírusellenes ellenanyagot. Vagy pl. a szúnyog, a poloska, a kullancs sem megfelelő közeg a vírusnak: még ha fertőzött ember vérét szívták volna is, akkor sem adhatják tovább a betegséget.

K.: A különböző AIDS-el kapcsolatos kampányok visszatérő szlogenjei a monogámia, a hűség és a gumióvszer. Mit tanácsolnának még, tudva, hogy olyan fertőző betegséggel élünk együtt világunkban, amelyet egyelőre, s félő, hogy még hosszú ideig nem tudunk gyógyítani? A betegek száma pedig egyre nő.

Nővr.: Kinek-kinek magára kell vigyáznia. Azt kell — sajnos! — feltételeznünk bárkiről, hogy fertőzött. Tehát ha vérzik, semmiképpen ne nyúljunk a vérhez! Adjunk eldobható rongyot, papír zsebkendőt, amit a sérült saját maga szorítson a sebre. Vagy ha nekünk kell elállítanunk a vérzést, ne a sebnél tegyük azt, hanem még a véráram útjában, a seb előtt. Komolyabb sérültet pedig ne mi akarjunk ellátni, hanem hívjunk orvost, mentőt. A gyerekek is tanulják meg, hogy sérülés esetén szóljanak a felnőtteknek, akik felelősen, gondolkodva járjanak el!

Dr.: Kellenek óvó reflexek. De a HIV-fertőződésre is igaz: „Mindig kettőn áll a vásár”. Ezt a betegséget nem lehet úgy megkapni, hogy valaki rámköhög, tüsszög, kezembe adja a holmiját stb.

Ugyanakkor irracionális félelemre nincs szükség. Itt az osztályon, ahol állandóan HIV-pozitívokkal foglalkozunk, évente szűretjük magunkat, (ez is önkéntes és anonim), de még nem volt pozitív lelet az orvosok, ápolók között. De nemcsak nálunk van ez így: a világon nagyon kevés bizonyítható olyan eset van, ahol „foglalkozási balesetként” betegedett meg valaki. Az óvatossági rendszabályokkal igenis meggátolható a fertőződés. Viszont ezeket a rendszabályokat be kell tartani!

K.: Köszönöm a beszélgetést. Ismét megerősödött az a meggyőződésem, hogy noha szörnyű betegséggel állunk szemben, nem közösíthetjük ki a betegeket: segítségre, empátiára van szükségük. S nemcsak egymástól, az őket gondozó orvosoktól, ápolóktól, hanem mindannyiunktól is.

Schanda Beáta

India messze van?

Igen, India messze van. Nemcsak földrajzi értelemben, hanem kulturálisan, etnikailag, gazdaságilag is. Olyan messze van, hogy nem nagyon fogjuk fel mindazt, ami ott valójában történik. Az alábbi levél egy Gujarat államban levő keresztény közösség elmúlt évéről tudósít szűkszavúan. Ennek a közösségnek a lelke egy indiai jezsuita, Cedric Prakash. A közösség bentlakásos iskolarendszert hozott létre és tart fenn, ahol a legszegényebbek gyermekei tanulhatják meg mindazt, ami az indiai szegényes viszonyok között túlélésükhöz alapvetően szükséges. Egy gyermek *éves* ellátását kb. 200 dollárnyi összegből — mintegy húszezer forintból — biztosítják. A pénz java részét adakozásból teremtik elő. Az Education Sponsorship Program egy jól végiggondolt támogatói rendszer, ahol az adakozók személyre szólóan is támogathatnak gyermekeket anélkül, hogy ez a gyermekek között különbségekhez, rivalizáláshoz vezetne. Az ESP szerint működő iskolákban több mint tízezer gyermek tanul, akiket az intenzív, bentlakásos nevelés sem szakít el a családtól, mert az rendszeresen, általában havonta látogatja a gyermeket. Ez egyben alkalom arra, hogy a családot is bevonják az ESP által kínált szellemiség légkörébe.

Az ESP közösségek nem magányos, elszigetelt oázisok a szegénység tengerében. A levélből is kitűnik, hogy részt vállalnak az emberi és természeti környezet gondjainak–bajainak orvoslásában akkor is, ha ezzel néha konfliktusba kerülnek a helyi hatalmasokkal vagy a korrupt adminisztrációval.

Nem reménytelen küzdelem ez az egyre romló emberi és környezeti feltételekkel? Talán innen nézve igen, de aki benne él egy ilyen helyzetben, annak éppen olyan joga van az élethez, önmegvalósításhoz, boldogsághoz, mint bárki másnak. Ha keresztény erkölcsi normák, szeretet van bennünk, nem mehetünk el mellettük szó nélkül.

Az ESP program közvetlen támogatása a Harmadik Világ Alapítványon keresztül lehetséges. Számlaszáma MHB 327–10423. A befizetett összeg az adóalapból levonható.

„Aki egyet az ilyen kicsik közül befogad az én nevemért, az nem engem fogad be, hanem azt, aki engem elküldött." (Mk 9,37)

Márczi Imre

Kedves Imre és Ancsa!

A Karácsony közeledése ismét lehetőség arra, hogy leltárba vegyük mindazt, ami az elmúlt év során történt. Valóban zsúfolt év volt.

Az év zavargásokkal kezdődött. Tömeges őrjöngés és erőszak — Isten nevében —, amely megosztotta az embereket és olyan ellentéteket hozott létre, mint előtte soha. A dolgok középpontjába kerültünk azzal, hogy minden lehetséges szinten, minden lehetséges módon megpróbáltunk egyetértést létrehozni a közösségek között... Temérdek energiánk ment el arra, hogy könnyítsünk az áldozatok sorsán és valahogy rehabilitáljuk őket. Néhány internátusunk, mint pl. Deesa menedékhelyként szolgált azoknak, akiket elüldöztek.

A nyári hónapok hosszúak és forrók voltak... Az évi vakáció után a gyermekek egyszerűen vágyódtak arra, hogy visszajöhessenek az internátusokba. Legalább biztosak lehettek abban, hogy nem fognak éhezni és szomjazni, mivel Észak-Gujarat legnagyobb részén elmaradtak az esők. Ebben az évben példátlan aszály sújtott bennünket... Az ökológiai egyensúly felborulása, amit a környezet rombolása okozott, Gujarat nagy területeinek elsivatagosodásához és szikesedéséhez vezetett.

Mindezek tetejébe jöttek a sáskák rajai, amelyek elpusztították azt a kevés zöldet, ami ezeken a területeken július és szeptember során látható volt. A sáskajárás ritka a világnak ezen a táján, de ugyanakkor katasztrofális jelenség.

Ezeknek az aszályos hónapoknak az iróniájaként jött két rövid, de kiadós 2–3 napos, borzalmas esőzés: a nyomában járó áradás otthonok ezreit rombolta le a Sabarmati folyó partja mentén, tízezreket téve hajléktalanná... Akkor újra be kellett vetni magunkat, hogy családok százait segítsük tönkrement otthonaik és életük helyreállításában...

De az a földrengés, ami Maharashtra-ban volt, elkerülte Gujaratot (bár némely részen érezni lehetett a rengéseket). Azonban ez ugyanúgy érintett bennünket; élelmet, ruhát és pénzt gyűjtöttünk, hogy elküldhessük az áldozatoknak. Sok gyermekünk csodálatos nagylelkűségről tett tanúságot, amikor lemondott egy-egy étkezésről és apró áldozatokat vállalt azzal, hogy lecsípett valamit szűkös adagjából a földrengés áldozatai számára.

Sajnos azonban folytatódnak az emberek embertelenségei — jóllehet ezt az évet éppen a törzsi, etnikai közösségeknek szentelték. Folytatódott a törzsi lakosok elüldözése; sokakat elzavartak a nyomornegyedekből — Mindezt azért, hogy a gazdagok még gazdagabbak lehessenek.

A fentiek úgy hangzanak, mint az egyiptomi csapások; én azonban távol vagyok attól, hogy a végzet prófétája legyek. A pici indiai fény (diva) azonban, ami a mi jelszavunk arra, hogy a Karácsony üzenetét nektek elvigye, ég, mivel hisszük és reméljük az Ígéret Földjét...

Az olyan emberek, mint ti, lehetővé teszik nekünk, hogy ezt a pici fényt az ESP program segítségével sokaknak elvigyük. Továbbra is hálásak vagyunk nektek... És kitartóan imádkozunk értetek, családjaitokért és barátaitokért — különösen a gyermekek az internátusokban. Komolyan reméljük, hogy a következő években is támogatni fogtok bennünket...

Azok közületek, akik egy-egy gyermeket támogatnak az internátusokban, fogadják szeretettel a mellékelt sorokat a gyermek utóbbi évben elért fejlődéséről.

Mike Bácsi (Urrutia atya) Loyolában, Spanyolországban van, fizikailag változatlan állapotban. Foglaljátok őt imáitokba.

Adja a Szent Család — amely nem talált helyet a fogadóban —, hogy helyet találjon a szíveitekben, különösen 1994-ben, amely a család éve lesz. Sugározzuk együtt a karácsonyi üzenetet úgy, hogy elérjünk azzal másokat barátsággal, békével, reménnyel, örömmel és szeretettel.

Testvéretek

Cedric Prakash

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Tucattörpe

Egy tavaszi napon, amikor bementünk délután a szobánkba, hogy tanuljunk, Gyopár bátyám üvölteni kezdett: „Hová lett a cserebogaram?” Nyilvánvaló volt, hogy Ugri Bugri, az öcskösünk szabadon engedte, és ő tett kavicsot is a pohár alá a bogár helyére. Mondta is tüstént: „Olyan sokáig tartottad fogva, hogy megkövesedett.” Gyopár dühöngött: „Ez bűncselekmény egész Törpeháza ellen is, mert a cserebogár kártékony!” Ugri Bugri elmosolyodott: „Törődöl is te azzal. Szórakozásból ütötted le, szórakozásból tartottad fogva. Ha bántana a kártékonyság, segítenél édesapának irtani őket. De az persze munka.” Gyopár elvörösödött. „Hát tudod, öcskös, ne légy te olyan biztos abban, hogy különb vagy, mint a többi kistörpe. Mondogatsz ugyan hangzatos szólamokat, de alapjában véve ugyanolyan egy kaptafára szabott tucattörpe vagy, mit a többség.”

Az öcskös mindig elsőnek készült el a tanulással. Ezen a napon azonban Gyopár már el is ment hazulról, de ő még mindig mozdulatlanul ült az asztalkája mellett. Vállára tettem a kezem: „Nem kell komolyan venni, amit csak azért mond valaki, hogy bántson vele.” Nagyon szomorúan tekintett fel rám. De talán éppen azért fáj neki ennyire, mert igaz. Kiszaladtam az utcára szétnéztem, és az öcskös osztálytársával, a kis Kétfülűvel tértem vissza. „Tudod-e, Kétfülű, hogy te alapjában véve ugyanolyan egy kaptafára szabott tucattörpe vagy, mint a többség?” Kétfülű elégedetten elvigyorodott: „Hát persze, hogy tudom. Nem is szeretnék olyan külön utakon járó lenni, mint te.”

Miután elment, az öcskösre mosolyodtam: „Na látod, aki valóban olyan mint a többi, örül neki, hogy olyan, biztonságérzést ad neki a tudat, hogy a többség ugyanúgy gondolkodik, mint ő. ” Ugri Bugri hálásan nézett rám, és most már megkönnyebbülten szintén elmosolyodott. De ez a megkönnyebbülés, mint minden hangulata, csak rövid ideig tartott.

Vacsora után már ki se ment játszani a pajtásaihoz. Kertünkben találtam rá, a cseresznyefa alatt ült a sötétben a padon. „Mi bánt megint?” Szégyenkezve motyogta el: „Hátha nem biztos, hogy aki nem akar tucattörpe lenni, az csakugyan nem az.” Nevettem: „De biztos. Legfeljebb még nem derült ki, miben fog kiválni a többiek közül. De hiszen még kicsike vagy. Várj türelmesen!” Hosszas hallgatás után szinte sóhajtva mondta: „Ajaj, nagyon nagy baj, hogy éppen most nincs itthon Földigszakáll bácsi. Ő meg tudná mondani, ha csakugyan nem vagyok tucattörpe, mi bizonyítja, hogy nem vagyok az.” Földigszakáll bácsi ugyanis Belgiumban volt, csillagász nagygyűlésen.

Másnap estére elborították Ugri Bugri asztalkáját a délután készített színes rajzok. Kipirult, ujjongó arccal mutatta őket, különösen az egyiket: „Ez a legjobb, de holnap még javítok ezen is.” Csodálkozva tudtam meg, hogy önarcképnek hiszi. De már másnap reggelre úgy láttam, maga is gyanította, hogy nincs festőművészi hajlama, mert nagyon szomorú ábrázattal nézegette a képeket. Délután még küszködött velük, vacsora után azonban megint a cseresznyefa alatt találtam rá a sötétben. „Csak nem a rajzok miatt búsulsz? Az életkorodhoz képest jók” — és meglepett az okossága: „Az nem elég. Érzem, hogy olyan igazi nagy festőművész sose lenne belőlem.” Vigasztaltam: „Válhatik belőled nagyszerű gépészmérnök is. De egyelőre ne is törődj vele, mi leszel. Várd meg, amíg jelentkezik a hajlam.”

Másnap délután rémülten szaladt ki hozzám a játszórétre: „Légy szíves, gyere most rögtön haza! Nagy baj van.” Abban a hiszemben, hogy össze is tudja majd állítani, szétszedte a szüleink ébresztő óráját. Szerencse volt, hogy a szomszédban lakó nagyobbacska Erdő Csöndje az órás mesterséget tanulta. Összeállította, és Ugri Bugri megkönnyebbült.

De este megint ott búslakodott a cseresznyefa alatt. „Meg tudnám tanulni a gépész mesterséget is, de nem érzem, hogy olyan igazi nagy feltalálóvá lennék. Úgy érzem mégis csak a művészet emel ki engem a tucattörpeségből, ha ugyan kiemel valami. Mert nagyon vágyom alkotni. Földigszakáll bácsi meg tudná mondani, melyik művészet az.

Másnap este fülig agyagosan találtam asztalkája mellett. Megint bizonyosság sugárzott ujjongó tekintetéből: Szobrászművész lesz. A szobrocska azonban mindössze azzal jelezte, hogy Földigszakáll bácsit akarja ábrázolni, hogy majdnem a csizma orráig ért a szakáll. Megtudta ezt még aznap este az öcskös is, főképp Gyopár csúfolódásából: „Hát ez mi akar lenni, felöltöztetett szakállas keselyű?” De még nem nyugodott bele, hogy nincs hajlama a szobrászművészethez. Küszködött a szobrocskával másnap délben is. Este azonban megint oda kellett ülnöm mellé a padra: „Semmi okod a szomorkodásra. A te életkorodban ez nagyon jó szobrocska, még akkor is, ha nem hasonlít.” Mélységes bánatában még a tulajdon beszéde is terhére volt. Lassan, nehézkesen felelte: „Hasonlítani hasonlít, csak a jóság nem látszik az arcon, és nem érzem, hogy valaha is rá tudnám formálni.”

Másnap vasárnap volt. Az öcskös rögtön reggeli után kiült a cseresznyefa alá a padra, a szobrocskát az asztalra állította, és egész délelőtt nézte. Tízórai után is, ebéd után is rögtön visszament. Édesanyánk meg is kérdezte tőlem délután: „Mi történt Ugri Bugrival? Ma semmit se mesterkedik.”

Pedig többet mesterkedett azon a napon, mint egész eddigi életében. Valamivel uzsonnaidő előtt lejött a ház elé, és úgy mosolyodott rám, mint aki súlyos betegségből felgyógyulva először sétál ki a szabadba. Uzsonna után a verandán maradtunk szüleink mellett. Ugri Bugri édesapánk képes ismerettárát, lexikonját olvasgatta. Egyszer csak, amikor már nyugovóra hajlott a nap, bejött kertünkbe az öcskös barátja, Fujóska: „Gyere ki egy kicsit az erdőbe!” Édesapánk nem szerette, ha ilyenkor még elmegyünk. De azt szoktuk mondani, itt maradunk a közelben, és elmentünk. Meglepett hát mindnyájunkat az öcskös válasza: „Ilyenkor már nem megyek, itt játsszunk a kertben!” — és ettől kezdve egymást érték ámulataink. Vacsorakor felszólítás nélkül nyakába kötötte asztalkendőjét. Mosdáskor, ahogyan édesanyánk megkívánta, tiszta vízben is lemosta magáról a szappant. Lefekvéskor meg párnája alá tette a zsebkendőjét. Miután Gyopár elfújta a lámpát, és ő is ágyába bújt, halkan átszóltam Ugri Bugrihoz: „Úgy látom, elhatároztál valami nagyon szépet.”

A következő pillanatban ott ült ágyam szélén. Dőlt belőle a szó, és minden szóból az öröm: „Óriási fölfedezésem van. Megtaláltam a foglalkozást, ami kiemel a tucattörpeségből, és nem kell hozzá se művészi, se mérnöki tehetség, mert csak annyi az egész, hogy önmagamat kell folytonosan jobbá és jobbá formálnom. Földigszakáll bácsi is biztosan ezt tanácsolta volna.”

Másnap reggel már nem ücsörgött az ágya szélén, gyorsan, frissen öltözködött, és nevetett: „Még az öltözködés is lehet nagyszerű alkotás. Nem az a remek benne, amit csinálok, mert hiszen csak felöltözöm, hanem az a mód a remekmű, ahogyan csinálom. Az iskolába is másképp jött el. Nem ácsorogva és félrecsatangolva. Az iskolakert ajtajára nem kapaszkodott fel, hogy lendítgesse, hintáztassa magát, és örömmel újságolta az első szünetben: „Nagyon figyeltem, hogy már itt is tanuljam a leckét.” Ugrott is egy nagyot örömében, és Kétfülű, akit csupán véletlenül meglökött, rákiáltott: „Mafla!” Az öcskös meg a szokásos „Aki mondja” helyett nevetett: „Én véletlenül löktelek meg, és te nem véletlenül mondtad a maflát. Vigyázz, mert így te lettél a rosszabb.”

Délután érte jött Fujóska, de az öcskösnek még meg kellett oldania egy számtanpéldát. Hiába tanácsolta Fujóska, hogy hagyja estére, nem ment el vele. Fujóska haragudott: „Ne légy már ilyen akkurátus!” Ugri Bugri szemrehányón nézett rá: „Neked is ilyennek kellene lenni!” — és rögtön a kijelentés után ijedten pillantott énrám, és amikor együtt lépegettünk a játszórét felé, megint szomorú és gondterhelt volt, s egyszerre csak így szólt: „Tévedtem, Moha. Az igyekvés, hogy minél jobb legyek, nem emel ki engem a tucattörpeségből, mert hiszen ez amúgy is kötelessége mindenkinek, akár tucattörpe, akár nem.”

A játékban is csak ímmel-ámmal vett részt, és amikor láttam, hogy csüggedten elkullog a rétről, csatlakoztam hozzá. Könyörgő tekintetéből még jobban megértettem, mennyire kínlódik. Ezt mondta: „Gyerünk fel Földigszakáll bácsihoz!” Megijedtem. Csak nem zavarodott meg a nagy belső küszködéstől? „De hiszen tudod, hogy nincs itthon!” „Persze, hogy tudom, de gyerünk fel akkor is.” Engedélyt kértem hát rá édesanyánktól, hogy vacsora után hosszasabban sétálhassunk, és felballagtunk a holdfényes estében a törpeházi hegy gerincére, Földigszakáll bácsi házához. Önkéntelenül lábujjhegyen mentünk fel a tornácra. Leültünk a padra a kupolás csillagvizsgáló szoba mellett, és néztük a csillagokat. Ugri Bugri egyszer csak majdnem elpityeredve mintegy felszólt hozzájuk: „Földigszakáll bácsi csillagai, segítsetek! Úgy félek, hogy csak tucattörpe vagyok. Mi bizonyítja, hogy nem vagyok az?”

Ezután legalább félóra hosszat ültünk szótlanul. Az öcskös az eget nézte, és Törpeháza meg a többi falucska ablakainak apró fényeit. Ugri Bugri egyszer csak lassan rám tekintett, és csodálkozás is, megdöbbenés is volt a hangjában, amint suttogta: „Te Moha, egyetlen egy csillag se panaszkodik, hogy ő csak tucatcsillag.” Hallgattam, hadd találja meg zavartalanul a megnyugtató gondolatot. Folytatta is tüstént: „Egyik se azért ragyog, hogy kiragyogjon a többi közül” — és hirtelen eltakarta az arcát. „Jaj de szégyellem magam! Ha csupán azért vagyok jó, hogy ne legyek tucattörpe, akkor egészen bizonyosan tucattörpe vagyok. Önző és parányi.” Felugrott a padról, és most már nevetett. Láttam tegnap a lexikonban, milyen rengeteg nagy ember meg lángész élt már a földön, és Földigszakáll bácsi azt mondja, lehetséges, hogy még nagyon sok föld és nagyon sok emberiség van a világűrben. Miért volna hát akkor olyan nagy dolog, ha valaki nem tucattörpe? Hiszen ha ezer meg százezer számra élt már, él és élni fog lángész, akkor a lángész se más, mint tucatlángész.”

Karon ragadott: „Gyerünk haza!” De mielőtt lementünk volna a tornácról, megállt: „Olyan jó leszek, Moha, amilyen csak bírok lenni, és ha tucattörpe vagyok, vállalom. Legyek.” Bármilyen lelkesült meg átszellemült volt is, nem bírtam megállni, hogy barackot ne nyomjak a fejére: „Érzed, te csibész, hogy nem vagy te tucattörpe, azért vállalod ilyen könnyen. De megállj! Elmondom mindenkinek, hogy jósággal kiemelkedhetnek a tucattörpeségből, és mindenki olyan jó lesz, mint te. Akkor majd meglátjuk, nem fog-e bántani, hogy nem vagy több mint ők.” Nevetve kiáltotta: „Bántani?! A boldogság? Mondd meg, Moha, mindenkinek! Mindenkinek. Egész Törpeházának, az egész világnak.”

Király Ignácz

Egy nagy család portréja

Nagy. Mihez képest? Nagy az 1....13 gyermekesekhez képest, vagy legalább is nagyobb. Ez is egyfajta teljesítmény. De vajon a „maradandó gyümölcs” jézusi mércéjét eléri-e? Meg tud-e felelni a minőségi követelményeknek, amelyeket nem paragrafusok, hanem a lelkiismeret ír elő. Ha nem tud megfelelni, akkor milyen, a fejlődést segíteni akaró technikák–trükkök vetődnek felszínre? Milyen bukások és felkapaszkodások adódnak? Van, amiben föl lehet rá nézni, van, amiben sajnálkozni lehet miatta, attól függően, hogy a kívülről szemlélő lelkiismeretével mi harmonizál és mi nem. Az átlagostól eltérő életalakítások lehetnek elrettentő példák és lehetnek vonzó, példaértékű törekvések. Széles testvér–baráti körünkben a cölebsz, az egy gyermekes és a több gyermekes mind arra törekszik, hogy Istennek tetszően élje le az életét, ki így, ki úgy. Egyikünk sem puhánykodhatik, az egyéni életkoktélt magunk keverjük és magunknak kell elszámolnunk vele.

Néhány, házasság előtt álló fiatal pár szeretett volna bekéredzkedni hozzánk egy napra, hogy lássa a családi nagyüzem egy hétköznapját; szándékukat az motiválta, hogy ők is nagy családot szeretnének. „Isten őrizz!” — hökkentettem meg őket. A könnyebb megértés kedvéért egy példázatot meséltem el. Az előző házunknál nem volt víz, és kutat kellett vésnem a sziklába. Napi 1 métert haladva szépen el is készült a mű, és az erekből előtörő vízben állva boldogan integettem a 15 méterre levő fényes karika felé, ahol kicsi és nagyobb fejek lestek lefelé. Néhány év múlva tisztítani kellett a kutat, és nagy lendülettel indultam lefelé a kötélhágcsón. Még félúton sem jártam és szédülni kezdtem, föl kellett jönnöm. Csak lassú szoktatással tudtam leszállni és a munkát elvégezni. Ilyen egy nagy család élete egy családtervező fiatal számára. Ha mi Zsikémmel tudtuk volna, hogy mivel jár egy ilyen kihívás, nagyon megszeppentünk volna és el sem tudtuk volna képzelni, hogy egyszer majd ilyen lesz az életünk.

1. A nagy család kialakulása

Amikor a családos életformát választottuk, akkor az együttjárás beszélgetéseit a sok sületlen és aranyos témán túl az elveink harmóniába hozása és az ehhez való, fejlődőképes hűség mindennapos elképzelései jelentették. Nem a nagy család az eszmény. Az eszmény a jézusi szeretetben való fejlődés. A házaspár maga határozza meg egyéniségeikből adódóan a maga koktélját. Ebben jelentős szerepet játszanak a biológiai adottságok, az egyéniségek kibontakozását célzó elképzelések, az Isten Országát szolgáló talentumok kamatoztatási lehetőségei...

A mi eredeti elképzelésünk egy négygyermekes keresztény családot álmodott. Négygyermekest, akár saját, akár örökbefogadott megoldással. Egyet-egyet magunk helyett, egyet azok helyett, akiknek sajnos nem lehet és egyet azért, hogy a magyar nép ne haljon ki. Ez utóbbit úgy is fogalmazhatom, hogy csökkenjen a magyar nép bűne, hiszen minden nép elhalása súlyos bűnök következménye (abortusz, agresszió, kollektív önzés, morális züllés, civilizációs puhányság...).

A Jézustól tanult adás–szolgálat–békességteremtés törvénye számunkra szükségképpen hozta a kisközösségépítés mellett a vérségi másokért élést, vagyis a gyermekeinkért élni akarást. Ennek szolgálatában igyekeztünk közös (reggeli és esti) imaéletre és egyéni lelkiségre. Mindezek feletti kulcsszavunk a „fejlődés” volt; a meglátott jóban nem visszacsúszni, nem megállni, hanem minőségi és mennyiségi előrelépést produkálni. Erre a fejlődés-hangsúlyra tipikus példa volt, hogy párom megkérdezte: mit szeretek benne. Azt válaszoltam: a lehetőségeket, amelyek beléd vannak teremtve. Alaposan megsértődött, és nagy fejtegetés kellett a fejlődésről, hogy az ne csupán az én meglátásom legyen, hanem közös kincsünkké váljék. Azzá vált.

Háromféle gyermek van: a kívánt, az elfogadott és az elutasított. Nálunk ebből két szempont érvényesült. Nagyon vártunk az elsőnek egy fiút, a következőkben a ritmikus váltásokat, hogy egyenlő arány lehessen a fiúk és leányok között. Ha az előzetes vágyunk nem jött össze, akkor elfogadtuk a tényeket, és a kis cuppogó baba fölött az elfogadást felváltotta a megajándékozottság boldog szülői érzése. Addig tud az ember hideg összerűséggel hozzáállni egy új babához, amíg világra nem születik és karjába nem veszi őt. Ez az alapélmény olyan erős, hogy minden magasztos eszme nélkül, pusztán emberi, természetes erkölcsi érzékkel elképzelhetetlennek tartjuk a megfogant élet elutasítását.

Jöjjön annyi, amennyivel a „jó Isten megajándékoz”? A jó Isten annyival ajándékoz meg, amennyit mi akarunk és elfogadunk. Számunkra a gyermek Isten ajándéka és kihívása. A kettő együtt. Nem tudunk abban tetszelegni, hogy életünk értelme, hogy Zsikém tizennégy nagyszerű gyermeket szült, én meg az életfeltételeket előszolgálom nekik. Tetszik ez így nekünk és ezért csináljuk — ez az ajándék. Nyomaszt a felelősség, hogy a mennyiség mellett a minőségre tevődjön a nagyobb hangsúly — ez a kihívás. Ebből a kettőből, ezek eredőjeként léptük túl a megtervezett négy gyermeket. Az akkori legújabb és lelkiismeretünkkel harmóniában levő védekezési módszer Billings doktor nevéhez fűződik. Eredményeképpen már két év elteltével született csak babánk, és nem évente. Az öt (3 fiú és 2 leány) után kellett egy hatodik, hogy a létszám páros is legyen, arányos is legyen. És lett: 3–3. Fejlődni akarván egy újabb üdvözítő módszert próbáltunk a védekezésre, mely dr. Rötzer nevéhez fűződik, sőt a két módszer ötvözetét is próbáltuk (szimpto–termál); az eredményt Robi névre kereszteltük. Újabb egyensúlyra törekvésként jött Lilla (4–4). Az ő jövetele megerősítette a tételt, hogy áldás és kihívás a gyermek. Méhen belüli nyitott hátgerinc miatt abortálását javasolták, mivel súlyos szellemi- és mozgás-károsodás volt várható. Pár hónapig sírdogáltunk, beszélgettünk, imádkoztunk, és elfogadtuk és vártuk. Figyelmeztetőt kaptunk és nem nehéz próbatételt: Lilla egészségesen született meg. Feleségem szerette volna elkerülni az önzés látszatát is, hogy ti. csak magunknak szülünk, és rábeszélt, hogy kérjünk két babát a GYI-

VI-től, hogy gondban legyünk a meglévő életekért is. Ahol nyolcat át tudunk ölelni, ott még kettő befogadható. Az intézet nem reagált, illetve két és fél év múlva jöttek ki környezettanulmányra, akkorára már mi magunk betöltöttük a két helyet, de közölték, hogy az egy főre eső jövedelem és négyzetméter miatt úgysem adtak volna. Az arány azonban felborult, elhúztak a lányok (6–4), de szép kerek családnak gondoltuk így is magunkat. Nagyobb hangsúlyt tettünk az aszkézisre, és minden emberi számítás ellenére újabb baba született, leány (7–4). Minden szempontból kellett egy kisfiú is, hogy 12 legyen, hogy Benjámin legyen. Úgy is lett. Cölebsz életre emlékeztető aszkézis ellenére — amiben már mi sem bíztunk igazán —, újabb tündéri kisfiú jött. Lehet, hogy eredeti arány–álmunknak van esélye? Hiszen olyan nagyok már a nagyok, olyan sokszínűek az általános iskolások és annyira sok melegség forrásai a kicsik... Így jött a kis Csaba (7–7).

Valahogy így jön létre egy nagy család. Vajon nem zavart, hogy az ilyen családokat körüllengik a minősítések: élősdiek, felelőtlenek, lumpenek, bigott vallásosak...? Ezek addig léteznek, amíg személyes ismeretség nem jön létre. Ha valahol alapja lenne ezeknek az általánosításoknak, ott különösen kellene igyekezni, hogy fejlődjünk.

2. Család és társadalom

a. Hasznos jelenlét a társadalomban

A második házunk építése közben az utcán menő iskolás gyerekek egyike megjegyezte; „Ahhoz képest, hogy cigány, jól melózik a hapsi." Előzetesen elterjedt az utcában, hogy egy nyolcgyermekes család vette meg a telket, és automatikusan besorolt bennünket valahová. A környék megterhelése helyett tudatosan törekedtünk arra, hogy *támasszá* legyünk. Nem volt nehéz jellé lenni néhány szempontból, hiszen olyan világban élünk, ahol a normális életvitel már jel, már kilóg a sorból. A házastársi feszültségek könnyeit ott lehet törölgetni, ahol harmónia van, az egy gyermek ott keres barátot, ahol korosztályának megfelelőt mindig találhat, a magányos öreg apró-cseprő gondjaival oda kopog be, ahol nem csupán kalapács van, de kéz is hozzá... Persze az elfogadottságnak és a jézusi szeretetre való törekvésnek ára van. Idő- és energiaigényes vállalkozás ez.

A népes családokat könnyen besorolják: Szegény gyerek, azért ilyen ütött-kopott, mert sokan vannak... *Igényes igénytelenségre* kell törekednünk. Igényességre, hogy látszódjék minden megjelenési területünkön a belső életünk rendezettsége. A házunk otthon legyen, ahol az ott lakók ízlése, céltudatossága, rendszeretete nyilvánvaló. (Aki pl. esti fürösztéskor állít be, és a zsongó élethelyzetben nem tapasztal templomi csendet, igényes rendet, az ne csodálkozzék, hanem kérjen elnézést a zavarásért.)

Igényességnek a gyermekekre figyelésnek azon területén is meg kell látszódnia, ahogy a kert arányait meghatározzuk: legyen hely a játszótér számára, az a tér pedig legyen ellátva hintákkal, homokozóval, medencével, csúszdával...ötletesség és lehetőség szerint. Mifelénk az óvodán kívül még ma is csak nálunk van érdemi játszótér, ami egy kicsit kritika is az illetékesek felé.

Az igényességnek a ruházkodásban is meg kell mutatkoznia. Ha a mieink szakadtan, topisan jellenek meg, az lesajnáló kritikát szül — míg ugyanezt más gyermekeknél szó nélkül hagyják. Ugyanakkor mi is érzékenyebbek vagyunk, hiszen minőséget is szeretnénk, leégni pedig nem akarunk. Bizonyítanunk kell, hogy így is lehet értelmes emberi életet élni. A ruházkodásban nem márkát veszünk, hanem minőséget. A KGST-piac olcsósága sokszor igen drágának bizonyult (hamar levált cipőtalpak, szétfeslett ágyneműk, színe-hagyott szabadidő ruhák...). A divatmárka éppúgy idegen, mint a bóvli: az egyik a divatfelár miatt, a másik használhatatlansága miatt áll távol tőlünk. Szerencsére az áramoltatás egyes cikkek területén sokat segít rajtunk, és így felszabadul egy kis lehetőség arra, hogy az elkerülhetetlen vásárláskor a jobb, csinosabb holmik polcáig is elmerészkedhessünk. Természetesen ez a törekvésünk a valóságban mindenkinek az egyénisége szerint mutatkozik meg a megjelenésén: van, aki mindig tükör előtt billegne, van, akin a legünneplőbb szerelés is úgy áll, mint tehénen a gatya... de igyekeznünk kell!

Az igényességnek meg kell mutatkoznia a zajszintben és a beszédstíluson is. Egyik néni dicsérőleg említette, hogy milyen csendes család vagyunk. Valamelyik gyerek ezt annak tudta be, hogy a néni bizonyára nagyot hall. Mert van azért zaj, de hízelgő, hogy a kiabálás, a hangerő csak az iskolába menésekkel jelentkezik a gyerekeknél. A beszédstílus a nagyobb létszámból adódóan eldurvulásra hajlamos. A szelídebb és fegyelmezettebb tagoknak nagy a feladatuk, hogy „édes anyanyelvünk" ne adjon teret a „mutter dumá"-jának. A feszültségek levezetésére a „mindent szépen megbeszélünk" elvet szeretnők érvényesíteni, hiszen az igazság nem a hangerőben és a nyers stílusban tud kibontakozni, hanem az engedékeny békességkeresésben. Nálunk az előforduló „könnyed kifejezéseket" a humor rovatba szorítja a cikizés, az oldott derültség. Az anyai kiabálásokat a nagyobb szájúak visszakiabálják, és nagy füsttel – kis lánggal oszlik el a gond. Törekvési irányunkat itt is könnyű meghatározni.

A társadalmi hasznos jelenlét fontos jelensége a holmik áramoltatása. A nagy család feneketlen kút tud lenni, ha nem vigyáz. Itt minden jó valakire, mindenre előbb-utóbb szükség van. A jézusi adástörvény tanít meg bennünket arra, hogy ne váljunk a szeretet zsákutcájává. A kóros begyűjtést szerencsére az elvek mellett a véges tárolási lehetőségek is gátolják. A tapasztalat az, hogy a rászorulók számára is nyitott szekrényekben mindig van annyi, amennyi szükséges — hála az Úrnak és az Őt követőknek! Jelentős segítséget jelent az ötletek és információk áramlása, hiszen kiscsalád és nagycsalád így jut olcsóbb élelmiszerhez, mosószerhez, bolhapiaci árukhoz, bútorhoz, alapanyagokhoz. Összetartó barátságaink nagy jelek az önközpontú környezetben.

b. Kritikus jelenlét a társadalomban

Legalapvetőbb kritikánkat azzal gyakoroljuk, hogy a fogyasztói és pazarló társadalomban sajátosan szervezzük a magunk gazdaságát. Ez a törekvés azt jelenti, hogy 3 lábú termelést csinálunk: állattenyésztéssel a hús- és tojásellátást biztosítjuk, telkek művelésével a mezőgazdasági termékeket állítjuk elő, az asztalos műhelyben pedig a magunk és a rászorulók szakirányú feladatait végezzük el. A munka nem szégyen, csak kellemetlen. Elvisz egy csomó időt, energiát, de nem látunk más utat egy ekkora családi üzem számára. A munka értékelését azzal segítjük elő, hogy pl. elviselem Zsikém zsörtölődését a hátráltatásért, amit a népes barkácsoló gyermeksereg okoz a műhelyben. Az biztos, hogy ezek legalább tudják, hogyan kell fogni a kalapácsot, hogy biztosan ne üssenek a körmükre (két kézzel!). A kapanyél sem élvezeti cikk, de a teljesítményt növeli, ha több időnk marad fürödni a Velenceitóban, melynek közelében a telek van.

Nem csinálunk titkot az éhezők (India) támogatásából. A siránkozó panasztémájú emberek között nem kis meghökkenést kelt, hogy rendszeresen lecsípünk a bevételből erre a célra

(évi 24–40 ezer). Sajnos a hazai rászorulók irányában törések vannak a család lelkesedésében. Ezeket a tőlünk történt sorozatos lopások eredményezték, hiszen nehéz a gyermekeinkkel elfogadtatni, hogy a tolvajok is emberek, a gyerekeik nem tehetnek róla, hogy oda születtek...

A szociális törvények helyi értelmezésében a szigorúságot szorgalmazzuk, hogy a valódi rászorultság kiderülhessen. A valódi szegényt föl kell fedezni, és ebben a Nagycsaládosok Országos Egyesülete helyi keretein belül magunk is részt veszünk. A kedvezmények kihasználásában elég szemérmesek vagyunk, emberi kapcsolataink áthidalják ezt, és csurran-cseppen tanszerségély, beiskolázási támogatás... A gyógyszerkedvezményt elvből nem kérjük, mert annak kétszeresét kellene az Önkormányzatnak befizetnie „fölfelé”, így ezzel is szeretnők kimutatni, hogy nem a „mindent, mindenáron”-elv szerint élünk.

Az anyagiakat illetően a jelen rövid havi mérleg, melyre 16-an vagyunk, a következő: Hetvenezer forint osztódik, így az egy főre eső majdnem eléri az ötezret. Jól megvagyunk. Életünkhöz szükséges évi 20 tyúk, 4 hízó, 6–8 mázsa alma, 8–10 mázsa burgonya, 450–500 üveg befőtt, 80 q szén... Anyagbeszerzésünk természetesen nagy tételekben történik (pl. 1 q rizs, 2 q cukor, fél q méz...).

Az iskolai, óvodai (iskola előtti egy év) és haveri hatásokból az elviselhetőt elviseljük, Az elképzeléseinkkel ellenkezőt érvekkel és főként ellenprogramokkal próbáljuk elsorvasztani. Mivel sok az iskolásunk (jelenleg 9), így mód van jelen lenni a szülői értekezletek révén a „rongyrázós” szülők szavazásain, mikor a programokról döntünk. Fenntartjuk magunknak a jogot, hogy egy-egy tanrenden kívüli költséges és haszontalan programból kivonjuk gyerekeinket (kirándulások, mozgalmi, politikai kampányok...), ha az indokolt, és más programmal ellensúlyozzuk, hogy a gyerekek ne negatívan éljék meg ezt.

3. Gyermeknevelésünk

a. Szülői önnevelés

Mivel minden lényeges dolog az egyéni odaadottság mértékén múlik, ezért az önnevelést komolyan kell vennünk. Húsz éves házasságunk alatt kialakultak fix pontok, amelyek segítenek ebben. Mindenekelőtt egyéni és házaspári elcsendesüléseink. Az egyik nem pótolja a másikat, mégis az a tapasztalat, hogy ha az egyéni lerövidül, de a közös imádság megvan, akkor nincs baj. Néha olyan érzésem van, hogy a házastársi egységben még a lelkiélet területén is egymás kiegészítői vagyunk. Nekem több lehetőségem van elcsendesülni, mint feleségemnek, és ez adja a stabilitást a közös Biblia-olvasásunknak. Amelyikünkben állandósult a lelkiélet, az viszi a másikat is. Amíg ez ki nem alakult, sokat kínlódtunk. Jót tett az is, hogy a lelkiéletre szánt idő valami eleve meglevő szokáshoz kötött. Nálunk ez egy reggeli csésze kávé és a konyha ablakában mindig ott levő Biblia. Azért a konyha ablakában, mert félálmosan onnan szoktam végignézni a kerten, és így óhatatlanul is „belébotlom” a Szentírásba. Azért kávé, mert mindketten finomnak találjuk. Ilyen semmiségek segítettek arra, hogy minden reggel a napi evangéliummal indulunk és egymás mellől indulunk. Számtalanszor a legjobb lelki tanácsadó a házastárs, életünk legtöbb kérdését higgadt megbeszéléssel oldjuk meg. Sok mindenben hatunk egymásra, pl. sosem tudtam volna elképzelni, hogy spórolni is tudok, és lám, a feleségem minden fortélyt bevetve lassan átalakította herdáló természetemet. Ugyanebben a témában a „skót” asszonyból az évek során megkörnyékezhető pénzügyminiszter asszony lett. Neveljük magunkat és egymást. Azonban egymást közvetlen módon a legritkábban próbáljuk nevelni, mert ez rendre csődöt szokott mondani (két nyakas ember...) Közvetetten a gesztusokkal, jelekkel, a szokatlan viselkedéssel jelzünk. Ha társam ajka elvékonyodik és szája széle picit lefelé ível, akkor baj van. Akkor is baj van, ha valakivel beszélgetek, és feleségem elkezd tenni-venni körülöttünk... Jézustól is tanuljuk, hogy a jelekből olvasni tudni kell; ezekből is. Olvasni és önnevelődni. Adalékanyagot minden nap szolgáltat, de ezek nagy része elsüllyed a napi forgatagban. Este törekszünk arra, hogy a kiemelkedő, a még megmenthető tanulságokat felelevenítsük összcsaládi szinten az esti imában. Nagy gondok felmerülése esetére hoztuk létre a családi Fórumot, amit a 14 éven felüliek bármelyike összehívhat, és ott egyenrangúan megbeszéljük, kiértékeljük a helyzetet, és határozatot hozunk, amely szülőkre, gyermekekre egyaránt vonatkozik és kötelező. Ilyen pl. hogy a hétköznapi délutánokon maximum kétszer mehetek le a műhelybe, helyette a kicsik célirányos semlegesítését kell végeznem, hogy a nagyok tanulhassanak.

Szülői önnevelésünkben nagy szerepet játszanak az olvasmányaink, tananyagaink, amelyeket egyénileg, vagy kisközösségi baráti körben veszünk át. A legnagyobb hatásfokkal eddig Bulányi György Bokorlelkiségét és Gyökössy Endre írásait forgattuk családi életünk alakításában.

b. Gyermeknevelésünkről

Kapaszkodásunk iránya: jézusi normára nevelés szelíden. Hol tartunk és honnan indultunk? Kezdetben volt az öntudatos anya és a még öntudatosabb apa, és az ebből adódó feszültségek. Az apai elképzelés szerint egy gyerek akkor bőgjön, ha éhes, ha tisztába kell tenni, ha valamije igazolhatóan fáj.

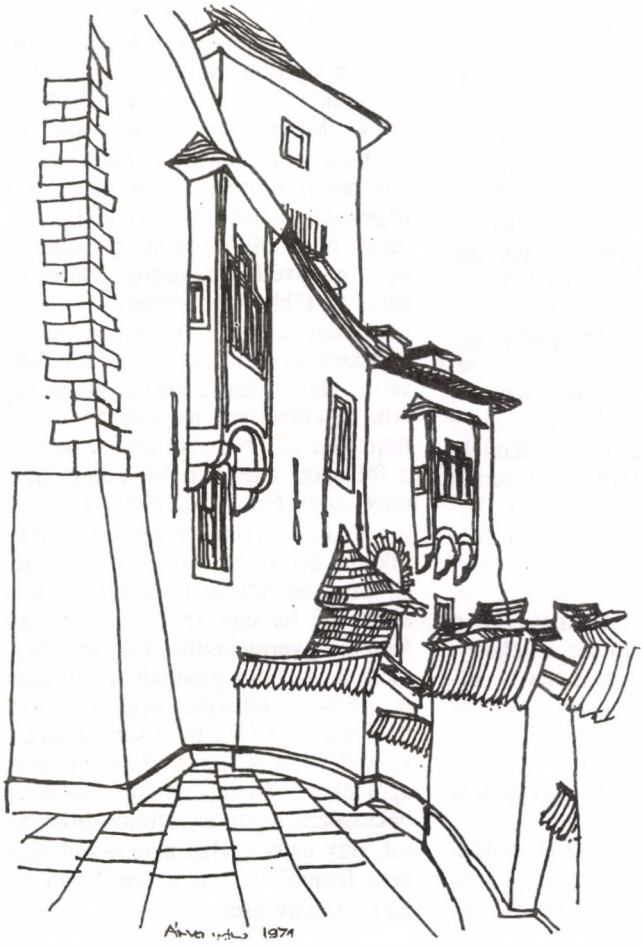

Ha mindezek rendben találtattak, akkor éjjel aludnia kell. Az anyai elképzelés szerint a ringató, csucsujgató kézbentartás nemhogy nem kényeztetés, de a baba fejlődésében nélkülözhetetlen szeretetmegnyilvánulás. Bizonyára az anyai szempont érvényesült mindig, amikor nem voltam otthon, mert otthonlétemkor is egy csapásra megszűntek a babák titkos fájdalmai, ha felvettük és ringatgattuk őket. Be kellett látnom, hogy nincs esélyem keménykedni, és ráadásul nem is lettek nyafka, elkényeztetett gyerekeink. Felcseperedvén és felszaporodván, az odakoppintások, fenékre suhintások jelezték, mikor mondott csődöt a türelmünk és a nevelési ötlettárunk. A legmegalázóbb fenyítésnek az arcul ütést tartom, ezért gyakorlatilag nem is alkalmaztam (a 20 év alatt kb. háromszor volt ilyen). A hétköznapi gyűrődések kapcsán előfordul az anyai nyakleves (szakkifejezése: „Megtéplek”), de ennek hatásfoka a ventillátor légfrissítő hatására emlékeztet, és a szenvedő fél ezt egy apai „No-no!” figyelmeztetéssel egy súlycsoportba sorolja. Minden családtag számára világos, hogy a verekedés és a verés bűn, ezért a felelősség megoszlik a kiprovokáló és a végrehajtó között — tehát nagyon kerülendő. Ma már a legszigorúbb fenyítésnek a „Megrázlak, hogy helyre rendeződj!” számít. Hogy ez konkréten mi mindent jelenthetne, azt magam sem tudom, mert odáig a gyerekek sem mennek el. A konfliktusok oldása egyénenként változik. Tipikus képet mutat be a hozzám hasonlóan nyakas Benjáminnal (4 éves) történt eset. Valami figyelmeztetés miatt megsértődött, és vonult körben az ebédlőben, és szépen földhöz vágott mindent. „Hagyd abba, mert megrázlak!” — vesztettem el türelmemet. „Nem!” — szögezte le ő, és még egy könyvet földhöz vágott. „Akkor pedig azonnal gyere a szobába, és beszéljük meg!” — bődültem el, nem akarván a család plénuma előtt megtörni őt. Erre azt válaszolta; „Az más” — és elindult a szoba felé. Így kell leszerelni egy szülőt.

Vannak megállapítások, amelyeket nagyon komolyan akarunk venni. Álljon itt néhány. Szeretni akarjuk bennük a rossz énjüket is, hogy könnyebb legyen az önnevelődésük. Amit mi jónak vagy rossznak tartunk, arról világos képet adunk, de a nagyok helyett nem akarunk dönteni (14–20 éveseknél). A rábeszélések annál gyakoribbak, minél kisebbek a gyerekek. Az értelmes rétegnél alaptételként ismételjük, hogy a szülői hibák nem mentségek a gyerek számára, mert a megtérést mindenkinek magának kell kifejlesztenie magából. A szülői erények nem erényei a gyereknek, mert az erényharmónia az egyén módszeres önnevelésének gyümölcse. A parancsnoki és utánkullógó szülőkép helyett az előttük járó, elöljárói képet szeretnők. Jóleső érzés, ha a nagyok párkapcsolataiban, elképzeléseiben jelen vagyunk mint minta. Nevelés szempontjából érdekes, ahogyan a felnövekvő gyerekeknél erősödik az önnevelés hangsúlya, ugyanakkor erősödnie kell a szülői türelemnek és elviselésnek is. Ebben sokat segít az a tudat, hogy nem a mieink ők, csak ránk vannak bízva.

Ha a direkt és indirekt nevelés arányát nézzük, akkor a közvetett a jelentősebb. Az, ahogyan élünk, feszülünk, oldunk és kötünk, ahogyan előttük éljük a magunk szentségre törekvő életét. Előttük és nem számukra: nincs pedagogizáló példálózás; minden szinten rontaná a hatásfokot. Igyekszünk csökkenteni a szeszélyes (nem kiszámítható) feladatkiosztásokat, mert pl. a napi sokszori rendcsinálási parancs feszültségnövelőbb, mint ha azt is egy-egy fix napirendi ponthoz kötjük: étkezés előttre, fürdés előttre... „Ha valamit abbahagyunk, akkor elrámolunk” — ez csak nehézkesen működő tétel, mert itt sokan érdekeltek és sok az átfedés a felelősség területén (ki játszott vele, ki öntötte ki stb.) Jó, ha hagyjuk „alkotni” a népet, még akkor is, ha az rumlival jár. Ilyen rumlis játék a kunyhóépítés a kertben. Főleg eldugottabb helyen, hogy anyjuk minél később fedezze fel... Egyik alkalommal falut játszottak, és volt 2–3 dobozház, 1 templom. Robi volt a pap, és jól megénekeltette, megimádkoztatta faluja népét (kibővülve utcabeliekkel), estére pedig egy fél zokni aprópénzt perselyezett össze.

Nagy szerepe van a humornak, sok görcsöt oldunk vele. Érdekes, hogy nem csorbulnak az elvek, a tekintély nem sérül. Egy számonkérési forma például az, hogy megfogom az illetékes állát azzal, hogy „Nincs probléma?”! Ez egy kedves játékunk is, mikor ők fogják meg a szakállamat, és illik megrettenve válaszolnom az ő kérdésükre. Élesben mégis hatékony, figyelmeztető ez a gesztus ma is. Elfojtás helyett a levezetésre törekszünk. Szabad dühösködni, de rombolni nem. Fejezze ki feszültségeit, de ha lehet, kulturáltan. A hogyanokba szólunk bele csupán.

A normára nevelésben az állapotbeli kötelességeket ellenőrizzük és számon kérjük, vagy erre alkalmas idősebb testvért felkérünk rá. Jellemző az időnkénti körletszemle, amikor mi szülők leosztályozzuk mindenki körletét (ágyát, szekrényét, asztalát) és kiértékeljük az eredményt. A legnagyobb büntetés a közös nevetés, mikor mosatlan zoknik kerülnek elő innen, lerágott almacsutkák onnan, és „borz-alom” minősítést kap egy ruhás szekrény. Akkor van nagy rend, ha valahogyan előre kiszivárog a szemle híre; sok jutalom is szétosztódik olyankor. A normára segítésben a mindent megbeszélés lassan ható, de fejlesztő elvét valljuk. A megbeszélés és érvelés azonban nem lehet a tett halála, ezért esetenként utasítás a huzavona vége, de a végső kiértékeléssel igyekszünk oldani ezt a kategorikus nyomást. Ide, a norma-kérdéséhez tartozó az is, hogy nem a nagyszülők és rokonok nyakára szülünk. A magunk lábán való megállás legyen természetes törekvés, még akkor is, ha sok segítőkész testvér–barát vesz körül bennünket.

4. Befejezés helyett

Egy ilyen mozaikkép magán hordoz mindent, ami éreztetheti, hogy kimeríthetetlenül sokrétű és csak folyamatában ragadható meg egy nagy család élete. Túlméretezett-e a tizenhattagú család? Van, akinek megválaszolandó kihívást hozott az élet. Minden azon fordul, hogy mennyire sikerül a helyzet uraivá lennünk, és egymás, gyermekeink, embertársaink szolgáivá lennünk. Meggondolatlanul része vagyunk a világ túlnépesedésének? Erre egy brazil püspök azt mondta a túlnépesedésről szónokló német kollégájának, hogy náluk tizennégy ember jut egy négyzetkilométerre, Németországban több mint kétszáz — hol is van túlnépesedés? A szegénnyé tett népekről mondja ezt az észak-atlanti világ, ahol a fogyasztói jólétben fölélik az emberiség nagyrészének életfeltételeit is. Óvatosan kell kezelnünk a fölkapott tételeket. Mi odáig jutottunk, hogy élni jó, az életet szolgálni jó. Jó és nagyon nehéz. Gyermekeinkben értéklehetőségeket, az Isten Országa lehetőségeit szolgáljuk, még akkor is, ha egy szülő nagyobbakat álmodik gyermekeiről, mint ami megvalósul. A Föld gondjait az egyének megtérései oldhatják meg: az igénytelenségre törekvő másokért éléssel, a sokoldalúságra törekvő, talpraesett, ajándékozó élettel, és az összetartó, békességre képes együttmunkálkodással. Egy nagy család nem is tud másként fennállni, mint az erre való kemény törekvéssel.

Peter Eicher

A római Világkatekizmus istenképe

„Isten maga elég.” — E mondatnak, amely az „Egyetemes Egyház Katekizmusának”, annak testes kötetének tartalmát a lehető legrövidebben — három szóban — foglalja össze, nem pápa és nem egyházatya a szerzője, hanem két nő: a „nagy” Avilai Teréz a 16. századból és a Gyermek Jézusról nevezett „kis” Terézia a 19. század végéről. — Még radikálisabb módon idézi a Katekizmus az egyház által a középkorban szentté avatott Sziénai Katalint, aki kritizálta a pápát, és aki állítása szerint a következő szavakat hallotta az Istentől: „Te vagy az, aki nincs, én vagyok az, aki van.” — És ki az az Isten, aki annyira szeret, hogy kinyilatkoztatja számunkra a szeretet nélküli élet értelmetlenségét? A 6. században élt Arles-i Cezária szerint csak az evangéliumból tapasztalhatjuk meg Isten szeretetének valóságát, amelyet ez a nő úgy dicsőített, hogy „nincs drágább tanítás”. Mert az evangélium szerint a valóságos Isten szerető emberré lett. — Természetesen szinte ez minden, amit nők hozzászólhatnak „A hitre és erkölcsre vonatkozó teljes katolikus tanítás kompendiumának” félhivatalos kötetéhez.

Mégis gyökeresen Istenre figyelő módon törekszik ez a férfiak által írt katekizmus arra, hogy méltányos legyen a benne — rejtett helyeken — idézett nők igényeivel szemben. Úgy tekinti a teljes emberi létet a maga dinamikus látásmódjával, mint Istentől kiinduló és hozzá visszatérő mozgást, mint az Atyától emberré lett Fiához vezető mozgást a Szentlélek által, amely az örök élet beteljesüléséhez vezet. Ez az a Szeretet, aki az Isten mint Teremtő, mint Megváltó és mint Beteljesítő. Ennek az Egyetemes Katekizmusnak felépítése szerint a Teremtő Atya megvallásából (=első rész) következik Jézus Krisztus egyházának nagy húsvéti ünneplése (=második rész): az egyház megdicsőíti Isten kinyilatkoztatását a liturgiában. Benne meggyógyulnak az emberi lét feneketlen mélységei. Mert az egyház szentségeiben az ember Isten saját létének titkát kapja: a keresztségben történő újjászületéstől a bűnbánat állandóan megújuló megtérésein keresztül és az Eukarisztia mindennapi táplálékán át a házasságban vagy a papságban létrejövő teljes létmegvalósításig, sőt a haldoklók megerősítéséig, amely a betegek szentsége révén az örök életre készít elő. Az ilyen Istenből eredő lét (=harmadik rész) elvezet a társadalmon belül a Hegyibeszéd konkrét szelleme szerinti élethez, valamint a Tízparancsolat utasításai szerinti megszabadító és felelős léthez, amelyek egyszerűen megszámolhatók az ember két kezének tíz ujján.

A vázolt gondolatmenet kifejtése a Katekizmusban mégis azt sugallja: Isten maga nem elég! Ez kell hogy legyen a világméretű egyházban a hit minden kultúrája számára a szabály.

Bármilyen koncentráltnak, nagy hatással és erővel bírónak mutatja is be a maga felépítése szerint a Világkatekizmus a hitet, annak tartalmai holtnak, elvontnak és modernelőttinek hatnak. Zsinati határozatok és pápai idézetek nehezen olvasható kotyvalékává válnak e tartalmak, amelyeket egyházatyák szövegeiből és kiragadott bibliai idézetekből tákoltak össze. Az atyák Istene? Antropocentrikusabb már nem is lehetne! Az egész mindenséget — mennyet, földet, tengert — kizárólag és egyedül az ember kedvéért teremtette. — És a nő? Patriarchálisabb beállítás már nem is lehetne! A nő kizárólag anyaként tükrözi a mindenható Atya tökéletességét. — És az Isten Fia? Őt az Atya küldte, hogy szenvedjen, sőt meghaljon: szabad akaratából kereste a szenvedést, hogy megválthasson bennünket. Újjászületését ünnepli a fájdalomra alapozott keresztény megváltástan átka! — Az Isten Fia a Katekizmus szerint kizárólag az apostolokon keresztül közölte egyszer s mindenkorra a katolikus püspökök számára az Atyaisten teljes felhatalmazását. Ezért legkiválóbban a katolikus egyházban, annak tanítóhivatalában működik az Isten Lelke is. Ha pedig Isten ennyire velünk van, akkor a Bibliát is egyedül a római katolikus tanítóhivatal tudja helyesen értelmezni. És ez az Isten elég az egyháznak!

De ugyan fel tudja-e szabadítani a szeretetből fakadó életre és az igazságosságért vívott harcra az ilyen Isten az élő embert? Hogyan fest a Világkatekizmus bibliaértelmezése? Ötszáz évvel a reformáció és a természettudományos forradalom után, háromszáz évvel a felvilágosodás kezdete és kétszáz évvel a demokratikus értelem győzelme után, száz évvel a pszichoanalízis áttörése és harminc évvel az egyházat a modern világba átvezető II. Vatikáni Zsinat után — az ember nem tud a megdöbbenéstől magához térni. Szabad lényként kell az embernek a Biblia szerint döntenie önmaga felől: vagy a Katekizmus értelmezése szerinti katolikussá lesz, vagy a pokol örök tüzére jut. Hogyan egyeztethető ez össze az Isten örök szeretetével?! És vajon minden esetben a pokolbéli ördög viszi az embert kísértésbe? A mélységnek ez a démona venné például rá arra, hogy kételkedjék Mária szülés előtti, alatti és utáni biológiai szüzességében? Az egyházat azonban két összetevő határozza meg, emberi és isteni elem, úgyhogy szinte kézzel megragadható benne az Isten. Konkréten a pápának mintegy isteni tévedhetetlenségére gondolunk itt, amelyet eddig soha nem látott keménységgel fogalmaz meg az új katekizmus. Ismét igényli most a katolikus tanítóhivatal szigorú vezetését a katolikus nők és férfiak hitérzéke és lelkiismerete, hogy Istennel azonos módon érezzenek. Notabene: kizárólag férfi-vezetésre van szükségük, mivel Jézus az apostolokat mint férfiakat avatta pappá. Bibliai ez a gondolat?!

Tudomást sem vesz e Világkatekizmus tartalma az egész modern teológiáról, sem a II. Vatikáni Zsinat ébredő szelleméről. Ázsia, Afrika és Latin-Amerika szegényeinek és kultúráinak kiáltását hallatlanra veszi ez az Európa-központú — hogy ne mondjam: Vatikán-központú — Egyetemes Katekizmus. A női misztikus szentektől vett idézetektől eltekintve semmiféle feminista teológia nincs benne, semmi ökológiai szemlélet, semmi politikai és mélypszichológiai felvilágosítás, sőt még a pedagógiai ismereteket sem veszi figyelembe. És ami még rosszabb: ökumenizmus-ellenes jelek tömkelege árulkodik a reformáció egyházaival szembeni megkeményedésről: még csak „egyház”-aknak sem nevezi őket! A minden teremtmény Istene, a minden nép, minden vallás és felekezet Istene római katolikus Istenné válik, ezen egyház hatalmának kivetítésévé. Ez a katekizmus-Isten — úgy tűnik számomra — arról árulkodik, hogy az egyház fél az Isten emberbarátiságától. Az evangélium szerint azért lett emberré az Isten, hogy minden népet elvezessen az önmagával történő emberi találkozáshoz. A Világkatekizmus számára nem elég az Isten emberiessége, az Isten mellett az Ördögöt, a megváltást és a félelmet is akarja. Valóban megválthat-e minket korunk bajaiból az az Isten, aki a Szeretet, amíg az egyház pokoli félelmet kelt bennünk?

És megvalósulhat-e ez a szeretet, ha emberek másképp gondolkodó embereket Isten nevében kizárnak az örök boldogságból? A „Jó Isten” poklától való rettegés és reszketés lenne a jövőnk?! Nem ez lesz a jövőnk, mert az az Isten, aki a Szeretet, valóban elég! Hogyan is mondta Arles-i Szent Cezária? Az evangélium elég — Világkatekizmus nélkül!

Forrás: Süddeutscher Rundfunk, 1993.01.01.

***

További kritikák a Világkatekizmusról

Egyértelműen kritizálta a katolikus egyház Világkatekizmusát *Peter Hünermann* tübingeni dogmatikus, az Európai Teológiai Társaság elnöke: A kötet csak töredékesen fogja a közösségépítést, a hit erősítését szolgálni az egyházban — írja Hünermann a Hannoverben megjelenő „Lutherische Monatshefte” (Lutheránus Havi Füzetek) legújabb számában. Hünermann véleménye szerint „elidegenítő” hatása van annak, hogy a Katekizmusban fel sem merülnek olyan problémák és kérdések, amilyenek Sao Paolotól Lagosig vagy Bangkokig foglalkoztatják az egyházat. A Szentírás kijelentéseinek „differenciálatlan” kezelése „kétségtelenül bizonyos fundamentalizmus veszélyét” ébreszti. Olyan egyszerű kérdésekre sem ad választ, amilyeneket a keresztény ember például a feltámadásról szóló különféle tudósításokkal kapcsolatban vethetne fel.

Forrás: Badische Zeitung, 1993. augusztus (KNA — Katolikus Hírügynökség)

***

Jacques Gaillot, Evreux püspöke (l. ÉV 1993. október, 28. o.) mondta: „A Világkatekizmussal ugyanaz lesz a helyzet, mint a Maginot-vonallal: szép emlékké válik, hatás nélkül.”

Forrás: Kirche Intern, 1994/2.

(—elká—)

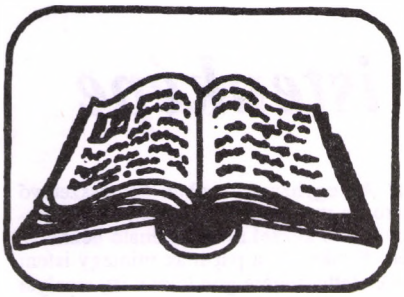

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket Dr. Galla Gábor darnózseli plébános, a májusiakat Király Ignácz készítette.

Április 3. — Húsvétvasárnap — Jn 20, 1–9 — „Látta és hitt”

Jézus feltámadása nem egyszerűen befejezése földi életművének. Az evangéliumok bőven beszámolnak Jézus életéről, tanításáról és haláláról. Azonban elmélyülten átolvasva az Újszövetség írásait, észrevesszük, hogy a húsvéti üzenet nem csupán valami függelék, valamiféle utóirat Jézus életében. Nem beszámoló a hős sorsáról, miután végrehajtotta a nagy vállalkozást. A Húsvétnak központi jelentősége van. Ezt fejezi ki a liturgia is, hiszen a Húsvét az egyházi év legnagyobb ünnepe, az „ünnepek ünnepe”.

Az idei ünnepen a negyedik evangélium híradásában hallhatjuk az események leírását, az üres sír felfedezését. Mindjárt a legelején szembeötlő a realista megközelítés. A leírásból hiányoznak a természetfeletti elemek: angyalok, ragyogás. Tényszerű tudósítást hallhatunk. A negyedik evangélium abban is eltér a szinoptikus evangéliumok leírásától, hogy csak a magdalai Máriát szerepelteti. Márknál ugyanis szerepel még Mária, Jakab anyja és Szalomé, Máténál pedig a „másik Mária”. Az események realisztikus szemléletét tükrözi továbbá Mária reakciója is az üres sír láttán: nem az jutott eszébe, hogy Jézus feltámadhatott, hanem az, hogy valaki vagy valakik ellopták testét a sírból. Az exegéták annak is jelentőséget tulajdonítanak, hogy a „szeretett tanítványban”, Jánosban tudatosult először a gondolat, Jézus feltámadt. Az ősegyházat nagyon is foglalkoztatta a kérdés, kik voltak a feltámadás tanúi? Szent Pálnak ősi hagyományra visszamenő tanú-listája Péterrel kezdődik a Korintusiakhoz írt első levélben. A negyedik evangélium árnyaltabb képet rajzol: igaz ugyan, hogy Péter az elsők között rohant Húsvét hajnalán a sírhoz, de a feltámadás első hiteles tanúja a „szeretett tanítvány”, János, aki „látta és hitt” az üres sírnál. Azt gondolom, hogy Péter elsőségét a tanítványok között elfogadták ugyan, de ez semmiképpen sem volt olyan jellegű, mint Péter mai utódja és püspöktestvérei, az apostolok utódai között fennáll.

Ezzel a megjegyzéssel az események leírásának realisztikus jellege áthajlik egy másik meghatározó jellemzőbe, a kérügmatikus jellegbe. Ez nem véletlen, hiszen a húsvéti esemény leírásai, valamint a feltámadt Jézus megjelenései, mind-mind a hívők hitének elmélyítését szolgálják. Éppen a negyedik evangéliumban fogalmazódik a gondolat: „Boldog, aki nem lát és mégis hisz” (Jn 20,29). Vagyis az apostoloknak, a feltámadás tanúinak az a feladatuk, hogy húsvéti hitet ébresszenek a lelkekben. Kitágíthatjuk az evangéliumi gondolatot: a látóknak az a feladatuk, hogy hitre segítsék a nem-látókat, a keresőket, az értékesebb életre vágyókat.

Vajon én milyen mélységben láttam meg az evangéliumi életeszményt? Meglátszódik-e rajtam az evangéliumi életeszmény? Tudok-e hitet ébreszteni Jézus és az Ő életeszménye iránt?

A húsvéti hit erre is felszólít bennünket. Péter és János élete igazolta, hogy megértették feltámadott Mesterüket. Nekünk is üzenik: Egy egész élet hűséges küldetésvállalása tudja csak igazolni húsvéti hitünket.

Április 10. — Húsvét 2. vasárnapja — Jn 20, 19–31 — Kételkedés és bizonyosság

Jézus feltámadásáról mind a négy evangélium beszámol nekünk. Az evangéliumok különböző találkozásokat örökítenek meg számunkra a feltámadt Jézus és tanítványai között. Ezek a beszámolók nemcsak az első keresztény nemzedékek számára íródtak, nekünk is szólnak. A ma emberének is hordoznak mondanivalót.

Ezek közül a beszámolók közül az egyik leginkább nekünk szóló üzenet a mai evangéliumi szakaszban rejlik. Tamás apostol szinte megtestesíti korunk emberét és gondolkodásmódját: „Hacsak nem látom... hacsak nem érintem... én nem hiszek”. Hányszor halljuk ma is a kételkedő ember kérdéseit: „Ki látta Istent?”; „Ki találkozott Vele?”; „Ki jött vissza a másvilágról?”; „Ha van Isten, akkor miért engedi meg azt a rengeteg gonoszságot a földön?”, és még sorolhatnám tovább. Igen, mert a kételkedés örök emberi tulajdonság, és csak akkor fogadunk el valamit, ha megbizonyosodtunk annak igazáról. Éppen ennek tudatában értékelhetjük a mai evangéliumban leírtakat. Hiszen éppen az igazolja, hogy az apostolok sem voltak hiszékeny emberek. Ők sem első szóra, pontosabban a sírnál járt asszonyok híradására hitték el, hogy Jézus feltámadt. Ők is bizonyosságot akartak, ahogy Tamás apostol is csak a bizonyosság tudatában mondta ki: „Én Uram, én Istenem”. Tamás apostol kételkedése így válik számunkra meggyőző érvvé. Az apostolok hite így válik számunkra hitelesítő jellé.

Vajon elegendő-e számunkra Tamás apostol és a többi apostol hite ahhoz, hogy higgyünk mi is a feltámadt Jézusban? Elegendő-e csupán az evangélium igazsága ahhoz, hogy elmélyüljön bennünk a feltámadásba vetett hit? Ha csak elméleti igazságnak tekintjük a feltámadást, akkor hitünk is csak elméleti síkon fog maradni. Ahhoz, hogy a feltámadás hite áthassa egész életünket, több kell ennél. A több azt jelenti, hogy be kell gyakorolnom a feltámadást. Mit jelent ez? Azt, hogy Jézus feltámadásának elfogadásával mi is szembetaláljuk magukat az élő Jézussal. Az élő Jézussal szembesülünk. Ahogy az apostolok is akkor hittek, amikor szembetalálkoztak az élő Jézussal. Szent Pál az élő Jézus és a hívő kapcsolatát a feltámadás fényében a következőképpen fogalmazza meg: „Ha Krisztussal meghaltunk, vele együtt élünk is. Ezért tekintsétek magatokat úgy, hogy meghaltatok a bűnnek, de Istennek éltek Jézus Krisztusban”. Ha tehát Jézusban cselekszünk, akkor feltámadásunkat mintegy elővételezzük, „begyakoroljuk”, éljük. Ennek tudatában a szeretet minden megnyilvánulása, melyet Jézusban végzek, hozzáad számomra valamit, ami segít az Istennel való végső nagy találkozásomban, vagy más szavakkal : elősegíti az én feltámadásomat.

A Húsvét éppen ezért alkalom mindegyikünknek arra, hogy mi is „feltámadjunk”, mi is igazabban járjuk azt az utat, amelyet Mesterünk mutatott. Lehet, hogy az útonjárás során egyszer-egyszer kétely költözik a mi szívünkbe is, de a szeretet gyakorlásának van egy jótékony hatása: a bizonyosságot erősíti bennünk, hogy jó úton járunk, olyan úton, amelynek végén az élő Jézus vár bennünket.

Április 17. — Húsvét 3. vasárnapja — Lk 24,35–48 — Megtérés és bűnbocsánat

Péter apostol Pünkösd utáni prédikációjában arról beszél a zsidó férfiaknak, hogy Jézus Krisztus, az Igaz ellen mekkora bűnt követtek el kortársai, amikor keresztre feszítették. Ugyanakkor nem a büntetést, a megtorlást emlegeti. Nem fenyegeti őket isteni ítélettel, hanem még mentegeti is őket azzal, hogy tudatlanságból követték el a gyilkosságot. Mindebből kitűnik, hogy Péter apostol megértette a feltámadt Jézus húsvéti üzenetét, amely ebben az evangéliumi szakaszban hangzott el: „Nevében megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni minden népnek”. A jézusi magatartás egy alapvető vonásáról van itt szó, melyet újra és újra tudatosítanunk kell magunkban.

Vajon mi értelme van ennek? A kérdést annál is inkább fel kell tennünk, mivel a keresztények közül sokan ma is úgy gondolják, hogy Istennek az a feladata, hogy a bűnöket megtorolja. Sőt még kívánják is, hogy Isten büntető keze sújtson le a bűnös világra. Mindebből az is következik sok keresztény számára, hogy evilág keretein belül is meg kell torolni a bűnöket. Pedig ez a gondolkodásmód idegen Jézustól. Először is azért, mert az ellene elkö-

vetett szörnyű gaztettet nem torolta meg. Másodszor: a feltámadása után nem azt mondotta el tanítványainak, hogyan fogja megbüntetni gyilkosait, hanem meghirdette a megtérés és a bűnbocsánat evangéliumát. Harmadszor: Jézus egész tanításával és tanításának szellemével szembehelyezkedik azzal a társadalmi igazságszolgáltatással, amely a bűn megtorlásának ideológiájára épül. Ő alaptalannak, tehetetlennek, sőt károsnak minősítette, és a maga részéről tiltotta is az ún. „igazságszolgáltatást”. Tanítása tele van olyan tételekkel, amelyek ezt a gondolatot alátámasztják. „Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéljenek!” — kezdődik a sor a Hegyi Beszédben. Ennek a kijelentésnek a szellemében kell értelmeznünk a búzáról és a konkolyról szóló példabeszédet is. Ezen keresztül Jézus arra mutat rá, hogy nem a mi feladatunk a bűnösök megbüntetése vagy fizikai megsemmisítése. Jézus azt is tiltja számunkra, hogy pereskedjünk felebarátainkkal, akár aktív, akár passzív értelemben: „Ha perbe fogva el akarják venni köntösödet, add oda a köpenyedet is.” A házasságtörő asszony esete kapcsán, amikor nem volt hajlandó megköveztetni az asszonyt, egyértelműen tanúságot tesz arról, hogy az állami igazságszolgáltatást és ítélet-végrehajtást is helyteleníti. Tudjuk ugyanis, hogy a Jézus korabeli társadalomban Mózes rendelkezései nemcsak vallási, hanem állami törvények is voltak. Erre a jézusi gondolatra sokan lemondóan legyintenek, arra hivatkozva, nemhogy csökkenne, hanem éppenséggel növekszik a bűnesetek száma. Ha jól belegondolunk, ez az érvelés nem Jézus elgondolásának a cáfolata, hanem annak a hibás társadalmi gyakorlatnak a szükségszerű következménye, amely a bűn büntetésének ideológiájára épül és csődtömeget eredményez.

Ezzel szemben a feltámadt Jézus meghirdette a megtérés és megbocsátás evangéliumát, mind az egyéni konfliktusok, mind a közösségi és társadalmi konfliktusok egyetlen eredményhozó gyógyszerét. Nekünk keresztényeknek az is küldetésünk, hogy ezt az evangéliumot képviseljük.

Április 24. — Húsvét 4. vasárnapja — Jn 10,11–18 — A pásztorok hivatása és küldetése

A Hivatások vasárnapját ünnepeljük a mai napon. Első megközelítésben arra gondolunk, hogy ezen a napon az Egyház felszentelt papjait és a szerzeteseket kell előtérbe állítani. Unos-untalan halljuk ugyanis, hogy milyen kevesen vannak, mennyire túl vannak terhelve. Továbbá felszólít bennünket az Egyház, hogy imádkozzunk az Égi Pásztorhoz, hogy küldjön pásztorokat nyájához, mert ha lesz elegendő pásztor, akkor minden rendbe jön, megszűnnek az Egyház súlyos gondjai. Valóban megszűnnek a súlyos gondok? Pontosabban: ebben az irányban keresendő a megoldás?

Azt gondolom, hogy a kérdésre nemmel kell válaszolni. Mégpedig azért, mert kimondatlanul az a szemlélet húzódik meg emögött, hogy Jézus ügye egyenlő a papok ügyével. A kedves híveknek csak annyi a feladatuk, hogy engedelmes nyájként kövessék pásztoruk szavát. Ebben a szemléletben központi helyet foglal el a kultusz, a liturgia végzése, amelyben szükségszerűen a papé a főszerep, a hívek pedig igénybe veszik a liturgikus szolgáltatásokat.

Ezt az egyházi gyakorlatot látva felmerül a kérdés, vajon Jézus az általa összegyűjtött tanítványoknak ezt a feladatot adta? Az Egyház Jézus elgondolásait valósítja? Másképpen megfogalmazva: a jelenlegi egyházi gyakorlat az eredeti jézusi elgondolás kibontakozása-e?

Az evangéliumok tanítása alapján azt mondhatjuk, hogy Jézus nem akart az ószövetségi vallással szemben új vallást alapítani. Ehelyett egyetlen parancsot — a szeretet egyetemes parancsát akarta lelkükbe írni. Istentiszteleti vallási tevékenységet csak annyiban akart, amennyiben ezek szolgálják bennük a szeretet növekedését, a készséget az egyetemes szeretetparancs megvalósítására. Jézus a maga tizenkettőjét elküldte a világba, hogy hiteles tanúi és megvalósítói legyenek az örömhírnek, a földet Isten országává alakító programnak. Szükségszerűen minderről nem egyéneknek, hanem közösségeknek kell tanúskodniuk. Hiszen ahol Isten Országa megvalósul, ott konkrét közösség által valósul meg. Ebben a küldetésben Jézus nem tett különbséget papok és hívek között. Ez a küldetés mindazoknak szól, akik meghallották Jézus felszólítását: „Jöjj, kövess engem!” Jézus elgondolásában az Egyház a felnőtt, küldetést vállaló férfiak és nők közössége. Az Egyház — mint tapasztaljuk — sajnos nem ebbe az irányba fejlődött. A mai vasárnap fő gondolatánál maradva az egyik kulcskérdés, hogy az Egyházban kik lehetnek pásztorok. A jézusi irányban tett pozitív lépés lenne, ha a nőtlen férfiak mellett alternatív gyakorlatként lehetőség lenne nős férfiaknak, valamint házas nőknek is gyakorolni a pásztori hivatást. Ha a keresztény nép elsöprő többségét alkotó rétegek számára is megnyílnék a lehetőség Jézus, a Jó Pásztor utánzására. Ő magas mércét állít elénk, hiszen azt mondotta: a jó pásztor „kész életét adni juhaiért”. Ennek a nyitásnak bizonyára sok-sok pozitív gyümölcse lenne. Elsősorban hatékonyabban valósulna a Földet Isten Országává alakító program. Növekedne mindnyájunkban a felelősségtudat, amelyet Jézustól, a Jó Pásztortól kaptunk örökségbe.

Május 1. — Húsvét 5. vasárnapja, A munka ünnepe, Anyák napja — Jn 15,1-8 — Munka és gyümölcs

Faluhelyen egy kertes gazda, ha kicsit adott magára, akkor szőlőt ültetett. Egy kis lugast, néhány tő bornak való fajtát. Gyermekfejjel sokáig nem értettem, mire jó ez a sok fölöslegesnek látszó munka. Alig volt hely a szükséges zöldségféléknek, de a szőlőnek szorítottak helyet. Alig bírták a szükséges és nélkülözhetetlen munkát, de a kis szőlőcskében pihenőidőben is dolgozgattak. Részeges borivók lettek volna? Nem feltétlenül. A földműves ember belső késztetése lett volna, hogy kikapcsolódásul is a munkát válassza? Vannak munkák, amelyeket azért végzünk, hogy kiemelkedjük a hétköznapok munkáiból. Ilyenek az ünnepekre való előkészületek, az édesanyák hazaváró fáradozásai. Ilyen a szőlőművelés is. Ihatnánk vizet is, de ünnepi találkozáskor nem azt kínálunk. A szőlő az ünnep jelképe. Műveljük, hogy akár mások, akár a magunk örömét szolgáljuk vele.

A szeretet örök ünnepét élő mennyei Atya szakszerűen kezeli szőlejét. Ismerjük aggódó, dolgos, kemény gondoskodását a próféták elbeszéléseiből, Jézus példabeszédeiből, és mindezeknek betetőzése a mai evangélium. Az eddigi szőlős történetekben Isten mindig nagyon odafigyelő gazdaként szerepelt, a nép, az ember pedig szőlőként, vagy a szőlő bérlőjeként. Ma ennél még többet olvasunk: az Atyának olyan szőleje van, ahol a tő Jézus, a vesszők mi vagyunk. A nemes tő nem lehet meddő és nem teremhet fajtájától eltérő fürtöket. Az Atya jó gazda: nem teljesítményben, hanem gyümölcsben gondolkozik. A teljesítményt a műszaki mechanikában lóerőben mérik, a gyümölcsöt Lélek-erőben. Az Atya megtehetné, hogy gondolatvillanással elvégzi gazda-teendőit, és micsoda teljesítmény lenne ez! Ehelyett folyamatosan figyelő szemmel és értő kézzel műveli szőlejét az idő tengelyén. A szőlő oldaláról nézve ez kellemes és kellemetlen következményekkel is jár. A trágyázás, kapálás, permetezés kellemességei mellett a metszés és kacsozás fájdalmait is jelenti. Ha csak teljesítménybe metsz a gazda, mint egy bérmunkás, akkor meghagyja a csapokat és kész. Ha gyümölcsre metsz, akkor a legjobb rügyeket kiválasztva vág, és gondol a jövőre is, előre meghagyva a majdani termő csapot. A jó gazda nem adja idegen kezébe a metszést. Az Atya is maga végzi, gyümölcs reményében.

Mit tehetünk mi, a vesszők? Mindenekelőtt tudatosítanunk kell, hogy a Gazda szeme rajtunk van. A „gazda szeme hízlalja a vetést” népi mondás a szeretet tapasztalatából született: minőségileg más a szeretettel gondozott gazdaság, mint a nyögve-nyelt robottal végzett munka. Az Atya szeretetének tudatosítása erőink mozgósítását célozza. El kell fogadnunk az élet istenálmodta értelmét, a gyümölcshozást a szeretetben. Akkor is, ha a tisztulás és tisztítás fájdalmait kell megélnünk. A csak levélre és kacsra képes vesszőket levágja a következő tavaszi metszés. Ez nem irgalom kérdése, ez gyümölcs kérdése. Kegyes nyöszörgéssel nem menthető meg gyümölcstelen életünk az örök életre. A gyümölcs az Isten rendje. A végigkalandozott élet, a nyüzsgő kavargás sem ment meg, és semmilyen pótcselekvés. Csak a gyümölcs ment meg: ez több, mint tetteink halmaza, több, mint jótetteink sokasága. A gyümölcs az, amivé leszünk legbensőbb énünkben tetteink által. A gyümölcs az Isten megvalósulása bennünk: a Lélek-erőben mérhető örök értékünk. Teljesíthetek az emberiséget ámulatba ejtő alkotásokat, ha szent életvitelemmel nem ejtem ámulatba Istent.

A termőre szánt vessző mindent megkap a tőtől, Jézustól, és mindent megkap a Gazdától. A felelősség csak a miénk. Ahogyan édesanyának a gyermekét meleg szeretettel éltető nőt mondjuk, úgy kereszténynek a krisztusi szőlőtőn gyümölcsöző ember nevezhető. A lemetszés miatti félelemnél legyen erősebb a gyümölcs édes, örök örömébe vetett hitünk.

Május 8. — Húsvét 6. vasárnapja— A tömegtájékoztatás világnapja — Jn 15,9-15.17 — Egymást szeressük, ne mindig egy mást...

A búcsúzó Mester elmondja a legfontosabbat. Ha nem ismernénk Jézus szeretetre vonatkozó tanításának tartalmát, azt hihetnénk, hogy egy búcsúzkodó öreg tanító bácsi szavait olvassuk a mai evangéliumban. A jézusi szeretetfogalomnak semmi köze sincs a szent általánosságokhoz, az elvtelen megalkuvásokhoz, a behatárolt kollektív önzéshez. Az ő szeretete tevékeny másokért élést jelent, személyválogatás nélkül. Jézus semmi újat nem akar mondani ezzel, hanem valami nagyon közismertet, általános érvényűt, olyat, ami elől senki sem térhet ki. Az ő szeretetfogalma azt jelenti, hogy „amit szeretnétek, hogy az emberek veletek tegyenek, azt tegyétek meg ti is velük” (Mt 7,12).

Ennek az életprogramnak Kr. előtt 800-tól írásos előzményei vannak. Thálész (Kr.e. 600.) szerint az élet értelme, hogy „ne tegyük azt, amit másoktól rossz néven veszünk”. Szókratész (Kr.e. 400.) ugyanennek pozitív megfogalmazója: „Bánjatok úgy másokkal, ahogyan kívánjátok, hogy én veletek bánjak”. Kung-tse azt tanította, hogy „amit nem kívánsz magadnak, azt ne tedd senki mással.” Az indiai Mahabháratában (Kr.e. 400.) ugyanez így hangzik: „Ami számotokra gyűlöletes, azt ne tegyétek senki mással se!” Ugyanitt megvan a pozitív megfogalmazás is: „A bölcs mindenkivel úgy bánjék, mint saját magával.” Jézus idejében a közgondolkodást a zsidóknál Hillel rabbi és iskolája határozta meg: „Amit nem kívánsz magadnak, ne tedd felebarátodnak!” Ez a Tóra, a többi magyarázat — mondta tanítványainak a rabbi.

A jézusi szeretet „aranyszabálya” jelen van az emberiség gondolkodásában. Jézus sajátja az abszolút egyértelmű pozitív hangsúly, és az, hogy a szeretet csúcsértékén kívül semmi más csúcsértéket nem ismer el. Az ószövetségi tiltások helyett pozitív aktivitásra tanít. Teszi azt úgy, hogy nem épít fel új teológiákat, filozófiai rendszereket, hanem a legegyszerűbb ember számára is érthetően szeretet-tettekre buzdít. Kortársai a mózesi tiltó rendszeren nőttek fel (2 Mózes 20,13). Jézus tanítványai is. Annyira nehezen és keverten sikerült csak átvenniük Jézus pozitív szemléletét, hogy a Mester elmenetele után újra a tilalmi rendszert visszhangozza az Apostolok Cselekedetei, a levelek, a Didaché. Ennek ellenére szerencsére a jézusi hangsúly olyan erős volt, hogy átütött a visszaemlékező írásokon, az evangéliumokon.

A mai evangélium a tanítványi kisközösség belső életére teszi a hangsúlyt. Ha belül egymásért élő szeretet van, akkor van esély őszinte és tartós kifelé megvalósuló szeretetre. Jézus nem kínál kiskapukat, melyeken elsurranhatunk a kihívások elől anélkül, hogy a szeretet válaszát meghoztuk volna. Ha nem élünk jól házasságunkban, nem menekülhetünk jó lelkiismerettel külső tevékenységekbe. Ha gyermekeink számára élő tilalmi táblává lettük, akkor nem vettük át a jézusi pozitív szemléletet. Ha kisközösségünkben minden van, csak önmagunkon túllépni akaró feltöltődés nincs, akkor még nem remegtette meg szívünket a jóhír igazi lényege. A „szeressük egymást, gyerekek” arra jó, hogy a problémát letakarjuk, kikerüljük és agyonhallgassuk. A pozitív jézusi örökség egyszerű tapasztalatokban igaznak bizonyul. Milyen jó, mikor valaki akkor karol belénk, mikor nem egyedüllétre vágyunk, hanem segítő karokra. Milyen jó, mikor valaki akkor, úgy szólít meg, mikor befogadóképes vagyok, és akkor jelzi hibáimat, mikor nyitott vagyok, és akkor mond biztató, mentegető, megértő szavakat, mikor látja hibáim miatti elkeseredésemet. Minden egészséges ember várja, hogy embertársai segítsék külső és belső gazdagodásában. Az elidegenedés szörnyűsége abban rejlik, hogy mindannyian várjuk a szeretetet, és ha nem kapjuk meg, bezárulunk: „Én mit kapok, velem ki törődik, nekem ki segített, mikor kellett volna?” A Jézushoz tartozás azonban kötelez. Kötelez a kezdeményező másokért élésre, a csakazértis jótettekre. Ez az „agapé” szeretet: a viszonzásra nem spekuláló isteni szeretet.

A közel levőket nem könnyebb szeretni, mint a távolabbiakat. Szoktuk mondani, hogy a szeretet a távolságokkal növekszik. A közelségben több az elviselni való is, több a súrlódás. Ami egymás között természetes, arra a kívülebb állóktól méltatást kapunk. Sokszor azért mozdulunk könnyebben a távolabbi feladatok felé, mert belső körünkben kevés méltatást kapunk. A jézusi élethez szükséges erőforrásokat belső szeretetünkben kell megtermelnünk, hogy ne kelljen megcsalni egymást a legbelsőbb szeretet köreinken kívüli koldulásával.

Áprilisi közhelyünk

„A szegénység nem bűn”

Mi az értelme ennek? Mi az oka annak, hogy egy ilyen pofon egyszerű igazság közhellyé válik? Alighanem eltérő válaszokat kell adni erre a két kérdésre aszerint, hogy a közhelyet ki mondja.

A *szegény* ember szájából védekezésként hat: „Bocsánatot kérek, hogy ilyen szegény vagyok/szegények vagyunk, de ugye, ez nem bűn?!” Olyan felhanggal, amely egyúttal tartalmazza a felmentést is: „...de ez, ugyebár nem bűn?!”

Ha *módosabb*, vagy éppenséggel módos ember használja ezt a közhelyet, akkor valami leereszkedő megbocsátást fejez ki a szegény ember felé: „Na jó, jó — nem történt semmi, hiszen a szegénység nem bűn!”

Közös mindkét mentalitásban az, hogy a szegénységet rossznak tartja, a szegény embert pedig másodrangú állampolgárnak, a felhang azonban e tekintetben is *különböző*. A szegény ember részéről szégyenkezés van benne, s egyúttal a vágy a gazdagság után, vagy legalábbis a felemelkedésre. A módosabb ember részéről a valóság cinikus tudomásulvétele mellett annak jóleső érzése, hogy „én nem vagyok szegény”, de egyúttal az a mélyen gyökerező óhaj, hogy a helyzet ne változzék, a szegény ember maradjon csak szegény, én pedig maradjak csak módosabb.

Igazán *gazdag* emberek talán ritkábban használják ezt a közhelyet, s akkor valószínűleg főként önigazoló szándékkal és a szegényeken nemsegítés ideológiájául: ha egyszer a szegénység nem bűn, akkor nem történt/történik semmi rossz, tehát nincs ok a közbeavatkozásra. Ez egyúttal persze a status quo rögzíteni akarásának szándékát is magában foglalja.

Az ebben a közhelyben megnyilvánuló mentalitás akkor válik igazán nyilvánvalóvá, ha szembeállítjuk vele az e témára vonatkozó jézusi „közhelyet”: „Boldogok a (Lélekben) szegények!” (Mt 5,3) Íme, az a bizonyos távolság Makó és Jeruzsálem között!

—n—s

Május 15. — Mennybemenetel ünnepe — Mk 16,15-20 — Aki hisz és bemerítkezik

A Jézus ajkára adott evangéliumi szövegek összessége alapján a hit lényegében hűséget és bizalmat jelent. Jézus Jó Híre azért igaz, mert megtapasztalható az igazságtartalma (Jn 1,50), meghallható (Jn 17,20), mindenféleképpen érzékelhető (Jn 14,10) az a tény, hogy Jézus nem akar félrevezetni, hogy következetesen harmóniában vannak szavai és tettei. A tanítványokban mindezek hatására létrejön az a meggyőződés, hogy Jézus tanítása valóban Jó Hír. Küldetést is arra kapnak, hogy tanúsítsák azt, hogy Jézus üzenete minden ember számára Jó Hír. A történelem során az emberek kultuszt igénylő vágyának kielégítésére a hit nem a belátott meggyőződéshez való hűséget jelentette, hanem egy valós, vagy nem valós tekintély alapján való elfogadást. Ez a torzulás az elvi tételek javára és a tennivalóink kárára történt. Ma a hívő ember azt jelenti, hogy elfogadja Isten létét és vallásos, kultikus életmegnyilvánulásai vannak. Sajnos ez nem minden esetben jelenti a szeretet jézusi tetteinek megjelenítését az élet mindennapjaiban. A hit Jézusnál a személyéhez és tanításához való tevékeny hűséget jelenti. Aki hisz, az tudja, hogy mit, kit fogad el, és amit elfogadott, ahhoz rendezi mindennapjait. Nemcsak a vasár- és ünnepnapjait. Ez az odaadott élet azt jelenti, hogy ahol élünk, ott békességet munkálunk (Jn 4,21), ajándékozóan adunk a rászorulóknak (Mt 24,49) és hirdetői vagyunk a Jó Hírnek (Mt 9,27). Az evangelizálás általános keresztény feladata nem azt jelenti, hogy mi próbálunk éldegélni, néha még be is valljuk, hogy keresztények vagyunk, az emberek pedig ezt látván-hallván majd megtérnek, ha akarnak. Ma kereszténynek lenni reálpolitika is, tehát nehéz eligazodni a hitelesség tekintetében. Nehéz annak, aki nem veszi a fáradságot, hogy saját meggyőződésre nevelje föl magát, és megelégszik a fejbólogatás felelősséget másokra hárító állásfoglalásával. Aki hisz..., aki belátja és elfogadja..., aki tetteiben követni igyekszik..., aki a nehézségek ellenére is hűséges marad a jézusi eszményhez —, az üdvözül.

A bemerítkezés a köztudatban a vízzel való megkeresztelést jelenti. Vallási felekezetenként változik a hogyanja, de lényegében a Jézus iránti elkötelezettséget lepecsételő aktus. A bűnt eltörlő tagfelvételi szentség nem azonos a mai evangélium jézusi tanításával. Az evangéliumokban ugyanis ez a szó (baptidzein) alapvetően a vízzel való lemosást, bemerítést jelenti (Mk 7,4). Ezzel fejezi ki a zsidók tisztálkodási szokását, ez szerepel Keresztelő János kultikus bemerítéseikor (Csel 1,5). Jézus ajkára adva nyolcszor is egészen mást jelent: a szenvedésbe történő bemerítést. A Keresztelő János és a Jézus-féle bemerítés közötti különbséget az fejezi ki, hogy egyikük vízbe, másikuk Szentlélekbe merít bele. Jézus nem végzett vízbe merítést, a Keresztelőtől hozzá átálló tanítványok is hamarosan felhagynak a vízkeresztséggel (Jn 3,22 és 4,2). A pünkösdi Lélekbe merülés (Csel 2,3) után az ősegyház automatikusan összekapcsolja a kétféle bemerítést. Visszatérnek az elhagyott Keresztelő-féle gyakorlathoz. Ez a visszatérés lehet jó is, lehet ártalmas is. Rossz, ha az életalakítást kívánó jézusi parancs helyébe e kultikus, mágikus elemek lépnek. Ezek ugyanis hajlamossá teszik az embereket arra, hogy Isten kegyelmére bízzák azt is, ami az ő dolguk lenne. Jézus nem alapít semmiféle vallási trükkrendszert, mellyel egyéni erőfeszítések nélkül bejuthatunk az örök életbe. Aki hűséges és ezért még a szenvedésbe való bemerítést is vállalja, az üdvözül. Aki hűséges és a szeretet-Isten közösségébe bemerítkezik, az részese az Életnek (Mt 28,19).

Május 22. — Pünkösd — Jn 20,19-23 — Oldás és kötés – elengedés és visszatartás

Nagy a homály. Amint távolodunk a történelmi Jézus személyétől, úgy erősödik a köd, úgy nő a ködösítés. Valakiknek érdekük fűződött ahhoz, hogy Jézus köré egyre több, értelemmel beláthatatlan elemet rakjanak. Ki tudná megmondani, hogy mi is történt pünkösdkor? A mítosztalanító bibliakommentár erre is természetes magyarázatot talál ki, és a keleti képekben gondolkodó mentalitással akarja kikerülni a rendkívüli elemeket. Akik számára Isten földi életekbe történő belenyúlásai elképzelhetőek, azok számára a látványos és különleges események Isten Lelkének közvetlen megnyilatkozásai. Ha ez elegendő és értelmes magyarázat, mellyel legalább odáig el tudunk jutni, hogy az Istentől kapott értelmünk törvényei számára nem ellentmondás Istennek ez a csodája, akkor máris kezdődhet az ünnep.

De van egy kis probléma. Az ünnep lényeges eleme a visszatekintés, melyben levonjuk az üdvös tanulságokat, örvendünk az ünnep bíztató erejének, és előretekintésünket erre a biztos múltbeli alapra építjük. A probléma ott van, hogy ez a visszatekintés nem tudja semmibe venni a történelemnek a Szentlélekre hivatkozó hatalmi gazemberségeit. Az önfeláldozó szeretet kibontakozása helyett az egyházi hatalom bontakozott ki azon az alapon, hogy ők Jézus Lelkének kizárólagos birtokosai. Ezért lehet az emberi élet egyetlen lényeges kérdésében — az üdvösségben — tévedhetetlen, és ezért lehet mértékadó minden egyéb kérdésben, hiszen minden összefügg az üdvösségünkkel. Aki az igazság letéteményesének állítja magát, és ezt az emberek fölötti hatalmára használja, az nem Jézus Istenében hisz, az nem az értünk élő Lélek által tevékenykedik. Hogy kiben hisz és mi által él, azt a gyümölcsök megmutatják. Az emberek annál könnyebben kézben tarthatók, minél több a mitikus és bizonytalan elem: „Ki tudja? ... Hátha mégis. Nem értek én ahhoz, jobb, ha a papra bízom...” Ha ez az emberi toporgás egy hatalomhéhes erővel találkozik, akkor vége. Vége az egyéni lelkiismereti és tudati fejlődésnek, vége a mindenkiben szólni akaró Léleknek. De hát itt van a mai evangélium az oldás-kötés hatalmának átadásával! Itt van, és itt van az erre hivatkozó szeretetlenségek, infantilizálások egyháztörténelme. Hogyan ünnepeljünk? Mit lehet itt ünnepelni? Azon keveseket, akik megkapván ugyan az egyszerű istenképű emberhez képest a még istenképűbb eltörölhetetlen jegyet, mégis önátadó életükkel az emberek üdvösségét úgy munkálták, hogy azok felnőttekké lettek hitükben is és lelkiismeretükben is. Őket biztosan ünnepelhetjük, mint Jézus hiteles képviselőit és követőit. A kiváltságot nem ismerő Jézus kiváltságot megalapozó tanítást adott volna? Voltak, akik életükkel bizonyították, hogy nem feltétlenül ilyet adott.

A jókra és gonoszokra is esőt adó Isten Jézus által a hetvenszerhétszeri megbocsátást tanította. Jézus küldötteit csak ebben a vonalban tudom elképzelni. Lehetséges, hogy Jézus felszólítása az oldás-kötésről ennek tükrében is értelmezhető. Mintha ilyeneket mondhatott volna:

Vigyázzatok! Az istentelen kötelékek sokasága akar megkötni benneteket és a rátok bízottakat. Az én igazságom szabaddá tesz titeket, ti is tegyétek szabaddá az igazság által az embereket, oldjátok el kötelékeiket, melyek gátolják felnőtt szeretetük kibontakozását. Amit a megbocsátó szeretet erejével ti nem tudtok feloldani, azt más sem fogja tudni feloldani. Felelősségtek óriási, mert akinek feloldására nem juttok el, az megkötözve marad. Én pásztor nélküli juhoknak láttalak benneteket, és nem tudtam hagyni, hogy kóboroljatok. Ti rablláncban sínylődőnek lássátok felebarátaitokat, és nem lesz szívetek sorsukra hagyni őket...

Ha Jézus valami ilyesmire gondolhatott, akkor itt nem marad semmiféle hely az uralkodásra, a fizetett állású vallásoskodásra. Itt csak egy csúcsra járatott életvitelnek van hely. Nagyon kell nekünk ez az ünnep! Az elterpeszkedésből fölráz, a megülésből kimozdít, a magyarázkodásokból kijózanít és az egymás iránti közömbösséget önfeláldozó szeretetté tüzesíti. Úgy legyen!

Május 29. — Szentháromság vasárnapja — Mt 28,16-20 — „Veletek vagyok....”

A szeretetközösségek ünnepe van. Azon közösségeké, melyekben legalább három dinamikus elem jelen van: aki szeret, akit szeret és ami által kifejezi szeretetét. Amikor az ember meg akarja érteni a megérthetetlent, akkor a Szentháromság tekintetében is ilyen emberi fogalmakra szorul: egy abban, hogy szeretni akar, és három abban, ahogyan azt meg is teszi. Szeretetközösség az Isten. Az emberi értelem odáig tud eljutni, hogy nem butaság Róla azt is állítani, hogy egy, és azt is, hogy három.

Az emberi élet egyetlen értelmes célja, hogy ilyen szeretetközösségre törekedjünk. Aki ebben még nem nagyon bizonyos, az emelje fel a fejét és nézzen körül. Legyen őszinte és tegyen tárgyilagos meg-

állapításokat saját tapasztalatairól és a történelem súlyos tanulságairól. Aki ezt megteszi, az nem fogja varjúkárogásnak minősíteni a katasztrofális ökológiai állapotokat, nem fogja a kívülálló közömbösségével vállát vonogatni a három világvallás balkáni szörnyűségei láttán, és nem fogja sóvárgó szemeit az észak-atlanti világra függeszteni, mintha annak gazdagsága nem a harmadik világ nyomorának árán jött volna létre. Senkinek nem lehet kétsége afelől, hogy a primitív és a civilizált önzés legelképesztőbb teljesítményei vesznek körül bennünket. Még jó, ha magunk is nem vagyunk tevékeny létrehozói és haszonélvezői ennek, hanem csupán szenvedő alanyai. Földünk egésze és az Isten teljessége szeretetközösségek után kiált. Olyan összetartó sejtek után, melyek egymással informatív és karitatív kapcsolatot tartanak fenn. Nem akarják egymást a maguk képére alakítani, hanem örülnek az Isten adta sokszínűségnek. Nincs szükségük ökumenizmusra, mert a Teremtő által odaajándékozott Föld mindannyiunk közös háza, otthona. Olyan közösségekre van szükség, melyek szeretetüket nem igazítják a mindennapi politikai és egyházi elvárásokhoz, hanem egyedül a határtalanság felé vonzó Istenhez. Az ilyen közösségek egysége nem azon áll, hogy közösen utálnak valakit, hanem hogy közösen aktivizálódnak az egymásért és másokért élésre.

Ki lehet közösségben Jézussal, kivel is marad mindennap? Aki hirdeti az Ő Jó Hírét, aki tettekre váltja azt. Velük volt, van és lesz. Úgy látszik, hogy ez az együttlevés másként nem lehetséges. Hiába teszem oda minden kérésem után azt, hogy az ő nevében kérek, hiába hivatkozom reá minden tettemben. Itt a tények döntenek, nem a szándékok. Vagy megteszek valamit, vagy nem; egy éhezőt nem lehet majdnem megetetni, egy békétlenséget nem lehet majdnem feloldani. Az ember könnyen eljut a tettekre buzdításig. Könnyebben vagyunk bölcs tanácsadók, mint sorstársak. Sajnálatos tapasztalat, hogy a szeretet tettei sok esetben világra jöttük előtt elvetélnek bennünk. Ennek egyik oka, hogy megfáradunk. Már az is teljesítmény, ha ebben az önzésre forgó világban tud szép tervet álmodni az ember, csakhogy Jézusnak ez kevés. Ok lehet az is, hogy mindent elhalasztunk és az el is hal. Hogy ez ne történjék, kitaláltuk, hogy akaratbajnoksággal legyőzhető az emberi nehézkedési erő. Akarattal sok minden legyőzhető, de a savanyúság, a görcsösség, az örömtelenség nem. Ehhez szemléletváltozás kell. Milyen más, mikor egy kismamára nem azt mondjuk, hogy terhes, hanem hogy áldott állapotban van. Milyen más, ha a Jézusnak megfelelő tettek terveit nem teherként hordozzuk, hanem áldásként, az Istennel közösségben levés lehetőségeként. Az áldott állapotú kereszténység nagyon meg akarja tartani és nagyon világra akarja hozni a szeretet tetteit. Nincs más mód arra, hogy velünk legyen Jézus. Nincs sok út, ahonnan magam választhatom ki a nekem szimpatikusat. Hirdetni, megtenni és kész. Egyedül és kicsi nyájként ez nehezebb. Hogy könnyebb legyen mindannyiunknak, hogy könnyebb legyen sok magába fordult, szólóéletű embertársunknak, kisközösségbe hívó emberhalászokká kell lennünk: Ha a Jóisten a maga élete számára a szeretetközösséget találta a legjobbnak, akkor nekünk sem árt ezt kipróbálni.

A hadkötelezettség és a fiatalság katonai nevelése ellen (1930)

A Kellogg egyezményben valamennyi ország kormánya végül hivatalosan elismerte a népek jogát a békéhez, és lemondott a háborúról, mint a nemzeti politika eszközéről.

Ennek ellenére jelenleg is háborús készülődés folyik. A kormányok békés magatartásával égbekiáltó ellentétben áll a fiatalok katonai nevelésének fenntartása és kiterjesztése. A katonai képzésnek két uralkodó formája van: számos országban törvény által előírt kötelezettség alapján, máshol névleg önkéntes jelentkezés útján, de valójában erkölcsi és gazdasági nyomással kényszerítik a fiatalságra. Emellett minden kormány úgy tartja, hogy jogában áll férfi és női polgáraitól megkövetelni a katonai szolgálatot. Kinyilvánítjuk, hogy aki őszintén békét akar, annak elő kell segítenie a fiatalok militarizálásának megszüntetését, és el kell utasítania a kormányoknak azt a jogát, hogy hadkötelezettséget kényszeríthessenek polgáraikra.

A hadkötelezettség az egyén személyiségét aláveti a militarizmusnak. Ez a rabszolgaság egy formája. A népek megszokásból eltűrik a szolgaságot, ami a hadkötelezettség romboló hatásának újabb bizonyítéka.

A katonai kiképzés a test és a lélek felkészítése az ölés mesterségére. A katonai kiképzés nevelés a háborúra, a háborús szellem folyamatos fenntartása. Megakadályozza a békevágy felébredését.

Az idősebb generáció súlyosan vétkezik a jövő ellen, ha a háború mesterségére tanítja a fiatalokat az iskolákban, az egyetemeken, állami és magánszervezetekben — gyakran a testi nevelés zászlaja alatt. A fiatalok katonai nevelésének felfüggesztését és a hadkötelezettség eltörlését a vesztes nemzetekre a békeszerződések kényszerítették rá. A fiatalok katonai nevelését és a hadkötelezettséget végül is a világ minden országának önszántából kell elutasítania. Ha a kormányok nem ismerik fel a háborúval szembeni hatalmas ellenkezést, akkor számolniuk kell mindazok ellenállásával, akik számára a legfőbb törvény az emberiesség és a lelkiismeretük szava.

Világ nemzetei!

Utasítsátok el a háborús készülődést!

Utasítsátok el a hadkötelezettséget!

Neveljétek a fiatalságot emberiességre és békére!

A kiáltvány kiadója az Egyesült Béketanács — egy nemzetközi békeszervezetekből álló szövetség. Az aláírók többek között: *Jane Addams, Paul Birukoff és Valentin Bulgakoff (Lev Tolsztoj titkárai), John Dewey, Albert Einstein, August Forel, Sigmund Freud, Arvid Jürnefelt, Toyohiko Kagawa, Selma Lagerlöff, Judah Leon Magnes, Thomas Mann, Ludwig Quidde, Emanuel Rádl, Leonhard Ragaz, Henriette Roland Holst, Romain Rolland, Bertrand Russel, Upton Sinclair, Rabindranath Tagore, H.G. Wells, Stefan Zweig.*

Fordította: Gadó György Pál

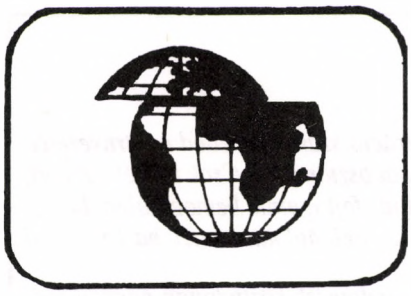

A keresztyének felelőssége a globális gondokért

Három alapvető problémát látok, amely elsősorban fenyegeti a Földet:

1. a fogyasztói életmód,
2. a birtoklásvágy és
3. a hatalomvágy.

1. A fogyasztói attitűd

Földünket a legnagyobb mértékben az veszélyezteti, hogy anyagi javait mértéktelenül fogyasztjuk. Gondoljunk csak bele, hogy annak a kőolajnak, amely (mondjuk) 500 millió év alatt keletkezett, mi nem sokkal több, mint 100 év alatt a „nyakára hágunk”. Borzadjunk el attól a gondolattól, hogy — elsősorban az Ember terjeszkedése és mértéktelen fogyasztása következtében — ma már óránként legalábbis *egy* élőlény-faj végleg eltűnik a Föld színéről. A Globus élővilágának mai állapotát veszélyeztető üvegházhatást pazarló energiafogyasztásunk okozza. A védő ózonréteg hígulásában szintén mi vagyunk a „ludasak” stb.

S ráadásul: amikor a gazdag világ gazdagságáról és mértéktelen fogyasztásáról van szó, akkor ez — a természet kizsákmányolásán, „elhasználásán” túl — még egy további nagyon szomorú dolgot jelent: a szegény világ kizsákmányolását. Elgondolkoztató adat, hogy míg az ún. fejlett világ a Föld teljes lakosságának mindössze kb. 20 %-át alkotja, az általa használt javak a globális éves fogyasztás kb. 70 %-át teszik ki.

A legelgondolkoztatóbb pedig az, hogy a legmagasabb fogyasztói színvonal és a legnagyobb gazdagság a magukat keresztyénnek mondó országokban van. Hogyan tudják elfogadni és eltűrni keresztyén emberek azt, hogy az ő gazdagságuk összefügg mások szegénységével és a Föld tönkretételével? Nyilván nem véletlen, hogy a Pápa egyre gyakrabban — és egyre határozottabban — kiáll a fogyasztói életforma ellen. (Hozzá kell tennem, hogy egyelőre nem nagy sikerrel.)

És még egy szempont, amit Krisztus-hívőként végig kell gondolnunk ezzel a fogyasztói életformával kapcsolatban: vajon a test fontos Krisztus tanításában, vagy a lélek? Ugye a válasz nem kérdéses. S mégis: gondoljuk csak végig, hogy amit az ún. „fejlett nyugati társadalmak” termelnek–fogyasztanak — a Természet és más emberek kizsákmányolása révén! —, annak ugyan mekkora hányada szolgálja a testet, a testi kényelmet és jól-létet, s mekkora része a lelki–spirituális gazdagságot ?

Ide kapcsolódik a ma divatosan hangzó ökoszociális piacgazdaság kérdése is; erről ugyanis egyre többet hallani „zöld” és keresztyén körökben is, leggyakrabban pozitív felhanggal. Én azonban úgy látom, hogy a piaci és a szociális antagonisztikusak. Ez az antagonizmus persze a valóságban feloldódik, s így jön létre ez a „kentaur”: a szociális piacgazdaság.

Miért antagonisztikus a szociális és a piaci? Azért, mert ami piaci, az a versenyre és a kiszorításra épül, ami szociális, az viszont a szolidaritásra és a befogadásra; a piac az egyénről és az énről szól, a szociális a mi-ről és a közösségről. In ultima analisi: a piac a birtoklás és az önzés világa, a szociális pedig a megosztozásé és a szereteté. Festhetjük tehát akármilyen színre a piacgazdaságot, attól az még piac marad; s ha esetleg annak valami „puhább” változata, az is csak arra szolgál, hogy önmagát (mármint a piacot) megvédje.

Ez nem azt jelenti, hogy ellenezném az ökoszociális piacgazdaság megteremtésére való törekvést, hiszen ez föltehetően még mindig a leginkább működő rendszer hosszú távon. Hanem csak arról van szó, hogy mindeközben ne felejtsük el: ennek az egésznek semmi de semmi köze nincs Krisztushoz.

Egyébként nyelvészetileg is árulkodik a szociális piacgazdaság elnevezés arról, hogy valami „trójai faló”-ról van szó. A piacgazdaság főnév, a szociális melléknév. Melyik a fontosabb? — mármint nyelvileg!

2. A birtoklásvágy

A tulajdonra irányultság még a római jogból származik; azóta meghatározó szerepet tölt be életünkben és gondolkodásunkban a tulajdon, a birtok és birtoklás. Nem az a gond, hogy az emberek bizonyos dolgokat birtokolni akarnak, hiszen — életünk fenntartásához — értelemszerűen szükségünk van bizonyos dolgokra. A baj azzal kezdődik, hogy napjainkban — a „fejlett” nyugati társadalmakban és keleti követőiknél — a birtoklás vált az élet vezérfonalává, az élet értékének fokmérőjévé. Ma egy átlag európai ember az

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1994-es hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1994-re ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Jótanácsok

- *A hatalom gyakorlása: Minden politikai ügyeskedés nélkül is egy szavazópolgárt meg lehet nyerni a környezetvédelemnek. Van hatalmunk magunkon.*
- *A jó példa ragadós. Tégy valamit, vonj be egy-két embert, jóbarátot. Aztán írj egy cikket erről, és dobd be a környéken lakók, passzív szemlélők postaládájába. Másnapra az emberek versengeni fognak a teendőkért, és elkezdenek köszönni egymásnak.*
- *A jó ügyek általában érdekes kihívások. Az intelligens ember nem mosópor eladásokból fog megélni. Valami magasabbra vágyik.*
- *Ne legyen időd a rosszra. A jó, megnyugtató, fizikai munka „elrabolja" a rosszra fordítható időt. A biciklizés, például, egybekapcsolja a jócélú közlekedést és a napi szükséges testmozgást; viszont időt von el sok rossz elől. Kerekezés közben például nem lehet veszekedni. Autózás közben, előtt és után lehet, sőt szokás.*
- *Könnyebb jó barátta tenni a szomszédot, mint kerítést építeni. 100 méter kerítés 70000 Ft. Ennyi pénzből, meg a betonozásra fordított időből legalább 100-szor lehet meghívni, megajándékozni a szomszédot, elhívni kirándulni, és közösen sövényt ültetni madaraink nagy örömére. Mutassatok egy szomszédot, aki ennek ellenáll!*
- *Amikor a jövő generáció számára véded a környezetet, támaszkodj anyai/apai ösztönödre. Csak tennél valamit, ha egy ember, mondjuk, fojtogatná, bemocskolná, betegre verné a gyerekeidet. Például mit tennél, ha Te magad vagy ez az ember?*
- *A földi civilizációs rendszerek köztudottan nagyon erősek, és köztudottan nagyon rosszul működnek. Örvendj: Egyetlen porszem is megállíthatja a rossz gépezetet.*
- *Beérnek a dolgok. A fát locsolhatod, a virágait számolgathatod, a legszebb gyümölcsöket dörzsölgetheted, lehelgetheted, mégis az egész egyszerre fog beérni, amikor kell. Ha most valamire gondolsz, a Földön több tízezer ember gondol egyazon pillanatban ugyanarra.*
- *Tégy jót ingyen — nem adózol.*
- *A rosszat tenni ugyanúgy energiaigényes, mint a jót. Még a legrosszabb emberek is el szoktak fáradni estére. Ez az út nem távlatos. Akkor már inkább valami jóban fáradjunk el naponta. Folyománya: Ha a munkád rossz, és csak a szabadidődben erőlteted a jót, az haszontalan túlterheléshez vezet. Gondoskodj, hogy a hivatásoddá legyen a jó, s a többi mind csak ráadás.*

(d.i.)

életét — és bárkinek az életét — annál értékesebbnek tartja, minél többet birtokol a világ javaiból. Persze-persze, tudjuk, hogy a tárgyak birtoklása is érték, de nagy baj, ha ez főcéllá válik.

Érdemes elolvasni erről a kérdéskörről Erich Fromm: Birtokolni vagy létezni? című könyvét, amelyben a szerző gyönyörűen leírja a birtokló attitűd ellentétét azzal a világfelfogással, amely magában a létezésben látja az élet értékét — viszonylag függetlenül a birtokolt tárgyak mennyiségétől.

Akárhogyan is forgatjuk a szót, a krisztusi tanítás nem az anyagi javak birtoklását állítja példának, hanem a szellemieket. Mégis azt látjuk manapság magunk körül, hogy a magukat keresztyénnek mondó emberek is milyen hihetetlen erővel törekszenek a birtoklásra. De nemcsak a „hívő" emberek, hanem maguk az egyházak is. Nagy kérdés, hogy a krisztusi szegénység mint eszmény hogyan egyeztethető össze a javak birtoklására való törekvéssel.

Ezzel kapcsolatban kemény probléma az egyházi vagyonok visszaadása napjainkban; hogy ti. ezek a vagyontárgyak és ingatlanok egyrészről nagyon nagy szolgálatot is tehetnek a keresztyénség eszmevilágának terjesztése érdekében, csodálatos helyei lehetnek az így visszakapott egyházi iskolák a magas erkölcsiségű nevelésnek. De ugyanakkor — elvi szinten — továbbra is érvényes a kérdés, hogy nem mond-e ellent bármiféle — akárcsak relatív — gazdagságra való igyekezet az Újszövetség tanításának.

3. A hatalomvágy

A hatalomban való részesedés veszélyes „szirénének". Rettentő nagy csábítás a hatalom lehetősége. Főleg akkor, ha ez a hatalom a saját nézet-rendszerünk terjesztését segíti. Ezért — de csak ezért — érthető az is, hogy a keresztyének nagy része is törekszik a hatalom bástyáin belülre kerülésre. Szeretnének ugyanúgy hatalommal rendelkezni az emberek életének befolyásolására, mint az állam. S itt van a baj. Hogy ti. éppen ezért az egyház immáron több, mint

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

másfél évezrede összefonódott az állammal. Történelmi tanulmányainkból jól tudjuk, hogy az európai történelem nagy fejezetei szóltak az állam és az egyház vetélkedéséről, hogy melyiküket illeti meg az „első számú hatalom”.

Az állammal való összefonódás napjainkban ismét erős. S ez azért veszélyes, mert megerősít egy téves irányt. A világi hatalom birtoklása idegen a krisztusi tanoktól; ön-ellentmondás a hatalom birtokában és ennek a hatalomnak a segítségével terjeszteni a krisztusi alázat eszméjét. Paradoxon, de mégis igaznak látszik, hogy minél nagyobb hatalmat és hivatalos lehetőséget szerez magának az egyház saját tanainak terjesztésére, annál távolabb kerül saját maga éppen ezektől az eszméktől.

Ma az egyházakban olyan erősen működik a hatalomban való részesedés igénye, hogy még akár az erőszakszervezetekben való együttműködést is elvállalják az állammal való jó kapcsolat jegyében.

Ijesztőnek tartom, hogy az egyházak fokozatosan bevonulnak még a fegyveres testületekbe is, jelenlétükkel legalizálva és „szalonképessé” téve a fegyveres erőszakot (lett légyen az bármilyen célú), ami pedig a krisztusi tanítástól teljes mértékben idegen, azzal antagonisztikusan ellentétes.

Victor András

(Ezt az előadást a szerző a Krisztusi Bioetikai Központ „Bioetikai kérdések keresztény szemmel” c. tanácskozásának 1993. június 19-i ülésén mondotta el, és a szerkesztő kérésére adta át a GAIA Sajtószemlének.)

Felhívás tiltakozásra

1993. szeptember 15-én megkezdte próbaüzemelését egy kavicskitermelő bányaüzem: a PIONEER Kavicstermelő Kft, ausztrál-magyar vállalkozás. Ócsa önkormányzata, felelős társadalmi szervezetek, valamint a falu lakosságának tudta nélkül, tisztázatlan körülmények között, Ócsa fokozottan védett területébe ékelődve.

1975-ben létesült itt egy 3,5 hektáros kavicsbánya — népgazdasági érdekekre hivatkozva —, de a kitermelés 1987-ben megszűnt ugyanúgy, mint a népgazdaság. Ez is nagy károkat okozott a védett terület addig háborítatlan állat-, madár- és növényvilágában, és a lakossági kutak vízszintje is visszaesett.

A mostani PIONEER-ok a kavicskitermelést ki akarják terjeszteni az E5-ös út másik oldalára is, ahol a jelenlegi 3,5 hektárral a nagymélységű bányagödrök kb. 100 hektár tófelületet hagynak maguk után. Figyelem! Ez már nem népgazdaság, itt Kft-k dolgoznak keményen.

A helyzetet az teszi végképp tűrhetetlenné, hogy Ócsa határának egy másik pontján 10 éven át 600 ezer köbméter nehézfémet és egyéb veszélyes, folyékony sűrítményeket tartalmazó anyagot ürítettek le máig is felderítetlen tettesek egy mélyedésbe, ahol egy valóságos szennyvíz-tó keletkezett. A közelben fúrt próbakutakban tejfehér a talajfolyadék, a lakosság egy részének emiatt vízszállító gépkocsikon kell hordani az egészséges ivóvizet.

A Kedves Olvasó és a lakosság tippelhet, hogy a beinduló nagyüzemi bányászat és a bányatavak felé meginduló talajvízáramlás nyomán mi fog előbb megjelenni a kutakban: a tejfehér nehézfémoldat, vagy a kiszáradt kútfenék. A hatóság azonban nem tippel, nem szokása. Szerintük minden rendjén van, legalábbis az engedélyeket megadták.

„Hogy ez a pokoli terv háborítatlan szépségű és életgazdagságú nemzeti természeti kultúránk végét jelenti, és — ugyancsak történelmi távlatokból nézve — a lakosságnak mindig jó megélhetést biztosító termőföldterületünk pusztulásához vezet, az senkit nem érdekel” — így fordul a lakossághoz Juhász Károly, az ócsai önkormányzat környezetvédelmi bizottságának vezetője.

„Kötelesek vagyunk-e a »jó üzlet« idegen érdekeket szolgáló áldozati oltárán feláldozni nemzeti kincsünket, lakosságunkat, a jövő nemzedéket?” — kérdezik abban a felhívásban, melyet a falu tizenegy szervezete és egyházi személyei írtak alá. „Nem igaz, hogy a közömbösség, az érdektelenség és a széthúzás ősi átka ül a falun! A kavicsbánya kérdésének kapcsán talán először van nézetazonosság a polgármester, az önkormányzat, a felelősséget érző társadalmi szervezetek és a lakosság józan gondolkodású emberei között.

Nem szabad engednünk, hogy a helyzet visszafordíthatatlanná váljék!

Sürgősen összlakossági megmozdulást kell szervezni. Meghatározott időben, egy emberként, családostul, mindenféle szállítóeszközt igénybe véve a helyszínre kell vonulnunk fegyelmezett demonstrációra. Tiltakozó táblákkal, faluvédőkkel és jól szervezett rendezőgárdával.”

Ócsa polgárainak és szervezeteinek felhívásában ezt olvassuk:

„A jövőt illetően két út áll előttünk:

1. Összefogunk és cselekszünk, akkor életben maradunk,

2. Vagy földbe dugjuk a fejünket és elpusztulunk.”

És úgy gondolom, előttünk sem áll több út.

(d.i.)

Az Ócsai Tájvédelmi Körzet 1975. szeptember 9-én létesült az Országos Természetvédelmi Hivatal Elnökének 3/1975. sz. határozatával.

Rendeltetése:

„Őrizze meg a táj jelentős értékeit, mocsár és láperdőket, turjánokat és réteket, ezeknek a természetes növénytársulásait és állatvilágát.

Biztosítsa a védett madarak háborítatlan fészkelését és vonulását.

Őrizze meg a táj kulturális értékeit, az ócsai öregfalu műemlék jellegű házait, az öreghegyi nyeregtetős, ollóágas pincesort, a temető régi fejfás részeit. Biztosítsa a tudományos kutatáshoz szükséges természeti feltételeket. Mintaterületként szolgálja természeti környezetünk védelmét.”

Budapest alig 30 km, de legalább 10000 évnyi a távolság. Az ősláp az Alföld jégkorszak utáni arculatát őrzi, s amilyen most, olyannak találták a népvándorlás után itt letelepülő magyarok is. Legfeljebb a víz állt magasabban rajta.

Az óvatlan turistákra jelenleg is leselkedő veszélyek miatt, valamint a védett gémfélék és nádi énekes madarak zavartalan fészkelése érdekében szigorúan védett területek:

— Öregturján és környéke
— Nagyturján és környéke
— Rőkás erdő és környéke

Ezek kiterjedése 1412 hektár és csak szakmai kísérettel látogathatók.

A jégkorszaki maradványként előforduló hegyi elevenszülő gyík a kőrises, lápos turjánosok állata, a homokos területek pedig a réti viperának is otthont adnak.

TARTALOM

Tanulmány
Bulányi György: Isten csudája 2–4
Merza József: Links-liberál 10–13
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (VI. rész) 5–7
Peter Eicher: A római Világkatekizmus istenképe 23
Ifjúsági oldal
Kovács László: „Vére árán..." 8–9
A választások elébe
György Lajos: Jobbra, balra, vagy előre? 10
Erőszakmentesség
Hadkötelezettség elleni kiáltvány (1925) 13
A hadkötelezettség és a fitalaság katonai nevelése ellen (1930) 28
Interjú
Schanda Beáta: Szent László Kórház, Budapest 14–15
Harmadik világ
Márczi Imre: India messze van? 16
Cedrik Prakash levele 16
Gyerekeknek Moha-mese
Tucattörpe 17–18
Családi oldal
Király Ignácz: Egy nagy család portréja 19–22
Elmélkedések
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 24–28
Ökológia
Victor András: A keresztyének felelőssége a globális gondokért . 29–31
Felhívás tiltakozásra 31
Közhelyek
Márciusra: „A pénz nem boldogít, de..." 4
Áprilisra: „A szegénység nem bűn" 26

Eduardas Miezelaitis

Hamu

Lábunknál csontok zúzott szilánkjai barnán,
Mint dárdahegyek rozsdás szilánkjai, egykor
Gyerek-láb volt mind, ugrált, szaladt a réten,
Kergetve lepkét, ösvények hosszán, egykor
Gyerek-kéz volt mind, gyöngéden ölelte nyakát,
Mellét meg vállát anyjának, s nagyobb kezek amott,
Kezek, melyek kisdedet fogtak a mellen, a vállon.
Hamuszín hamu, szél fújja szerte, egykor
Szemek, sírók, nevetők; meggypiros ajkak,
Kacagtak, csókoltak, szóltak egymáshoz szótlanul is.
S e hamu, hamuszín hamu, mind, egykor
Szív volt, mely örülni, aggódni tudott,
S kínban is verni; agyvelő egykor, mely tárolta e szót:
„Élet" amíg csak élt, tárolta e szót,
Míg birkózott a halállal, halálra szántan...
És ott az a hegy, az haj volt azelőtt, haj-hegy,
Melyet borzoltak egykor, becéztek, fésültek,
Befontak egykor, ó hajszál, ó haj,
Melyet virágzó fák tövén csókok borítottak el.
S mind e szívek remegése s boldog álma,
Bánatos szemek, s az ajkak halk nevetése:
Mindez hamu már, hamu már, emberhús-salak,
Kemencék őrjöngő tüzében emésztve, elégve.
Madár száll; szárnya, mely hamuszín szürke,
Lebben a napfényben, rozsdálló drótok felett,
Repülve vérszín rózsához, mely hamuból nőtt ki,
A hamu a rozsdálló drótok közt tárva virágát.
Fáj nekem itt minden, mint soha a lét eddig. Elszállni
Szabadon nem tudok mégsem; mint gránitszilánk,
Tépi a lelkem, s hurcolom magamban.
Szemem el nem fordítom többé a kékellő égtől,
Mely messze valahol kezd felhőket gyúrni megint;
Hamuval színültig telt kezemet emelem:
Ne öljetek végre embert, ne, soha többé...

A litván költő versét Dr. Bán Ervin fordította

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/2. (24.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén állandó tiszteletpéldányt küldünk. Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1994-re (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András
— Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

E számunk grafikáit
Seyfried Hedvig
rajzaiból válogattuk